IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT BUDAPEST, 2018. VIII. évfolyam 4. sz.

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit
MINDEN JOG FENNTARTVA
A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

BUDAPEST, 2018
VIII. évfolyam 4. szám

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06

SZERKESZTŐ:

FETYKÓ JUDIT

TECHNIKAI MUNKATÁRS:

NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László, Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére

Ajánlott lapok

Barátok Verslista
http://portal.verslista.hu

Börzsönyi Helikon
http://www.retsag.net/helikon/lap.htm

CanadaHun
http://canadahun.com/

FullExra
http://www.fullextra.hu/

GRAMOFON
http://www.gramofon.hu/

HETEDHÉTHATÁR
http://hetedhethatar.hu/

Irodalmi Rádió
http://irodalmiradio.hu/

KALÁKA
http://www.kalaka.com/

Litera-Túra Művészeti Folyóirat:
http://www.litera-tura.hu/

MAGYAR ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR
http://mek.oszk.hu/

Magyar SzínházTechnikai Szövetség
http://msztsz.hu/szinpad/

Mercator Stúdió
http://www.akonyv.hu/

NAPÚT
http://www.naputonline.hu/

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
http://www.oszk.hu/

PARNASSZUS
http://parnasszus.hu/

Versmondó
http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol

Art'húr Irodalmi Kávéház
https://www.facebook.com/arthurirodalmikavehaz/

Gondola Kulturális Magazin
https://bg-bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/

Bodó Csiba Gizella honlapja
http://bodonecsibagizella.hu/

Délibáb – Cserhát
www.delibab-cserhat.hu

Kamarás Klára honlapja
http://sidaversei.homestead.com/

Kenyeres Zoltán honlapja
http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/

Kotaszek Hedvig honlapja
www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja
http://www.petererika.com/

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(a jelzett oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ: ***Szóérintő***
http://mek.oszk.hu/08800/08805/

BODÓ CSIBA GIZELLA: ***Válogatott versek***
http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml

FETYKÓ JUDIT: ***Epreskert***
http://mek.oszk.hu/06000/06084/

HORVÁTH-HOITSY EDIT: ***Így éltem itt…***
http://mek.oszk.hu/11500/11558

KAMARÁS KLÁRA: ***Álmok útján***
http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml

KASKÖTŐ ISTVÁN: ***Az öreg Joe***
http://mek.niif.hu/09200/09216/index.phtml

Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó RIPORT-KÖNYV
http://mek.oszk.hu/12200/12217/

PÉTER ERIKA: ***Túlhordott ölelés***
http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html

UMHAUSER FERENC: ***A felfedezését váró költő***
http://mek.oszk.hu/10500/10525/

TARTALOMJEGYZÉK

A. TÚRI ZSUZSA 99
ADY ENDRE 63
AMBRUS JÓZSEF 87
ANTALNÉ SZEREDI ÉVA 48
BAK RITA 120
BARANYI FERENC 11
BÁRDOS LÁSZLÓ 121
BÍRÓ JÓZSEF 12
BODÓ CSIBA GIZELLA 26, 35, 47
BŐSZE ÉVA 118
BUDA FERENC 73
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET 100
DARVAS JUDIT 7, 10, 109, 116, 127
DEDIK JÁNOS 71
DEZSŐ ILONA ANNA 37, 38, 39, 40
EGERVÁRI JÓZSEF 94
EISEMANN GYÖRGY 18
FÁBIÁN MÁRIA 16, 60
FETYKÓ JUDIT 123
FÖLDESDY GABRIELLA 110
G. FERENCZY HANNA 67
GAZDAG LÁSZLÓ 81
GŐSI VALI 95
HABOS LÁSZLÓ 112
HAJNAL ÉVA 91
HALÁSZ ERZSÉBET 115
HOLÉCZI ZSUZSA 108
HORVÁTH–HOITSY EDIT 117
JENEY ANDRÁS 65
JÓNA DÁVID 93
JUHÁSZ GYULA 63
KAMARÁS KLÁRA 66
KARAFFA GYULA 77
KASKÖTŐ ISTVÁN 16
KETYKÓ ISTVÁN 96
KORIM LÁSZLÓ 75
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ 63
KŐ-SZABÓ IMRE 68
KÖVES JÓZSEF 9, 33
LÁM ETELKA 82

MÁNDY GÁBOR 97
MÁRKUS LÁSZLÓ 92
MESTER GYÖRGYI 84
MOSONYI KATA 13
NÁDASI KATALIN 8
NAGY BANDÓ ANDRÁS 54
NYAKÓ ATTILA 114
NYERGES GÁBOR ÁDÁM 50
PAYER IMRE 119
PÉTER ERIKA 90
PETHES MÁRIA 41
PROSSZER GABRIELLA JÚLIA 105
RADA GYULA 76
REJTŐ GÁBOR 62
SÁRKÖZI LÁSZLÓ 98
SELJÁN ÉVA 48, 49
SITKU RÓBERT 34
STYEVKO MIHÁLY 89
SZ. PŐRDY MÁRIA 101
SZOLYÁK PÉTER 48, 49
SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS 49
TÁRKÁNYI BÉLA 63
TÁTRAI S. MIKLÓS 42
TRAUTSCH TIMEA 114
UJHÁZY LÁSZLÓ 27
UMHAUSER FERENC 74
VASADI PÉTER 17
VERASZTÓ ANTAL 78
VERASZTÓ ANTAL KÁROLY 80, 83, 104
VERES JÁNOS 48
VERMES GYÖRGY 113
VIHAR BÉLA 61
VIHAR JUDIT 55

Decemberben (1)

Fotó: DARVAS JUDIT

HÍREK

A
Horváth-Hoitsy Edit irodalmi-művészeti díj átadójára

2018. november 27-én, kedden du. 16.00-tól műsorral egybekötve került sor a **Zuglói Civil Ház Kristály-termében**

A műsorban közreműködött:
KECZELY GABRIELLA
KEMÉNY JÁNOS

DÍJAZOTTAK:

BODÓ CSIBA GIZELLA író, költő
KŐ-SZABÓ IMRE író

Fetykó Judit, Keczely Gabriella, Kemény János,
Bodó Csiba Gizella, Kő-Szabó Imre

Fotók: NÁDASI KATALIN

HÍREK

Kellemes ünnepeket
és
Boldog Újesztendőt
kívánunk mindenkinek.

Tizenhat év után itt az idő befejezni.
Ez az utolsó KALÁKA.
Köszönjük a lelkes támogatást.

Kamarás Klára
Kaskötő István

Ha netán valakit érdekelne, 2019. augusztus 16.ig a weboldal látható.

http://www.kalaka.com/

KÖVES JÓZSEF
Most akkor?

Kaskötő Istvánnak

Nem hiszem, István, hogy most vége,
s nem tudunk új Kalákába tekinteni.
Ez a netújság volt sok-sok évig
a Forrás, a gyönyör és az élvezet.
Magyarabb, mint a nemzeti lapocskák
és baloldalibb álbal szócsöveknél,
mert minden írás a hazáról és főleg
a hazának, volt földednek beszélt.

Hát jó, egyszer abba kell hagyni mindent,
igazad van: a *Mester legyintsen,*
s fogjon sok méretes halat.
Mi pedig futkosó egerünkkel
még bóklászhatunk jó művek között
s néha-néha ujjongva mondjuk:
hogy ez mennyire… észre se vettük eddig.

December (2)

Fotó: **DARVAS JUDIT**

BARANYI FERENC

Így vagy úgy

Itt olyan ember költő nem lehet,
kit az árnyékbokszolásban
saját árnyéka üt ki csúfosan,
de olyan ember sem lehet itt költő,
aki csak azért nem ijed meg a saját árnyékától,
mert retteg tőle folyamatosan,
és olyan ember sem lehet itt költő,
aki azzal tüntet mindezek után,
hogy mily félelmetes árnyéka van!

Ki itt költő, az tudja biztosan:
az árnyék mindig úgy és ott terül,
ahogy s ahol vetője jár vagy áll,
ki itt költő, az tudja biztosan:
árnyékot vetni ott erény csupán,
ahol fátlan mezőkre tűz a nyár,
ki itt költő, az tudja biztosan,
hogy sohasem lehet árnyéktalan,
aki a napra – így vagy úgy – kiáll.

BARANYI FERENC: *Hegyibeszéd*
http://mek.oszk.hu/02200/02297/02297.htm

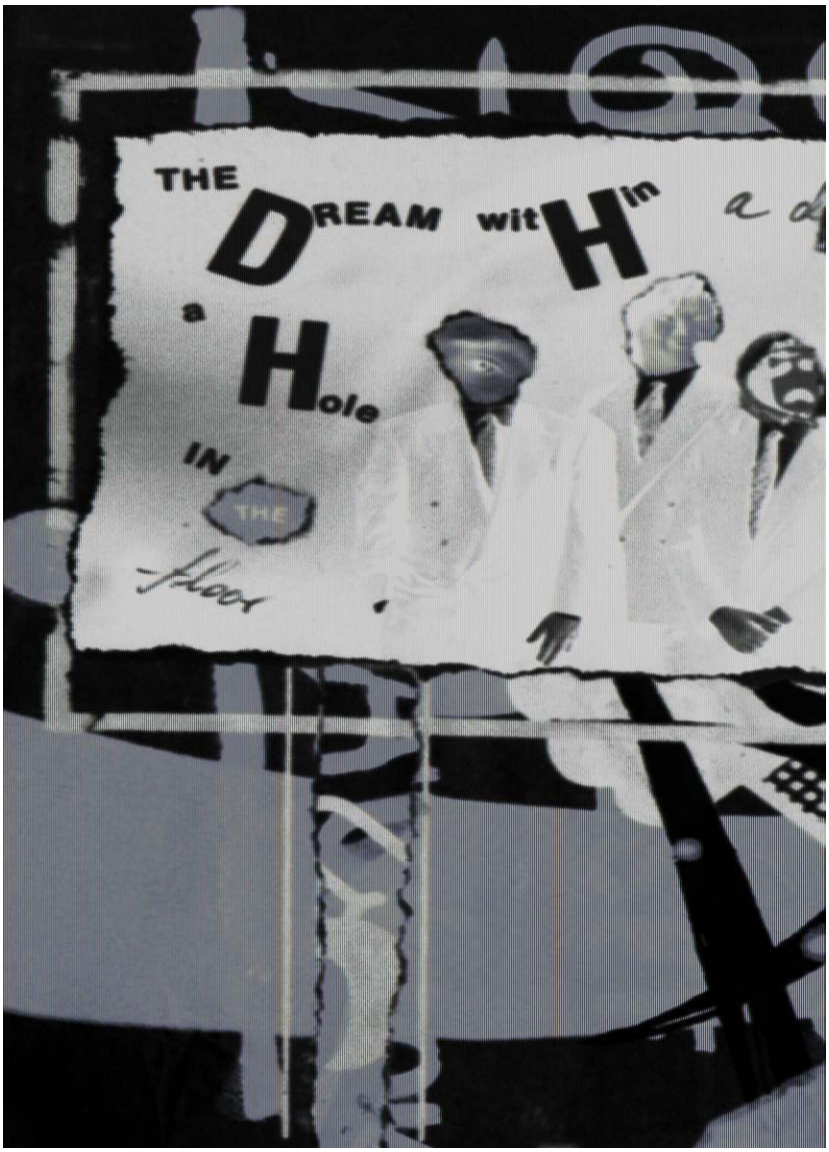

BÍRÓ JÓZSEF : SO WHAT
(visual poem)

MOSONYI KATA

Stációid

In memoriam Brassai Zoltán[*]

1.

Láttam Hölderlin-éjszakádat, láttam,
és már többet tudok a Feketefeketéről,
az ember végső magányáról
és a vágyról, hogy ne így legyen.

Láttam romlandó tested metamorfózisát,
végigkövettem stációidat.
Orpheusz, én a Nap leánya
leszálltam érted az alvilágba.
Dante Poklán és Purgatóriumán át
e vak kalandba vágtam, hogy léted titkát,
múló tested, élő lelked megtaláljam. –

Gyalázatos intermezzo volt!

2.

Mondtam, ősz van, sárgán sóhajtanak
a fák, s Te arcomba köhögtél,
majd ásítottál egyet. Vért izzad a bükk,
mint fáradt veséd, mondtam, s Te
ujjaim körömágyával játszogattál.

„Chateaubriand” – szólított barátod,
mire érzékeid picit megmozdultak:
fölhúztad szemöldököd.
„La charité ne périt jamais” – mondtam
esengve máskor, és Te bólintottál, érted.
„Ősz húrja zsong, jajong, búsong...” –

Mit meg nem tettem volna érted!

---

[*] Brassai Zoltán 1948. december 3, Mosonmagyaróvár – 2018. november 16. Várpalota
https://hu.wikipedia.org/wiki/Brassai_Zolt%C3%A1n
A vers Mosonyi Kata nekrológjának részeként megjelent a Vár Ucca Műhely 62. (decemberi) számában

3.

Hajtottam, hajtottam volna el
a Halál kocsisát, de az megújult
pompával visszajárt, mint
visszaszállt álnokul egy légy is,
egyenest tátott szád, hörgő torkod
kútjából inni a kínzó gennyvelőt.

„Magadat mindig kitakartad,
sebedet" folyton „elvakartad",
nővér legyen a talpán, ki rendbe rak.
Én bolond! A romlandó test
romolhatatlanságáról álmodoztam –

s Te elnéztél a semmibe.

4.

Lemondtam Rómát, nászutunkat,
Édes! Helyette rohanok Hozzád, hogy
közös erővel elodázzuk gyászutunkat.
Kegyetlen kegyeletsértés: az életet
kértem rajtad számon; miért e kárhozat?
Minden évedért egy nappal vezekeltél,
most lennél hetven. Micsoda áldozat!

Gyűlöllek, lélekmélyi kaland! –
Nem tudom Őt megtartani. Késik az irgalom.
Felvonulnak sorban az emlék-mágiák,
halottsárga arcodon átleng a túlvilág.

Bensőmben már kong a lélekharang.

5.

„Hagyják elmenni!" – így az orvos.
Megőrült? Mit beszél? Csak ott kinn zúg
a szél, s bennem záporoz az idő.
Aztán a takaró alól megcsapott
a bomló hús árulása, a gonosz.
Fekélyek kezdték birtokba venni tested.
A párnán jobbra-balra mozgattad fejed:
bárkivel, de Veled ez meg nem eshet.

Még levágtam körmöd, kidörzsöltem hajad,
megkaptad így a hétköznapi szentségeket;
az Úr megbocsátott, súgtam –

ezzel oszlattam el utolsó kételyedet.

6.

Valami kódolt tudással, öntudatlanul is
mindannyiunknál bölcsebb voltál.
Egy héttel a vég előtt, végtelen jósággal
kihúztad tenyerünkből kezed. Búcsúztál.

Értsétek hát meg, ez a megmerevedett test
lélek is, egy „összeomló kincstár”.
Tegnap még volt, érzett, élvezett,
ma pedig meg nincs már.
Ennyi volt tehát? Árván maradtak könyveid.
Lezárult szétloholt életed.
Hiába hullnak könnyeim.

„Magaddal vitted érzékeimet.”

7.

Tegnap még otthonos melegen izzott
láztól forró kezed, ma dermedt,
jéghideg márvány, fájó emlékezet.

Hófehér ingeden kivasaltam
az apróráncokat, hogy Valpurgis-éjeden
rophasd majd haláltáncodat,
csokornyakkendőd, mint éji lepke
száll majd fel a sötét fellegekbe.
Halotti maszkodra ráfagyott
utolsó mosolyod, az örök.

„Drágám”, – kérlellek – „adj erőt,
kibírni, ami maradt, a jövőt...”

KASKÖTŐ ISTVÁN

Én, Nosztradamusz

The party is over, vége a dáridónak!
Már felszáradt a vér a Vérmezőn,
sárgán virít a csörgő csonthalom,
kilőtt rakéták, rozsdás csövére szállt
a tépett szárnyú, fáradt unalom.
Szél se rezzen, se fény se árnyék,
üvölt a csend, leszállt az éj,
– ellopták a Napot a spekulánsok –

Death Valley mélyén nyüszít,
a bárgyú hívő, a kétkedő, a jó,
a vétkes, s mind, aki még maradt.
Remény sincs már, az is halott.
Ez az utolsó éjszaka, a nagy sötét,
mert a függöny végleg lehullt…
Nem lesz holnap, és nem lesz hajnal,
nem lesz több pirkadat.

– s a Mester?
’vannak még hibák’– legyint
s elmegy horgászni.

Fotó: **FÁBIÁN MÁRIA**

VASADI PÉTER

Holdfényes angyal válasza

Éjfél után fölriadok.
Ülök,
akár egy duzzasztógát, melyen
az álom
átbukik. Ömlik elém, ami
mögöttem
összetorladt. Ahogy függöny
szakad,
egy kiáltás: csillaghulláskor
ne aludj!
Hanem? Készüljetek. Hajnalodik.
Szekrényből
a keményre vasalt miseingeket
szórjátok
ki, nem segít már semmi más,
jusson
mindenkinek, az arcokat ne nézd,
hogy sima
vagy borostás, kösd a kordát
derékra,
itt dörömböl hátunk mögött a Nap,
errefelé
gurul, körötte lángol a homok,
eljött
a legkeserűbb éjszaka, hamuja
aláesőzik
a városokra, a dühöngő kocsik
csordáira,
összetapad a sikoltozás, elnémul
s böffen,
mint a lávafolyam, én meg ülök.
Holdfényes
angyal a spaletta, tétova szavamra
válaszol:
semmi felől ne aggódjatok.

VASADI PÉTER: *Hajnal Ketuckyban*, Budapest, 2005, Kortárs Kiadó

EISEMANN GYÖRGY

A *Genezis* mint technológia

Jókai Mór travesztiája Jules Verne modorában

Mihail Bahtyin a travesztív alkotásokról szólva kifejti, azok nem a hősöket és tetteiket figurázzák ki, hanem egy műfajt, stílust és nyelvhasználatot tesznek idézőjelek közé, látni engedve a komoly szavak korlátait. „A parodisztikus travesztív formák egy igen fontos – mondhatni döntő – vonatkozásban készítették elő a regényt. [...] Létrejön a nyelvi alkotótevékenység egy új módszere: az alkotó megtanul kívülről, idegen szemmel, egy másik lehetséges nyelv és stílus szempontjából nézni a nyelvre."[1] A Verne-féle történet – ez esetben a felfedező utazás, a tudományos utópia, a pikareszk eseménysor ötvözése – és annak travesztiája szempontjából különösen fontos lehet két bahtyini mozzanat kiemelése: a *véletlené* és térbeli *távolságé*. A véletlennel az irracionális elemek – a kiszámíthatatlan és tervezhetetlen tényezők – törnek be az emberi sorsba, a leküzdhetetlen térbeli messzeségekben pedig létrejön a fogság vagy az elszigetelődés helye, ahonnan ki kell szabadulnia a hősnek. A hajótöréshez például „okvetlenül tengerre van szükség, de hogy ez a tenger földrajzi vagy történelmi szempontból konkréten hogyan fest, tökéletesen mindegy."[2] Hozzátehető, az egész romantikus irodalmiság egyik alaptényezője a kommunikációs helyzet, melyben az üzenet nehéz akadályokon áttörve, számos veszélynek kitéve juthat el címzettjéhez vagy közre adójához és az olvasókhoz. Hogy az üzenet érkezhet levélben, palackba zárt iraton, hagyatékban őrzött napló stb. révén, azon képességét mutatja, mellyel legyőzi a teret és az időt: áthidalja a messzeséget és túléli akár küldőjének a halálát. Sorsát feltűnő mediális áthelyezések kísérik: az eredetileg kéziratos szöveg nyomtatott formába kerülése, nyilvánosságra hozása – az irodalmi „termelés" színre vitele – többnyire maga is része a fikciónak. A történet egésze ezért ekkor a kézbe vehető könyv létrejöttének módját (előállítását) is tartalmazhatja, mely lehetővé teszi széles körű olvasását. Jókai Mór Verne-travesztiája (*Egész az északi pólusig!*, 1876[3]) mindenekelőtt azzal tünteti ki magát, hogy az irodalmi hagyomány egyes elemeinek „átöltöztetését" összefonja magának az irodalmi kommunikációnak a bemutatásával, egyik formája működtetésével – ahogy arról később szó lesz.

E travesztia sajátos vonása ugyanakkor, hogy a megidézett stílust nem közvetlenül annak parodizálható túlzásaival, a figurált nyelvezet korlátainak érzékeltetésével imitálja, hanem egy másik „forrás", egy újabb vendégszöveg tükrében markírozza a megszólított szöveg nyelvi előfeltevéseit. Ezúttal a tudomány fantasztikumba hajló optimizmusát veszi

[1] Mihail BAHTYIN, *A regénynyelv előtörténetéhez* = UŐ., *A szó esztétikája*, ford. KÖNCZÖL Csaba, Gondolat, Budapest, 1976, 235-243.
[2] *I. m.*, 269.
[3] *Jókai Mór Összes Művei*, szerk. LENGYEL Dénes – NAGY Miklós, *Kisregények 2, Egész az északi pólusig! vagy: Mi lett tovább a Tegetthoffal? Regény egy a hajón hátramaradt matróz feljegyzései után*, s. a. r. PÉTER Zoltán – RADÓ György, Akadémiai, Budapest, 1976, 105-266, jegyzetek: 505-585. A mű először egy évvel korábban az *Üstökös* című „humorisztikus hetilapban" jelent meg folytatásokban, *Jules Verne oktatása szerint írta Kokas Márton* alcímmel.

célba úgy, hogy a technikai haladás illúzióit azok vélt vagy olykor valós episztemológiai ellentétével, a vallási tradícióval domborítja ki. A verne-i utópia és kaland ezért a bibliai teremtés eseménysorával, teológiai távlatával, évezredek hitvilágával képez összjátékot az elbeszélésben. A tudományos alkotás és az isteni teremtés egymás allegóriái lesznek, amivel a regény – ismétlendő – nem értékeli le sem a tudományos sem a vallási diszkurzus rangját, fontosságát.

Jókai műve tehát kétféle, egymástól meglehetősen elütő vendégszöveg (kulturális hagyomány) összjátékára épül: a Szentírásra és a modern technika egymásra írt nyelvezetére, azaz a bibliai *Genezis* könyvére és Jules Verne utópikus kalandregényeire (*Utazás a föld középpontja felé, Hatteras kapitány kalandjai, A prémek hazája*).[4] Az a penetráció, melyben az Ószövetség és a tudományos-fantasztikus irodalom világa hatja át egymást a romantika stiláris szinkretizmusának és a modernitás „barkácsoló" eljárásainak alkalmazásával, ötletes kiindulás lehet egy kulturális távlatú travesztia megformálásához. Cselekményében a főhőst, a leleményes Galiba Péter matrózt a visszautazó Tegetthoff-expedíció véletlenül otthagyja az északi sarkon, a jégbe fagyott hajón. A fiatalember azonban lenyűgöző leleményekkel győzi le a veszélyeket: megszelídíti a jegesmedvéket, felolvasztja a jégtömböket, melyek hűtőszekrényként tárolták a délvidéki állatokat, sőt egyes kristályok még az emberi testeket is megőrizték. Kiderül ugyanis, a jégkorszak lefagyasztotta a trópusi környezet élővilágát, s egy áramlat révén a bioszféra leszakadt tömbjei az északi sarkra sodródtak, természetesen Galiba Péter hajója mellé.[5] A hibernált állatokat és embereket csak ki kell olvasztani a sokezer éves jégkockákból, kibontani a kristályokból, s megelevenedik az ősidők húskészlete, valamint a *Teremtés* könyvének néhány szereplője. Az első szabaddá tett embert, „húszezer éves menyasszonyát", Lámekh lányának, Nahámának tartja a matróz, aki majd az apát is kiszabadítja. Később magára Káinra bukkannak, homlokán az Úr bélyegével. Naháma homlokon csókolja a testvérgyilkost, mire a bűn bélyege eltűnik, s Káin porrá omolva esik össze – Galiba szerint most nyert bűnbocsánatot, stb. A *Genezis* szövegét a technika csodái játsszák újra: a sarkvidéki sötétség például a kietlen és puszta föld képére hasonlít, melyet valamikor az Úr parancsa („legyen világosság") árasztott el fénnyel. Galiba profán imitációja pedig robbanószerkezettel lángra lobbant egy vulkánt, mire meleg fény árad szét a tájon, hogy az *Írások* sorrendje szerint kezdődjön újra az egész földtörténet: az élet keletkezése, a növények és az állatok születése. Az északi sark gyorsított benépesedését az ember megjelenése előtt zárja le a narrátor, mint akinek most már túl sok a jóból, a gáttalan ötletelés örömében: *Ne tovább!* – hangzik a zárófejezet címe.[6] A vulkánt egy tengerár kioltja, így vége a fantasztikus „ontogenezisnek". Naháma és Péter ott maradnak a sötétségben, s nehéz eldönteni, ez mennyiben tekinthető idillikus és mennyiben katasztrofikus befejezésnek. Nem

[4] „Jules Verne-hez hasonlóan fordult Jókai a tudományos fantasztikum regénylehetőségei felé, összekötvén az utópiahagyományt, a felvilágosodás államregényeit és a (politikai) pamfletekből ideszármaztatható, szatirikus hangvételű parabolát." FRIED István, *Jókai és a világirodalom = „Mester Jókai". A Jókai-olvasás lehetőségei az ezredfordulón*, szerk. HANSÁGI Ágnes – HERMANN Zoltán, Ráció, Budapest, 2005, 17. HANKISS János a regény szatírikus vonásait Cervantes *Don Quijote*-jával is összeveti, *Jókai et la France*, Revue de Littérature Comparée, 1926, 246-292. Lásd még UŐ, *Jules Verne. A tudomány a szépirodalomban*, Budapest, 1930.; FRIED István, *Gyémánt maradt, ami gyémánt volt?. Félreértések Jókai Mór* Fekete gyémántok *című regénye körül. Függelék.* = UŐ., *Jókai Mórról másképpen*, Lucidus, Budapest, 2005, 122-127.

[5] Az ötletnek annyi tudományos alapja van, amennyit az író könyvtári hagyatékában is megtalálható ismeretterjesztő mű (Oskar FRAAS, *Vor der Sündfluth!*, Hoffmann'sche Verlags-Buchhandlung, Stuttgart, 1866) állít, miszerint a sarkvidéken valóban felfedeztek mamut- és rinocérosz-csontvázakat, konzervált tetemeket. Lásd még KERESZTURY Dezső, *Adalékok Jókai forrásaihoz = OSzK évkönyve*, Budapest, 1958, 384-391.

[6] Hasonló metafiktív gesztussal zárul Jókainak egy másik, poétikailag rokon „újrajátszása", lásd HITES Sándor, *Előjátszott apokalipszis – újrajátszott teremtés. Jókai Mór:* Ahol a pénz nem Isten = *Elbeszélés a 19. és a 20. század fordulóján. Narratív párbeszédek*, szerk. HAJDU Péter – KROÓ Katalin, L'Harmattan, Budapest, 2011, 68. E regény a talált kézirat motívumát is alkalmazza, lásd SZILÁGYI Márton, *Az elhibázott Teremtés.* Ahol a pénz nem Isten = *„Mester Jókai"*, 137-148.

kevesebb történik, mint hogy a regény főszereplője egyenesen a Biblia szövegéhez írja vissza magát a történelmi idők közvetlen folytatójaként, a bibliai alakok pedig áthidalva több évezred távlatát, a modern civilizáció révén, annak közegébe kerülve élhetnek tovább. A jég fogságába esett hős térbeli elszigeteltsége megnyitja mind a technika jövőjét, mind az őstörténeti idők múltját.

A lenyűgöző kalandokat ezúttal is egy megtalált kézirat rögzíti, méghozzá a matróz titkosírását tartalmazó feljegyzések, melyeket ő egy vadlúd – mint madárposta – tollai közé helyezett, így került a szöveg Quebec tartományba. Az iratok nem akármilyen technológiával jöttek létre. Szerzőjük vékony kollódium-lapokra másolta a fotográfiával kicsinyített írásokat, melyek kétezerszeres nagyítással voltak diafilmszerűen kivetíthetők a vászonra, egy fehér lepedőre. A távolságok informatív legyőzése tehát a fényképezés, a kémia és a mágikus tükör segítségével valósult meg. Az üzenet anyagának e nyomatékosan technizált közvetítése a bennefoglalt téma tudományos-fantasztikus jellegével korrelál, és egyúttal a vadliba-közvetítés humorát sem hagyja ki a játékból. A titkosírást képtelen volt megfejteni a világ számos tudományos akadémiája, míg a *Hon* szerkesztőségének egyik tagja ismerte fel, hogy egyszerűen csak „madárnyelven" íródott és magyarul.[7] Madárnyelven, vagyis olyan szavakkal, melyek írásos képe számos oda nem illő betűt tartalmaz, s a fölösleg mellőzésével vehető ki a szavak jelentéses alakja. A titkosított lejegyzésnek és olvasásának e módszere szerint nem az egyes betűk dekódolásából következtethető ki az üzenet, hanem a rendelkezésre álló nyelv egészéből deriválhatók az írásjelek összefüggései. Vagyis értelmessé összeálló szavak keresendők a szövegben, mely művelethez az adott nyelv és grafémikus közege előzetes ismeretére van szükség. A kézirat címe például a következő lejegyzés: „Garbalirbibarba Perbetirbi jérbég arbalarbattirbi narbaplórbójarba." Könnyed megfejtése: „Galiba Peti jég alatti naplója." Az írás értelme tehát nem a tagolt betűhalmaznak és a megfelelő fonémáknak az egyeztetésével vehető ki, mert e megfelelések észleléséhez előbb a fölösleges betűk mellőzése szükséges. Nem különleges kódfejtésre van szükség, hanem a megfelelő íráskép kihámozására, az előtűnő szóalakok kiolvasására. E titkosírásnak legmélyebb „titka" tehát azon nyelvfelfogás, mely nem az egyes alfabétikus jelek távoli megfeleléseit keresi, hanem a nyelvi-beszédszerű horizont előzetességéből kutatja és következteti ki a megjelenő üzenetet, a betűsor „morajlásából" jelentésesként kikülönülő írást. A feljegyzés anyagában ott az írásos értelem mint márványban a szobor. De az írásjeleket értelemhordozókként, szemantikai alakzatokként észlelése ekkor a nyelv immateriális emlékezetéből kiindulva lehetséges. A betűhalmaz nem árulkodik önnön fölöslegéről, a nem odaillő többlet csak a beszédszerű kommunikációra tekintettel hántható le. Így az írásképből azt a beszédet kell kiolvasni a megfejtéshez, melynek szavai a nyelv egészéhez tartozókként tűnnek elő, szó és nyelv humboldti összjátékában. E kiolvasás révén jött létre a könyv, melyet az olvasó a kezében tart. Ugyanakkor mintha az íráscentrikus és a fonocentrikus nyelvfelfogások valamilyen különös összjátéka is felrémlene mindebben: ha a *Tóra* betűinek permutálása és kombinálása például a világ midrás-elvű teremtése, akkor Galiba üzenete úgy alkotja meg önmagát az ábécé torlódó betűiből, hogy a beszéd alászállásával válik értelmezhetővé.

Ilyen mediális érdekeltségű programmal vezeti fel és bontja ki a regény a „madárnyelven" lejegyzett, technizált teremtéstörténet travesztív távlatát. A közreadó-szerkesztő, a kódfejtő teljesítménye, egy új világ teremtéséről vett információk átvétele és továbbítása nem más, mint az írásjelek és a beszédhangok összefüggéseinek regenerálása. Az

[7] Mintha előkerülne a folytatásos közlés gyakorlata, melyben „a szövegértelmezés kontextuális feltételrendszerének kialakításában a szerkesztő (és természetesen a lap többi szerzője is) aktív szerepet játszik, ennyiben ezeknek a szövegeknek a produkcióját valóban a co-production alkotásmódja határozza meg." HANSÁGI Ágnes, *A Jókai-regények kontextusa. Európai regények a magyar könyvpiacon 1850 után = Jókai & Jókai*, szerk. HANSÁGI Ágnes – HERMANN Zoltán, KRE – L'Harmattan, Budapest, 2013, 38.

üzenettel a madárposta közvetíti a kicsinyített betűk halmazát, mely egy laterna magicával fölnagyítva alakul ha nem is rögtön „látható nyelvvé", de látható titkos írássá. (Ahogy megérkezése Quebecben történik, mely a papíron nem, de a beszédben megfordítva ugyanaz a szó és hangsor.) Jókai művében tehát egy irodalmi hagyomány travesztiája olyan betűkkel kerül lejegyzésre, melyek anyagát a technika teheti láthatóvá és kiolvashatóvá. Ezáltal nemcsak a műfaj, az architextuális keret, de maga a nyelvi matéria, a feljegyzés is „átöltözések" (mediális áttevődések) jegyében bontja ki értelmét.[8] S ha az irónia nem a szövegek tartalmát illeti, hanem a stílusát, a műfaji kereteit, akkor ezekhez itt a közvetítés módja, a szöveg hordozható-terjeszthető anyagának hasonlóképp ironikus kezelése járul. Ennek révén tűnik elő az olvasó számára a látható – értelmes – nyelvi feljegyzés, a diszkurzív szintű emlékek mozgósításának eredménye.

A modern technológia nyelvén végrehajtott travesztív irónia első példája lehet a *Jónás próféta könyvé*t idéző fejezet: *Utazás a cethalban*. Jónás története az Ószövetségben több szempontból is egészen sajátos epizód, kis túlzással maga is a prófétizmus egy travesztív változatának nevezhető. A pogány környezet, a tiltakozó és elégedetlen próféta, a megtérésre kész idegenek, a végül megbocsátó, küldöttét kioktató Isten magatartása egyaránt különleges, mindaddig szokatlan események sorát képezi.[9] Jókai fejezete a bibliai könyv második részére (tehát ezúttal nem a *Genezis* verseire) hivatkozik, melyben az Úr egy hatalmas cethallal lenyeleti Jónást, aki három napot tölt a tengeri szörny belsejében. De a travesztia ámbrás cethala élettelen, mert kimúlt egy társával és a jegesmedvével folytatott viadal következtében. A testében utazás kifordítja a szó bibliai jelentését: a cethal itt nem az utazás eszköze, hanem az utazás célja lesz. Galiba Péter mintegy vándorolni kezd a hatalmas állat belsejében, felderíti szerveit, kicsontozza a hasznosítható részeket. Egy Robinson Crusoe praktikus ügyességével kezeli éléskamraként és eszközforrásként a cethal testét, miközben a feldolgozás modern gépi technikája egyszerre a leképezése és ugyanakkor a serkentője a képzelőerejének.

A bibliai intertextus és a modern technika egyetlen ponton taszítják egymást. Ott, ahol találkozásuk a fikció logikája alapján kizárt: Káin esetében. A testvérgyilkosnak ugyanis az örök bujdosás, a megbélyegzett halhatatlanság a büntetése. S ha a kinyilatkoztatás szerint nem tud meghalni, akkor a technológiai eszmének is tudomásul kell vennie, hogy a biológia törvényei ellenére még életben van, minden „konzerválás" nélkül. Ezért Káin teste, az Úr büntetése szerint, halhatatlan formájában kénytelen előkerülni, homlokán a megkülönböztetés jegyével. De a travesztia a maga módján mégis kifordítja és egyúttal kiteljesíti a Szentírás közlését: Naháma csókjától Káin teste az említett módon porként omlik szét, megszabadulván az átoktól. Az eset antropológiai érvényt nyer és megerősíti az isteni képmás rendkívüli státuszát: „Az emberi testnek megvan az a kiváltsága, hogy tökéletesen porrá váljék, ne maradjon meg, mint az állatok csontjai, új világok számára bujdosó csodának." A szöveg tehát szembenéz a teológiai és a technikai diszkurzus feszültségével, de rutinos könnyedséggel túl is lép rajta úgy, hogy mindkettőt érvényben hagyja. A parafrázis ekként épít egyaránt a tudományos-fantasztikus dikcióra és a vallási meggyőződésre.

Káin hagyományozza továbbá a sarkvidék lakóira a gabonamagvakat, köztük a búzát. A kettős értelmű kenyér így az élet egyúttal a halálos gyűlölet szimbóluma lesz. „Káin kettős öröksége együtt száll reánk, s együtt száll tovább unokáinkra: a kenyérkereset és a testvérgyűlölet." S a narrátor – a virtuóz technikus és az új történelem elindítója – magára

[8] A műfaji keretekről SZÖRÉNYI László tanulmánya állapítja meg, hogy a mű Verne-paródia mellett a korabeli politikát illető szatíra is, valamint Jókai őstörténeti fantáziájának „talán legszebb" megnyilvánulása. *Mítosz és utópia Jókainál* = UŐ., *„Multadal valamit kezdeni"*, Magvető, Budapest, 1989, 159.

[9] Lásd Hans Robert JAUSS, *Jónás könyve – az „idegenség hermeneutikájának" egy paradigmája*, ford. KULCSÁR-SZABÓ Zoltán = UŐ., *Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika. Irodalomelméleti tanulmányok*, vál. K.-SZ. Z., Osiris, Budapest, 1997, 373-395.

veszi ezt az örökséget. „És mi mindnyájan, akik az arcunkon ilyen *fekete lencsét* viselünk: ez *elsőszülött utódai vagyunk. Kain-ivadék.* Arisztokraták. A többi mind *Seth-ivadék*, a harmadik fiú családja." A szöveg mint travesztia ezzel Káin-természetűnek vallja magát: tagadónak és újítónak, pusztítónak és feltalálónak. Káin teste a modern technika közegében úgy folytatja a *Genezis* könyvében rá kirótt szerepet, hogy porrá és hamuvá válik, vagyis anyagi mivolta megsemmisül, léte a civilizációban immár fenntarthatatlannak bizonyul. De ahogy az alak elveszti matériáját, úgy válik – éppen e kultúra törvényei szerint – szimbólummá. S a travesztia ezzel lép egy későromantikus fantáziálás színre vitt játékrendjébe. Ez a fantáziát technikaként működtető menazséria teszi holtában szimbólummá a halhatatlan testtel büntetett Káint.

Nem véletlen, hogy a *Kain sírboltja* című, a bibliai ítéletet átíró-performáló (a szereplőt testileg megsemmisítő) fejezetet az *Ős genealógia* című rész követi, mely a travesztia megformálását mint filológiai, fordításelméleti, sőt egzegetikai kérdéskört hozza színre. Ezen önreflexiók először is szembenéznek azzal, hogy a szakemberek („geológusok, kémikusok, geográfusok, ortográfusok, fizikusok, filológusok, ökonómusok, tengerészek, talmudisták, operatőrök") várható véleménye szerint Galiba feljegyzései teljességgel lehetetlen, irreális, elfogadhatatlan közlések. A narrátor válaszul a feltételezett egzegetikai kritikára, Nahámát és családfáját a következőképp jellemzi: „Az én öregem azonban, mint már előadám, nem a harmadszülött Séth utódja, Lámekh; hanem a Káin utódja, Lámekh." A névbeli hasonlósággal magyarázott helyesbítés egy másik történet kapcsán igazolná a bibliai tér fantasztikus áthelyeződését és cselekményének folytatását. A névjel magyarázatával Galiba „felesége" és „apósa" szintén káinitákként kerülnek abba az elbeszélésbe, mely a feltalálások, a természetet átalakító technikai ötletek halmazával, a kenyér-metafora kettősségével maga is „arisztokratikus" káinitaként mutatkozott be – mint fentebb szóba került. A névjelek szabad kezelése úgy alkalmazza a romantikus onomasztika kétarcú jelölő képességét, hogy egyszerre mutat személyiség-centrikus és a személyiséget feloldó (ezúttal travesztáló) vonásokat.[10] Az utóbbi alakzat az előbbiből formálódik: a mindenben kiváló hős, a zseniális individuum eredendősége a travesztálás és olvasása révén tűnik át egy műfaji háttér, egy szövegszerű utalásrend, egy utánzó-reflektáló „átöltöztetés" teremtményévé.

A Szentírás-magyarázatot és aktualizálását egy fordítási problémára kitérés zárja. A forrás (pontatlan) feltüntetésével idézi Mózes 1, 6, 23. versét (valójában nem a 6. hanem a 4. fejezetből), mely Lámekh szavait tartalmazza. Előbb a Károli-átültetést, majd „más nyelvek" fordítását említi. „Óh Adah és Cilla, ha én valamely férfiútól sebet vennék is, vagy valamely vastag ifjútól kéket, megölném azt mégis." – így a Károli Gáspár-féle megoldás, mely egyéb, meg nem nevezett nyelveken (de magyarul közölve) a következőképp hangozna: „…Most öltem meg én egy erős férfiút sebbel és egy vastag ifjút kék ütéssel." Ez illene jobban a 24. vers állításához: „Ha Káin hétszer van megvédve a haláltól, úgy Lámekh hetvenhétszer." Galiba úgy véli, ezzel magyarázható, hogy „Lámekh ős még most is él." E meglehetősen naív bizonyítás aligha illik az agyafúrt matrózhoz, de feltűnő benne a nyelvek között gondolkodás, mely állításait a Szentírásnak és fordításainak összehasonlításával akarja elfogadtatni és a fikció hipotéziseihez illeszteni.[11] Ezzel függ össze a feltűnő anakronizmus, miszerint a 19. századi magyar matróz és a húszezer éves őslények tökéletesen értik egymást: héberül beszélnek ugyanis, az őstörténetet elbeszélő hagyomány nyelvén. Közös nyelv ekkor az, mely az ősök sorsát archiválta, s melyet a kései „utód" olvasni képes. A beszélgetéseket a magyar ábécé szerint leírt héber szavak rögzítik, ami viszont a fikció logikája szerint megnehezíti a titkosírás kiolvasását. A megfejtőnek ilyenkor fel kell ismernie, hogy a madárnyelvből

[10] A Jókai-névadás identitásképző funciójáról lásd VADERNA Gábor, *Párhuzamos történetek.* Egy magyar nábob = *Jókai & Jókai*, szerk. HANSÁGI Ágnes – HERMANN Zoltán, KRE – L'Harmattan, Budapest, 2013, 206-207.
[11] A regény ószövetségi-vallástörténeti vonatkozásaihoz lásd DR. VAJDA Béla, *Jókai és a zsidóság*, Losonc, 1904; DR. BERNSTEIN Béla, *Jókai és a zsidók*, Budapest, 1925.

kibontható betűk héberül szervesülnek szavakká. Ráadásul a héber írásbeliségben nem balról jobbra, hanem jobbról balra olvashatók a sorok. A szó-nyelv összefüggés írásból történő érzékelése ílymódon nem könnyű (persze csak virtuális) feladat, de az elbeszélés nem zavartatja magát, nem ismer akadályokat, s e könnyedséggel voltaképpen önmagát parodizálja.[12]

Hogy a témát egy bő évszázaddal később született nagyhírű alkotás is földolgozta, arra nem a Jókai-, hanem a hazai Ransmayr-szakirodalom reagált.[13] Az osztrák Christoph Ransmayrnak *A jég és sötétség borzalmai* című regénye ugyancsak az 1872-74-es osztrák-magyar északi sarki expedícióról, az Admiral Tegetthoff sorsáról szól.[14] A hajó 1872. június 13-án hagyta el Bremerhaven kikötőjét, augusztusban körbezárta a jég, ezért két év múlva, 1874. május 24-én az egész csapat távozásra kényszerült. Az expedíció célja a még ismeretlen sarki világ feltérképezése, új föld foglalása és az Ázsia felé tartó észak-keleti átjáró megtalálása volt, s fel is fedezték a Ferenc Józsefről elnevezett területet. A részletesen dokumentált utazást a regény társítja az olasz-osztrák Josef Mazzininek, a fikció szerint az egyik sarkkutató leszármazottjának egy bő évszázaddal későbbi, az expedíció utáni nyomozásával. Az ő motivációja az ún. világkitalálás, a múltnak újratervezése, mintegy a jövőben játszódó utópiák időbeli, történeti kutatásokkal „igazolható" kifordítása. A szöveg számos dokumentumra – hajónaplóra, feljegyzésekre, hírlapi tudósításokra, korabeli előadásokra – támaszkodik.[15] Mazzini az emlékező rítus végén eltűnik a sarkvidéki sötétségben, vagyis eltünteti őt az általa felidézett történet. Identitása így – mondani se kell, posztmodern módon – magába a megalkotott cselekménybe olvad: kilép a kutatás világából és beíródik a kutatott világba. Olyannyira, hogy nyom nélkül elvész, a befejezést a narrátor sem tudja rekonstruálni.

A regény posztmodern formatanát kimerítően tárgyalta a kritika, rámutatván az adatok-dokumentumok voltaképpen megtévesztő „objektivitására", a nagy bőséggel feltárt információ-halmazok elégtelenségére, a szereplő identitásvesztésére, stb.[16] Egy összehasonlító értelmezés nyilvánvaló kiindulása éppen az lehet, hogy a kínálkozó lehetőségeket megtagadva, Ransmayr műve elhárítja a travesztiát – például az utazási regények, a nagy földrajzi felfedezések irodalmának nyelvi kifigurázását. Vagyis *A jég és a sötétség borzalmai* szövege komolyan veszi a címét, s inkább tragizálón hiperbolizálja a „fausti" kultúrának, a hódításnak, világ racionális feltérképezésének ellentmondásait. Az

---

[12] A romantika „a paródia fogalmában döntő fordulatot hozott. Tudatosította és egyértelművé alakította az iróniához fűződő […] történeti reflexiós jellegét, egyszerre hangsúlyozva a múltbeli szövegekhez kapcsolódó és attól eltávolító mozzanatokat. […] A travesztia kifejezés különösen a német és – talán érintkezésben ezzel – a magyar irodalomban jelent meg a paródia rokonfogalmaként." TARJÁNYI Eszter, *Arany János és a parodisztikus hagyomány*, Universitas – EditioPrinceps, Budapest, 2013, 31.

[13] ARANY Mihály György, *(Ki)útkeresések Christof Ransmayr regényeiben = A varázsgyűrűtől az interkonfesszionális kommunikációig. Információtudományi metszéspontok bölcsészeti megközelítésben*, szerk. TÓTH Zsófia Anna, Primaware, Szeged, 2011, 30.

[14] Christoph RANSMAYR, *Die Schrecken des Eises und der Finsternis*, Fischer Taschenbuch, Frankfurt a. M., 1984; UŐ., *A jég és sötétség borzalmai*, ford. VÁRÓCZI Zsuzsa, Alexandra, Budapest, 2003.

[15] KEPES Gyula például, az expedíció magyar tagja orvosként szolgált a hajón és Tromsöből tudósította a *Vasárnapi Újságot*, majd a hazatérést követően előadásokat tartott többek között a Magyar Földrajzi Társaságban. Bővebben lásd a fentebb hivatkozott kritikai kiadás jegyzeteit.

[16] Lásd Monica FRÖHLICH, *Literarische Strategien der Entsubjektivisierung. Das Verschwinden des Subjekts als Provokation des Lesers in Christoph Ransmayrs Erzählwerk*, Ergon, Würzburg, 2001.; Holger MOSEBACH, *Endzeitvisionen im Erzählwerk Christoph Ransmayr*, M. Meidenbauer Verlagsbuchhandlung, München, 2003.; RITZ Szilvia, *Radikális idegenség Christoph Ransmayr* A jég és a sötétség borzalmai *című regényében*, 2000, 2008/11., 68-76.; BOMBITZ Attila, *Spielformen des Erzählens oder vom Strahlenden Untergang bis zum Fliegenden Berg. Zum Werk von Christoph Ransmayr = Über(ge)setzt. Spuren zur österreichischen Literatur im fremdsprachigen Kontext*, hrsg. Arnulf KNAFL, Praesens, Wien, 2010, 175-189.

észak-keleti átjáró keresése gazdaságilag fölöslegesnek mutatkozik,[17] a vállalkozás voltaképpeni célja a földrajzilag még ismeretlen terület feltérképezése, a természet feletti hatalom szimbolikus bizonyítása és kiterjesztése. A természet pedig egyszerre szépséges és fenyegető, a Galiba Péter-féle modernizált odüsszeuszi leleményesség kevésnek bizonyul a legyőzéséhez. Csodált szépségei mögül előlép „borzalmas" és fenséges arculata, az ember nélküli világ fenyegetése. Az expedíciónak pusztán az ad értelmet, hogy elfoglal egy földdarabot, amire ember még nem tette a lábát, azaz átlép egy újabb civilizatórikus határvonalat.[18] Ransmayr regényében a vendégszövegekre hivatkozó nyomozás (a felidézett másik világ „megfejtése") és ezzel együtt a nyomozás elbeszélése – az adattárolók tartalmainak minden aprólékos részletezése mellett – befejezetlen marad, a természet és a kultúra határvonalai fölerősödnek, az összekapcsolás lehetetlennek bizonyul. Egyes vélekedésektől eltérően különálló kettősségük nem oldódik fel, ellenkezőleg, szinte minden korábbi mértéket meghalad. A kései romantika természetleírása jól ismeri a humánus távlatot leromboló schilleri fenségességet, az antropomorf látásmódot szétzúzó idegenség hatalmát. De képzelőereje mégis valamilyen emberi identitás szempontjából láttathatja a pusztulást, magát a humánus kondíciók tagadását. Mazzini viszont nem csak olvasni akart a jelekben, hanem személyesen kereste fel a sarkvidéket, az expedíció színterét, hogy ebbe a sötétségbe nyomtalanul belevesszen. Ottléte – egy metahelyzet feladása – annak a feszültségnek szolgáltatta ki magát, mely a teremtő nyelv keletkezésének és működésének reflektálhatatlan, tetten érhetetlen, a humanista előfeltevéseket visszavonó kaotikus örvényléseként tapasztalható energiaforrása. Jókai Mór egyéb geológiai távlatú történeteiben a földtörténet ősi korszakai akárhogyan is, de a később megjelenő ember lakhelyét készítik elő, *A fekete gyémántok*tól az *Az arany ember*ig. Az elbeszélő identitása ekkor nem zuhan bele önnön nyelve örvénylésébe, noha retorikája kirajzolta azokat a határokat, melyek átlépésétől tartózkodott. „Ne tovább!" – idéztük a zárófejezet címét, melyhez az elbeszélés fantasztikuma feltartóztathatatlanul közeledik. Az átlépés ezúttal esztétikai hiba lenne: a travesztia műfajának előkészítetlen leépítése, indokolatlan váltás egy másik nyelvezetbe. E travesztia innen nézve sem véletlenül ötvözi a modern technicizmus és a kinyilatkoztatás látásmódját: a felfedezés, a tudományos kutatás, a természethez fordulás aspektusa meg kíván maradni azon a perspektíván belül, melyet az ember földi megjelenésének isteni vonatkozása, kitüntetett helyzete jellemez. De ahogy e látásmódot egy architextuális eljárással, az adott műfajok – a kinyilatkoztatás és a technicizmus nyelvezete – ötvözésével érvényesíti, nyíltan szembe is néz annak esetleges elvesztésével. Egyszerre őrzi és szolgáltatja ki a felszámolódásnak a hagyományt, érzékelvén a folytatás szükségességét és megszakadásának fenyegetését. Zárómondata abba a káoszba vezeti vissza a szöveget, ahonnan indult: „Kelt az északi szélesség 90-ik foka alatt az örök éjszakában."

Itt jegyezhető meg, hogy Jókai-recepció tanulságos, ám komoly interpretációs veszteséget és kanonikus gyengülést okozó fejleménye az életmű közelítése az ifjúsági irodalomhoz, például egyes szövegeinek általános iskolai kötelező olvasmánnyá minősítésével. Noha az ifjúsági irodalom önmagában távolról sem csekélyebb rangú, az ide sorolás mégis a leértékelés folyamatát erősítette.[19] Az *Egész az északi pólusig!* recepció- és

[17] Monica FRÖHLICH, *Europadiskurse im Werk Christoph Ransmayrs = Begegnung mit dem Nacbarn I. Aspekte österreichischer Gegenwartsliteratur*, K. Adenauer Stiftung, Sankt Augustin, 2003, 123.
[18] Vö. Bettine MENKE, *Polarfahrt als Bibliotheksphänomen und die Polargebiete der Bibliothek. Nachfahren Petrarcas und Dantes im Eis und in den Texten = Ultima Thule. Bilder des Nordens von der Antike bis zur Gegenwart*, hrsg. Annelore ENGEL-BRAUNSCHMIDT – Gerhard FOUQUET – Wiebke VON HINDEN – Inken SCHMIDT, Lang, Frankfurt a. M., 2001, 145-172.

[19] NAGY Miklós például „játékosan könnyű" alkotásnak nevezi a regényt, noha kiemeli annak eredetien emlékező modalitását. *Jókai Mór*, Korona, Budapest, 1999, 83.

kiadástörténetének jellegzetes mozzanata, hogy Bródy Sándor 1893-ban ifjúsági olvasmánnyá alakította a szöveget, mely *A medvék országában* címmel jelent meg.[20] Ebből a szabad változatból jórészt kimaradtak az ószövetségi és az új teremtésről szóló részletek, inkább csak a jegesmedve-kalandok maradtak benne, bőséges képi illusztrációval ellátva. Később a tudományos-fantasztikus irodalom kedvelői fedezték fel a művet,[21] úgyszintén elhalványítván a regény travesztív műfaji jellegét. Hogy a realista esztétika kívánalmai felől e jelleg gyakorlatilag felismerhetetlen, s az alkotás pusztán groteszk ötletelésnek értődik, az persze nem meglepő.[22]

Az *Egész az északi pólusig!* a későromantikus képzelőerő immár technikai eszközökkel dúsított mozgósításával használja ki elsőrangúan a nyelvek-stílusok dialógusba állításának poétikai energiáit. Ha Jules Verne írói „oktatásának" travesztív átdolgozásáról, a *Pentateuch* szövegének technizálásáról is elmondható, hogy benne a parodisztikus „jelentés mindig *egy másik megnyilatkozáson szüremlik át*",[23] akkor ez a másik beszédmód az európai kultúra alapkódjából vett szöveg sajátja, mely így ugyancsak átdolgozásra kerül. A megtalált kézirat közvetítésével – a „nagy kód" modern-aktuális átírásával, de archaikus-madárpostás hirdetésével és a 18. és a 19. századi „lejegyzőrendszerekre"[24] egyaránt hivatkozó tárolásával, gondozásával és terjesztésével – Jókai regénye végül a mediológiai szakirodalom egyes belátásait is kifordítja, historikusan relativizálja. Amennyiben a fantáziaképeket a romantikus szerző laterna magicaként sugározza, hogy az olvasó camera obscuraként fogadja be,[25] akkor a kicsinyített kópiák felnagyítása és a titkosírás képének jelentéses deriválása megadja azt a mintát, melynek követése – a médiumok cseréjével, a műfaji átöltöztésekkel, a nyelvek és az archivumok együttműködésével – a képzelőerő modernizálódó folytatásaként jellemezhető. Ha tehát a modern medialitás lényegében nem más mint a romantikus-későromantikus fantázia érzéki tapasztalattá realizált technikája, akkor Jókai regényében éppen ez a technológia válik újfent a költői és olvasói képzelőerő bennefoglaltjává és további ösztönzőjévé.[26] Az emberi nyelv, ezúttal egy „átöltöztető" – átlényegítő – irodalmi forma révén visszafordítja magába azt, ami a képzelőerő technizálásával, az érzékszervek meghosszabbításával már-már tőle eltávolodni és belőle kihullani látszott. Ez az önnön nyelviségébe visszaírás-visszaáramlás, pontosabban az onnan kiszakadás lehetetlenségéből fakadó – a mégis-odatartozást reveláló – fantáziaműködés kimunkálása lehet ezúttal a hiperbolizáló travesztia legnagyobb művészi tétje. S a fantázia gravitációja, visszahelyező-visszahódító vonzása annál erősebb, minél messzebbre rugaszkodik a tőle kapott erővel tobzódó, a teremtőjével szemben föllázadó, ám végül alulmaradó technicizmus. Ezzel pedig a modern mediológia egyes túlkapásait, szelleműző és kísértetirtó propagandáját a leküzdhetetlen Jókai-próza – akár utólagosan – ugyancsak a „jégre viszi".[27] Így szól bele szűk

[20] *A medvék országában. Elbeszélés. Jókai Mór Egész az északi pólusig c. munkájából a serdültebb ifjúság számára átalakította Bródy Sándor, illusztrálta Mühlbeck Károly*, Singer és Wolfner, Budapest, é. n. [1895].
[21] A Magyar Írók Szövetségének illetékes csoportja 1972. december 13-14-én tartott ülésén tárgyalta a művet, lásd *Science fiction tájékoztató*, Budapest, 1972, Tudományos-Fantasztikus Irodalmi Munkacsoport, 8. sz., benne SÁNDOR István, *Galiba Peti jég alatti naplója*, 22-28.; SZEMZŐ Piroska, *Vernétől Jókaiig*, 63-66.
[22] FÜLÖP Adorján, *A Jules Verne-féle irány regény-irodalmunkban = Koszorú, a Petőfi Társaság Évkönyve*, szerk. SZANA Tamás, Budapest, 1885.; GÁL János, *Jókai élete és írói jelleme*, Berlin, 1923, 229.
[23] S. HORVÁTH Géza, *Irónia vs. paródia: a regény két műfajképző alakzatáról*, Filológiai Közlöny 2011/4., 368.
[24] Vö. Friedrich A. KITTLER, *Aufschreibesysteme 1800/1900*, W. Fink, München, 1995.
[25] Friedrich KITTLER, *Optikai médiumok*, ford. KELEMEN Pál, Magyar Műhely – Ráció, Budapest, 122.
[26] Az olvasói aktivitást ösztönzi, hogy a travesztia, a palinódia, nem tünteti el „a referenciaszöveget, nyilvánvalóan (szükségszerűen) a másként értés feltételeit teremti meg. Ez azt jelenti, hogy olvasói döntéseket kényszerít ki, hiszen ily módon az olvasót állandó dilemma elé állítja." BÁNYAI János, *Palinódia: a szövegköziség alakzata = A fordítás és intertextualitás alakzatai*, szerk. KABDEBÓ Lóránt és mások, Anonymus, Budapest, 1998, 327.
[27] A medialitást mint önprezentációt tekinti a szellemidézés kapcsán STEINMACHER Kornélia, *Egy ember, aki mindent tud". A médiumok önprezentációja és a spiritualizmus kulturális hatása egy Jókai-szöveg kapcsán =*

másfél száz év távolából is a kulturológia – és a posztmodern epika – legaktuálisabb kérdéseibe. Úgy tűnik, egy újabb területen válik beláthatóvá, hogy Jókai Mór életműve a legjobbak közé tartozik. („Sajnos?”[28])

Ívek és fények – Sopronbánfalva Kolostor

Fotó: **BODÓ CSIBA GIZELLA**

”…író leszek, semmi más…”. Irodalmi élet, irodalmiság és öntükröző eljárások a Jókai-szövegekben, szerk. HANSÁGI Ágens – HERMANN Zoltán, Tempevölgy könyvek 19., sorozatszerk. TÓBIÁS Krisztián, Balatonfüred, 2015, 181-200.

[28] Az eredetileg Victor Hugo-t illető, André Gide-től eredő, azóta többször, más összefüggésben nálunk is használt fordulat, mint kétarcú értékelés, végigvonul valamiképp a Jókai-recepción. Noha valóban „nem született meg az a magyar André Gide, aki a francia regényíró feleletét a kérdésre: ki a legnagyobb francia költő, magyar író, Jókaira alkalmazta volna ekképpen: sajnos, Victor Hugo – sajnos, Jókai Mór.” FRIED, *I. m.*, 16.

ZENE – HANGZÁS – HANGVERSENYTEREM

UJHÁZY LÁSZLÓ

Az akusztikus művészetek mostohagyermeke: a hangfelvétel-esztétika

A zenei historizmus és a hangfelvétel[*]

Előző írásunkban (Gramofon, 2017 tél[**]) bemutattuk, hogy az akusztikai környezet milyen hatással lehet a zenei előadásra, azaz hogyan befolyásolják az előadóművészt a terem akusztikai adottságai. A következőkben az alkotó folyamat láncolatában még egy lépcsőfokkal hátrébb lépve azt vizsgáljuk, hogy hogyan hatott magára a kompozícióra a terem, amelyre eredetileg íródott.

Természetesen nem a „modern kor” jelenségéről van szó, hanem azokról a „historikus” időkről, amikor szabványos hangversenytermek még nem lévén, a zene igen változatos helyszíneken szólalt meg. Ezek között mind méreteiben, mind akusztikai tulajdonságaiban nagy különbségek voltak, amelyekhez a zeneszerzők olykor alkalmazkodni kényszerültek. E témából eredően egyben a hangrögzítés előtti időket is jóval megelőzzük, így – kis kitérőként – írásunkban a historizmus és a hangfelvétel kapcsolatát nem érintjük.

HAYDN TERMEI

A zenetörténetből bő ismeretanyag áll rendelkezésünkre arról, hogy egy – egy zenemű bemutatója hol történt, ill. esetenként azt is tudjuk, hogy eleve milyen helyszínre íródott. Magától értetődik, hogy ezekre az adatokra az akusztika tudománya is „rátelepült” Természetesen annak az az ága, amely az előadások akusztikai körülményeivel történeti vonatkozásban is foglalkozik. Ez utóbbit illetően különösen is sok adat áll rendelkezésre Haydn munkásságával kapcsolatban, s ezekből jól kirajzolódik, hogy szimfóniáinak komponálásakor milyen akusztikai tulajdonságokat kellett figyelembe vennie. Az alábbiakban ebből a szempontból a számára legjelentősebb, akkor még a Magyar Királysághoz tartozó két termet és az ugyancsak meghatározó két londoni helyszínt mutatjuk be.

Kismarton

A legnagyobb terem, melyre Haydn a szimfóniáit írta, az egykori kismartoni (Eisenstadt) kastélyterem, mai elnevezésével Haydn terem. (6900m^3, közepes utózengési idő: T=1,7s) A teremnek eredetileg kőpadlója volt, s jellemző Haydn igényességére, hogy már az első koncertet megelőzően azt deszkapadlóval fedette be, miáltal a teremnek a mélyhangoknál

[*] Ujházy László írása a GRAMOFON folyóirat tavaszi számában jelent meg, egy cikk-sorozat részeként

[**] https://www.gramofon.hu/pdf/2017tel.pdf

ZENE – HANGZÁS – HANGVERSENYTEREM

fellépő eredetileg közel három másodperces, kellemetlenül hosszú utózengési idejét jelentősen lecsökkentette, s ezzel érte el a terem ma is megcsodálható tiszta hangzását. Mivel a mély hangok erőteljesebben fedik el a magasabbakat, mint fordított esetben, ezért az alacsony frekvenciák túlzott jelenléte sötét, zavaros hangzást eredményez – olyan mintha a mély hangok „rátelepednének" a zenére. Ám teljes lecsillapításuk – ami egyébként nem is lehetséges – egy más problémát vetne fel, hiszen ezáltal megszűnne a hangzás melegsége, teltsége. A termek alacsonyfrekvenciás viselkedése tehát egyaránt lehet a zavarosan sötét, illetve a telt, de mégis világos hangzás forrása.
Haydn a kismartoni teremre írott szimfóniáit egészen kis létszámú, 16 fős zenekarokkal mutatta be, melyek összetétele mai felfogásunk szerint inkább kamara-zenekarnak tekinthető: 6 hegedű, 1 brácsa, 2 cselló és 2 bőgő alkotta a vonóskart, melyhez 2 oboa, 1 fagott és 2 kürt csatlakozott. E kis együttes mégis szépen kitöltötte a teret, annak ellenére, hogy jó ideig Európa legnagyobb zenei célú terme volt. Ez részben annak köszönhető, hogy a terem a térfogatához képest keskeny, ezért a hallgatósághoz közeli oldalfalakról beérkező visszaverődések sokat segítettek egy átütő hangbenyomás, a kellemes teremérzet kialakulásában, másrészt a viszonylag hosszú utózengési időből eredő teremerősítés révén egy nagyon olvadékony, telt hangzás jött létre, amelyre Haydn biztosan alapozhatott.

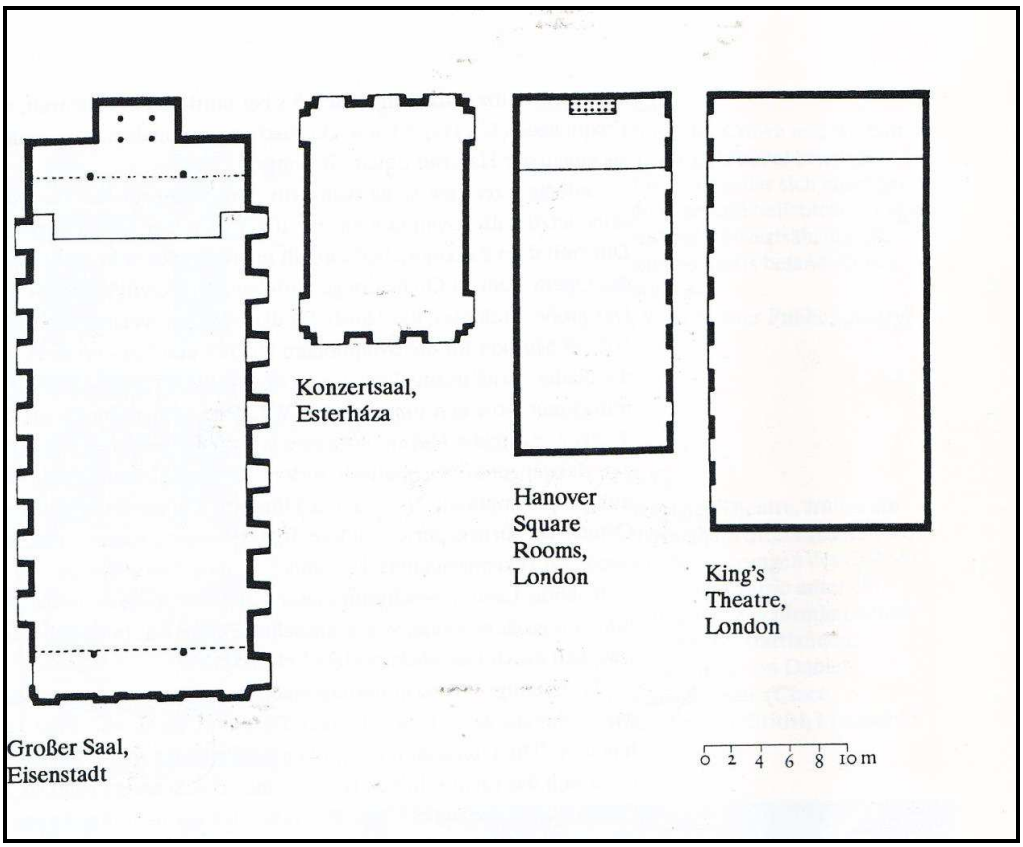

A Haydn munkásságához köthető négy zeneterem alaprajza. Balról jobbra:
Kismarton, Eszterháza, Hanover Square Rooms – London,
a King's Theater koncertterme – London

ZENE – HANGZÁS – HANGVERSENYTEREM

Eszterháza

Pompakedvelő Miklós herceg Eszterházán a korabeli Magyar Királyság egyik leggyönyörűbb kastélyát építtette meg, többek között egy operaházzal és egy bábszínházzal. Sajnos a kastély zeneterme nem éppen a nagyobb együttesek akusztikai igényei szerint épült – ami érthető, hiszen az erre vonatkozó igények tudományos lefektetése még 200 évig váratott magára, bár ennek ellenére alapvető tapasztalatok már rendelkezésre álltak. Haydn munkásságában ez volt a következő terem, mely szinte mindenben az előző ellenkezője. Kis légtere (1530m^3) és rövid utózengési ideje (T=1,2s) inkább kamarazenei hangzást eredményezett; úgy is mondhatjuk, hogy a terem nem nagyon segítette egy magvasabb hangzás kialakulását. Ezért az erre a teremre írott szimfóniáit 18, 22, majd 29 fős zenekarral mutatta be, melyekben 7, 11, illetve 23 fő képviselte a vonóskart. A vonóskarban mindössze 2 brácsa volt, s ezért is érdemel figyelmet a következő utasítása: „…kérem, hogy a brácsaszólamot mindvégig ketten játsszák, mert egyes esetekben a középszólamnak jobban kell hallatszania, mint a felsőnek. Valamennyi kompozíciómban megfigyelhető, hogy amaz ritkán megy együtt a basszussal…” Klarinétokat, trombitákat itt sem alkalmazott (a kis teremben még a korabeli natúr-trombiták is túlságosan hangosak lettek volna). Hogy a szimfóniák szempontjából előnytelen akusztika milyen kötöttséget jelentett számára, azt jelzi, hogy ide írott műveit később esetenként trombitával és üstdobbal egészítette ki, ha azokat más, akusztikailag kedvezőbb helyszínen, vagy szabadtéren adták elő. Különösen a korábbi kismartoni terem szép hangzásának ismeretében nem csoda, hogy Esterházy Miklós 1790-ben bekövetkezett halála után Haydn könnyedén otthagyta Eszterházát, bár távozásában kétségtelenül az játszotta a legfőbb szerepet, hogy új gazdája a zenét teljesen leépítette, s Haydnt elhatározásában még az sem tartotta vissza, hogy további javadalmazását ennek ellenére garantálta.

Az első londoni terem: Hanover Square Rooms

Johann Peter Salomon – Henrik porosz herceg korábbi hegedűse, egyben a kor egyik kiváló zenei „menedzsere” – beszélte rá a kezdetben erősen vonakodó Haydnt egy londoni utazásra. Még Mozart is megpróbálta eltántorítani a külföldi utazástól, mondván: „Papa! Ön semmiféle nagyvilági nevelésben nem részesült és túl kevés nyelvet beszél”. Mindezek ellenére Haydn és Salomon 1791 első napjaiban már Londonban volt, s márciusra Salomon már megszervezte az első bérleti hangversenyt, amelyen Haydn személyesen vezényelt. Egyben ez volt londoni munkásságának első helyszíne: a Hanover Square Rooms, mely híres, jelentős koncerthelyszín volt ugyan, ám 1875 köbméterével nem sokkal volt nagyobb, mint a korábbi terem Eszterházán. Rövid, alig 1 másodpercnyi utózengési ideje tiszta, áttetsző hangzást eredményezett, ugyanakkor a fortissimók nagyon hatásosak voltak – részben a kis légtér, részben pedig annak következtében, hogy Haydn itt már 25 fős vonóskarral 35 fős zenekart alkalmazott.
Szimfóniáiban itt jelentek meg a kettőzött fafúvósok, s általánossá vált a két trombita. Hogy a viszonylag kis terem hangzása mégis áttetsző volt, abban nagy szerepe lehetett a gyenge basszus-visszaadásnak, ami azon is lemérhető, hogy zenekarában a korábbi két bőgő helyett itt már négyet írt elő, s a korábbi egyetlen fagott helyett a két fagott is megjelenik. Egyébként Haydn fagottal kapcsolatos egyik érdekes véleményét már 1768-ban így fogalmazza meg: „…Szerintem ugyanis többet ér egy csellóból, fagottból és bőgőből álló

ZENE – HANGZÁS – HANGVERSENYTEREM

háromtagú basszus-együttes, mint hat bőgő és három cselló együttese, mert bizonyos menetek így határozottabban érvényesülnek…”

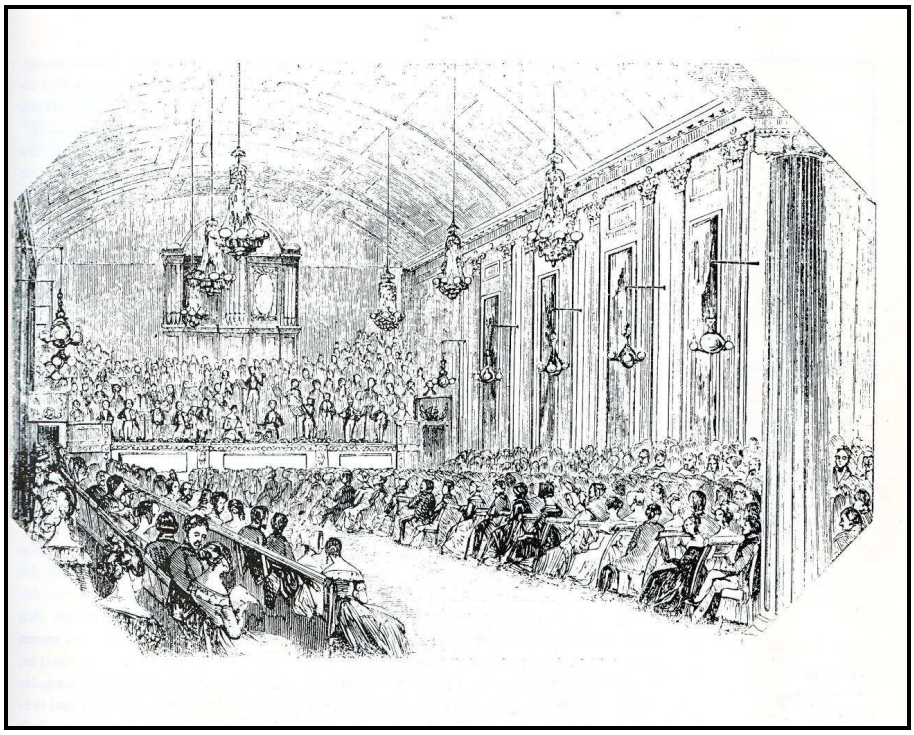

Korabeli rajz a londoni Hanover Square Roomsról

A mélyvonósok megszólaltatása és a fagott

Egy kis kitérőként említsük meg, hogy a fent idézett gondolatok nagyon mély hangszer-akusztikai háttérrel rendelkeznek. Ugyanis amikor a 20. század utolsó évtizedeiben a méréstechnika már olyan magas szintre fejlődött, hogy lehetővé vált a zenei hangok időbeli lefolyásának és finom struktúrájának műszeres elemzése, akkor a különböző hangszereket ebből a szempontból vizsgálva derült fény arra, hogy valójában mi történik a hangok megszólalási pillanataiban, illetve az azt követő 10 ms-ok alatt: vagyis a teljes csendből hogyan épülnek fel a hangok. Akusztikai szempontból ez azt jelenti, hogy a hang indításakor megszólaló alaphanghoz viszonyítva a felhangok milyen késéssel szólalnak meg. Minél inkább késnek, a karaktert annál lágyabbnak ítéljük, illetve fordított esetben: ha a felhangok is azonnal kialakulnak, akkor a hangot határozottnak érezzük. A felépülési idők tehát függnek a megszólaltatás módjától, illetve az egyes hangszerekre is jellemzőek. A mérések kimutatták, hogy a mélyvonósok megszólalása (különösen arco játék esetén) viszonylag lassú: olykor 100 ms (tehát egy tized másodperc) is eltelik addig, amíg a hang a megszólaltatás után teljesen felépül, azaz elnyeri végleges frekvencia-összetételét, ezzel szemben a fagott igen gyors felépülésű, hangindítása kifejezetten határozott. A fenti, fagottra vonatkozó idézet: „mert bizonyos menetek így határozottabban érvényesülnek” megállapításának tehát ez az akusztikai háttere.

ZENE – HANGZÁS – HANGVERSENYTEREM

Megjegyzendő, hogy már a barokkban is bevett szokás volt a fagott-cselló unisono, s gyakran a mai vonószenekarok is „erősítik" a basszust egy fagottal, ami valójában nem annyira erősítést, mint inkább a basszus pregnánsabb megszólalását szolgálja, amire az idézetben Haydn is utalt. (Egyébként a hangok kezdeti szakaszának jelenségeit összefoglalóan tranziensnek nevezzük, ami minden rezgő rendszer – és sajnos a hangszóróknak is – az emberi hangérzékelés szempontjából fontos tulajdonsága. Csak amíg a hangszerek esetében előnyös, karakter-meghatározó szerepük van, addig a hangszórókat tekintve ez is oka lehet annak, hogy még az azonos minőségi kategóriát képviselő típusok között is nagy különbségek vannak.)
Mai füllel a Hannover terem száraz hangzása már nagyon idegen lenne, de akkor ez a „nyers közelség" megnyerte a közönség tetszését. Pl. 1793-ban egy berlini zenei lap tudósítója szerint a terem hangzása „mindenek felett állóan gyönyörű". Emellett Haydn munkásságában itt fordult elő először, hogy vonósnégyeseit nem az előkelőségek „kamara-akusztikájára", hanem kifejezetten hangversenyteremre írta, mert míg korábban az említett művek inkább intim karaktert mutatnak, az ide írottak már szinte zenekari hangzással rendelkeznek.

King's Theatre

Haydn utolsó, Londoni szimfóniáit a King's Theatre koncerttermében mutatta be. Egy 4550m^3-es, akkori mértékkel mérve nagy teremben – bár mind mérete, mind 1,55 másodperces közepes utózengése még így is valamivel alulmaradta a kismartoni termet. Az ide komponált szimfóniái már inkább a hangzás teljességét, sőt az akkori hangzási viszonyokhoz mérten szinte annak monumentalitását idézik fel a hallgatóban, s ezt a célt szolgálta a szokatlanul nagy, 55-59 fős zenekara is, melyben 39 fős volt a vonóskar. A korabeli kritika nem fukarkodott az elismerő jelzőkkel, amikor a hangzással kapcsolatosan „a kozmikus egység hatalmas terét" emlegette. (A kritikusok szóvirágai már akkor is az ég és a föld között lebegtek...) A terem zengésének hatása műveinek hirtelen dinamikaváltásaiban is megfigyelhető, amikor pl. a koronás fortissimók után egy-egy ütem szünetet találunk, hogy az azokat követő halkabb részek már a lecsengés után szólaljanak meg.
Természetesen nem vonható kétségbe, hogy pl. a szimfóniák és egyéb előadások hangszerösszeállítását más tényezők is befolyásolták, hiszen a bécsi klasszikusok idejében a zenekari létszámok folyamatosan növekedtek. 1750 és 1850 között a vonósok létszáma kb. megnégyszereződött, ám ebben a folyamatban az akusztikai körülmények hatása is teljes bizonyossággal kimutatható. A zenekari létszám folyamatos növekedését illetően tekintsünk el Stamitz viszonylag „hatalmas", 1756-ban alapított zenekarától Mannheimben, melynek 30 fős vonóskara akkor még kivételnek számított; nem is szólva a 4-4 fuvoláról, illetve kürtről, valamint a 12 trombitáról.

ZENE – HANGZÁS – HANGVERSENYTEREM

Kismarton vs. London

A kismartoni és a nagyobbik londoni terem akusztikai szempontból rokonoknak tekinthetők, s mégis – lényegében ugyanazt az akusztikát – Haydn egészen másképp alkalmazza. Kismartonban azt aknázza ki, hogy egy viszonylag nagy, zengő teremben hogyan lehet egy egészen kis együttessel elérni a megkívánt zenekari összhatást, Londonban egy szinte hasonló akusztikai közegben (de egy szélesebb teremben) már egy nagyon markáns, határozott, erőteljes hangzást valósít meg.
Haydn munkássága is bizonyítja, hogy korábban a zeneszerzők nem egy „általános", hanem egy konkrét helyszínre írták műveiket. Arról is tudunk, hogy egy-egy mű megrendeléskor még vissza is kérdeztek: mekkora a zenekar és mekkora a terem. Az már a ritka kivétel, amikor nem a szerző alkalmazkodott a teremhez, hanem a termet építette olyanná, amely megfelelt hangzási elképzeléseinek, mint azt Wagner Bayreuthban tette.
Bár írásunkban nem foglalkozunk az alkalmazott zenekari ülésrendekkel, mégis érdemes felidéznünk egy „Salomon koncert" korbeli adatok alapján készült pódium-elrendezését. Az együttes csembaló (vagy fortepiano) melletti irányítása még a barokkot idézi, ám az 1. és 2. hegedű-szólam ültetése már a klasszikus mannheimi-bécsi ülésrend szerinti, s a fagottok és a mélyvonósok sem a csembaló mellett foglalnak helyet. Figyelmet érdemel továbbá, hogy az utóbbiakat a pódium mindkét oldalán megtalálhatjuk, hogy a „közeli" basszus minél nagyobb területe segítse az intonációt. A szólisták (mint legtöbbször napjainkban is) a zenekar előtt állnak, ám a kórus – két csoportra széthúzódva - ugyancsak itt helyezkedik el, hiszen akkor még nem épültek a későbbi termekre jellemző, zenekar mögötti kórus-pódiumok. Az ábrán egy mind akusztikai, mind zenei szempontból nagyon átgondolt ülésrendet láthatunk.
A két londoni terem sajnos már nincs meg, ám itt a közelünkben mind Kismartonban, mind Eszterházán ma is megcsodálhatjuk azt az akusztikai környezetet, melynek remekművek sokaságát köszönhetjük. E helyszíneken valóban érdemes felidézni a korabeli hangzásvilágot, ám valljuk be, hogy a hallgató számára a „hely szellemének" kisugárzása, s hogy e falak között egykor Haydn irányította zenekarát, minden hangzási kérdésnél jelentősebb.

Felhasznált irodalom:
Somfai László: Joseph Haydn élete képekben és dokumentumokban. Budapest, Zeneműkiadó, 1977.
Michael Forsyth: Bauwerke für Musik. München, 1992.
Jürgen Meyer: Akustik und musikalische Aufführungspraxis. Frankfurt am Main, 1972

KÖVES JÓZSEF

Hajmási Péter, Hajmási Pál

Szilveszter éjjel már éreztem, hogy mindennek vége.

Ila velem volt, táncoltunk, táncolt a barátaimmal is, de amikor éjfél után a kellően ittas lányok és fiúk egymás vállát fogva, részeg kornyikálással körbe zakatolták a szobát, ő már nem szállt be, fanyar – sőt, lenéző – arckifejezéssel figyelte a dajdajozást, s bár fegyelmezetten üldögélt, szinte láttam, hogy keserű gúnnyal biggyeszt a szép ajka. Fintorog.

Én beszálltam, így legalább nem hallatszott ki a hangom.

Ahogy szoktam, visszafogva, szordínóval dúdoltam velük, ők meg egyre többet ittak és egyre hangosabban kurjongattak mindenféle nótákat. A Schneider Fánit (ahogy a többi csikágói meg nyóckeres részeg lumpen), úgy fejezték be, hogy *„hazavittem, lefektettem, jól megtököltem, jól megtököltem, olyat fingott, b…za anyját, majd elszédültem, majd elszédültem, mert Schneider Fáni dejaszmonta…”*

Kicsit kényszeredetten, de ott álltam, illetve mozogtam az alkalmi kórusban, s közben lopva-lesve néha Ilámra pillantottam. És tudtam, a legszörnyűbb dolog, amit tehettem, hogy ilyen földszinti (és földszintes) hábéra vittem el a jó házból valót.

– Menjünk – mondta fél óra múlva.

Barátságosan, de mesterkélten búcsúzott. Megköszönte a vendéglátást. Aztán a jéghideg levegőben feltűrt gallérral, de lezárt szájjal kísértem a HÉV-ig. Csillgahegyen lakott.

Gondoltam, majd bocsánatot kérek. De erre már nem került sor.

Másnap, Újév napján még találkoztunk, bementünk a Váci utcába, a Muskátliban kávéztunk. Ő cherryt is ivott.

Kedvetlen volt és gyönyörű. Mindig szép volt, de ott, akkor, gyűlöletesen gyönyörű.

Kedves én se voltam, csak szomorú. Éreztem, hogy vége.

Újra a HÉV-ig kísértem, még fölsegítettem a lépcsőn, és megkérdeztem, mikor találkozunk.

Tudtam a választ, és féltem tőle.

Soha. Vagy tapintatosabban: nem tudom. Nem kéne.

A tapintatos nem jött be. Azt mondta: inkább nem.

Bólintottam, és férfiasan kiegyenesedve hazaindultam. Gyalog mentem át a Margithídon, csúfondárosan süvöltött a téli szél.

De nem sírtam. Csak amikor egy kihalt lipótvárosi utcába fordultam.

Másnap a barátaim akartak vigasztalni. Amúgy magyarosan. Cigányzenés helyre vittek: a Nemzeti Étterembe, ebbe a tipikus szállodavendéglő hodályba. Lánchíd konyak vagy Trois Tours, majd badacsonyi kéknyelű. Sok. És akkor Gabi barátom még a prímást is odahozatta. Ő fizette, nekem alig volt pénzem. Jött az *Utcára nyílik a kocsmaajtó* meg persze *Nagy a feje, búsuljon a ló…* Én csak a szék kényelmetlen támlájának dőlve néztem őket, hálás voltam a vigasztalásért, de valahogy kívül voltak rajtam a barátaim, a zenészek, az asztal… Minden reménytelen volt, akár a szerelmem.

Barátom – úgy hitte, a kedvemért – a Hajmásit húzatta az asztalnál. Merthogy abban van: *Ne húzd, hogy a szerelemnek boldogság a vége, ne húzd, hogy a szerelemért hűség jár cserébe…* satöbbi.

Én magamban dúdoltam, mert rettenetes botfülem nem engedte, hogy nótázzak velük.

Ők tudták a dallamot, én a szöveget.

Ők tehát hangosan énekeltek, én meg sírva-vigadva fölsúgtam nekik a szöveget.

Így hát mindnyájunknak fájt, hogy elveszett a szerelem, a *csalfa délibáb*.

Nekem kétszeresen.

A prímás rosszallóan nézett rám, miért zavarom súgással a barátaim nótázását. Ők meg észrevették ezt, és az ital meg a zene hatására már úgy énekelték nekem a dalt: *Ha csikorgós kedvem támad, csak ezt súgatom…*

HOMLOKTÉR

SITKU RÓBERT

VADLIBÁK

Vadlibák szállnak
az ég útjain fent - csak
így érnek célba.

*

Az elhullajtott
madártoll azt jelzi, hogy
repülni mertél.

*

Ha ott keresel
szeretetet, ahol nincs,
gyűlöletre lelsz.

*

Sosem meghalni,
hanem újjászületni
készül minden ősz.

*

Mindent úgy látunk,
ahogy odabent vagyunk.
Mindaz mi vagyunk.

*

Távolságaink:
önmagunk távolsága
benső mag-unktól.

*

Méltósággal kell
hogy fogadd az érkezőt-
nem hiába jön.

*

Ha a fájdalom
bezár, mintsem kinyitna -
nem érted magad.

GYÓNÁS

Gyónni szeretnék, azt érzem.
Valami mély, benső erő
a kimondatlanságon át
préseli önmagát elő.

Világra vágyik valami.
Az őszi napfényben ragyog
a tarthatatlanság súlya,
míg szívem és szám csak dadog.

Gyónni szeretnék, azt érzem-
mert hiába több ezer vers,
nem mondtál semmit, úgy érzed,
mert szilaj vagy most is és nyers;

és hiába annyi ember,
kiknek kijárna a hála-
te nem vetted észre őket,
otthagytad mindet magára.

Gyónni szeretnék, azt érzem.
És nem elhallgatni tovább,
hogy nem tudom, hogy ki vagyok,
s csak nyelem a semmi porát;

minden egyes kártyavárat
elfúj egy gyenge kis huzat,
bármekkora erőkkel is
teremtette meg a tudat.

Gyónni szeretnék, azt érzem.
De nincs bűn és nincsen pokol,
csak ok van, tett és okozat,
s a lelkiismeret torol.

Világra vágyik valami
És valami meghal éppen.
És minden este hallgatom
a vadlibákat az égen.

ESSZENCIA

Az álmát mindenki magában hordja
és méltó lesz hozzá vagy nem éli meg.
És álmát sejti meg minden dologban
vagy belülről üres lesz és jéghideg.

VERS MINDEN

Most már vers minden. Most már nem több.
Lassanként buggyanó sorok.
De minden vers külön világ - és
ölelések vagy ostorok.

Az ostor hasít, de mégsem fáj,
a tartást feszesre edzi,
s az ölelés meleg, s oly puha,
mint angyallal szeretkezni.

SZABADSÁG

Nem kell, hogy megszelídíts.
Mert ha felismerlek,
magamtól megyek hozzád,
hogy felszerszámozhass;

megengedem a zablát,
a hátamra ülhetsz -
ha bízol az erőmben,
én megbízom benned.

És ha szabadon engedsz,
már nem megyek messze,
a közelben maradok
és nem kószálok el;

olyan nagy a szabadság,
oly forró és hideg,
és olyan céltalan, hogy
elégsz, megfagysz benne.

BODÓ CSIBA GIZELLA

A Mű

Az emberiség lassan befejezi nagy Művét, megpihenhet. Mindent elborított szeméttel! A Föld nem kap levegőt a colás palack, sörös üveg, pizzás papírok quánója alatt. /Ez a guano viszont még trágyázásra is alkalmatlan./ A házak ablakán, ajtaján, postaládákból és kukákból folyik a bevásárló központok reklámszenny áradata.

Az erdők égnek, szégyenükben, elkeseredésükben.

A vizek oxigénért rohannak félúttól a tengerig.

A tengernek alig van ereje partra tessékelni a megfeneklett olaj-tartályhajókat, partjaik olaj-iszappal borítják be a teknősbéka rajokat és az öngyilkos bálnákat.

A levegő hörögve, prüszkölve sikolt tisztításért, de az őrült zajszennyezésben nem hallja senki a segélykiáltást.

A Világ felépül, az átadás előtt egy nagytakarítás időszerű lenne. /Bár kérdés, hová seperjük mérhetetlen szemetünket, ha a Földről lesöpörjük, a világűrt szennyezzük vele./

Tisztítsuk meg a Földet, a levegőt, az erdőket, vizeket, életünk szennyétől.

Tisztítsuk meg a gondolatainkat, a szavainkat, a csendünket életünk szennyétől, s a mérhetetlen reklám-szennyektől. Ne ez legyen az amit alkottunk, amit hozzá tettünk a Teremtő művéhez, mi kezdetben tökéletes volt.

*

Beszélő viszony

Huszonegy éves volt és magányosnak érezte magát. Testvérek, barátok mind társra leltek, útjukat járták. Ő ült munka után esténként hintaszékében összegömbölyödve, télen plédbe burkolózva, könyveivel körülvéve. Esténként korán lefeküdt. A sötétben hosszan kalandozott homályos helyeken, csendes várakozással. Csak várt. Ez a várakozás töltötte be egész lényét. Hiába hívták, hiába mosolyogták meg, nem vágyott sehová. Ő várt. Több mint négy év telt el, s akkor egy délután őzbarna mosollyal, dohány illattal, lenyugodott mozdulatokkal és sietség nélküli telt hanggal, megérkezett akire várt, az aki ettől kezdve őrá figyelt, neki akart örömet szerezni, neki akarta megmutatni a világot. Tudta, Őrá várt. Ettől kezdve együtt voltak északi fényű ezüst éjszakában, viharos balatoni nádasban, Bence-hegyi pincében, a lázbérci víztározó feletti domb ívének ölelkezésében, együtt a füredi szívszanatórium kapujában búcsúzkodva, életben, titkokban, vágyban, átbeszélgetett hajnalokban, zajos fővárosi forgatagban, a Váci utca kirakatainak visszatükröződésében. Együtt voltak egymás kezében, szemében, gondolatában. S akkor akire mindig várt, s aki élete része lett – elment.

Ő újra ült összegömbölyödve a hintaszékben, télen plédbe csavarva, nyáron lehunyt szemmel arcát a napnak tartva. Már nem hívták, nem mosolyogták meg, senki nem volt körötte – 30 év telt el. S Ő belső csendességgel újra várt.

Nem tudta mire, kire – de várt. Talán egy találkozásra.

S ekkor megszólította Önmagát!

*

Szereposztás

Este van. Némi információért bekapcsolom a televíziót.

Az első csatornán amit kinyitok, épp hatalmas jobb horgot talál be a filmbéli „hölgy” egy másik izmos amazonnak; gyorsan átkapcsolok másik csatornára. Itt fekete bőrszerelés tüzel csípőből egy száguldó autóra, szőke hosszú haja lobog a szélben, kitűnően sminkelt, szép arcából kőkemény tekintete résnyire szűkített szeméből villámként lövell a lövéssel egy időben. Már a harmadik állomást fogom, hol napbarnított izmok dudorodnak ki feszes kis trikóból, amint a dzsungelben elszántan mászik felfelé egy kötélen a „professzor asszony”, miközben asszisztense a gyenge idegzetű fiatalember majd leesik a szikláról ijedtében egy pók láttán… - ez sem az amire vágytam. Ismét tovább lépek a kapcsolón, végre békésebb képek; remekül berendezett konyhának tűzhelyén ínycsiklandó ételek készülnek, épp az elkészítés fortélyait sorolják a fiúk!

S itt már nem bírom tovább, beszólok a „Rendezőnek” – valami tévedés van Uram! – Az újkori szereposztásnál hiba történt.

Menjünk vissza egészen a darab elejére!!!

Homokóra*

Két könnycsepp,
Vagy két körte,
Lombikpár vékony üvegje?
- ez csak a forma –,
vékony derekán
lassan csurogva
menetelnek a porszemek!
(Mint a karámból
Terelt állat, kit
Szűk átjáró várat
Lépésnyit
A vágóhíd felé.)
Fenti térből
Lenti gömbbe,
Beletelik kis időbe,
Míg lassan leér
Az üvegtölcséren át
Fogyó Idő!

Amikor minden
Homokszem megérkezett
Csak nézem
Ezt a „letelt”,
Vagy „beteljesedett”
Időmérő apró szerkezetet;
Te engeded lassan
Elfogyni perceimet,
Éveimet? – Nem!
Belül ketyeg az óra,
S az sem hiteles,
Csak a szóra
Kell figyelnem,
Majd mennem
Ha kéred!
Egyetlen szóra!
És a homokóra
Felső bugyra,
Akkor már üres lesz!

* BODÓ CSIBA GIZELLA: *Aranypor* c. verseskötetéből

KÉPZŐMŰVÉSZ, KÉPZŐMŰVÉSZET

DEZSŐ ILONA ANNA
képzőművész

Élesden született a Királyhágó lábánál. Képzőművészettel már kora gyermekkorában találkozott édesapja révén, akinek a festészet volt a hobbija.

Az általános iskolában Todoca Katalin ismertette meg az olajfestés fortélyaival. Érdekelte a színészet, az újságírás, a festészet, majd húszas évei közepén felhagyott a képzőművészettel, melyhez tizenöt éve tért vissza; olajjal, akrillal és vegyes technikai elemekkel tarkított alkotásokkal.

Nagyrábé önkormányzatától műtermet kapott két éve, azóta még nagyobb lendülettel, napi szinten fest. Kísérletező művész, több stílusirányzatot kipróbált, és használ akár egyetlen műben is. Jelenleg új, a jövő év elejére tervezett tárlatának összeállításán dolgozik.

Téli táj, – vászon, akril, 40x40cm

KÉPZŐMŰVÉSZ, KÉPZŐMŰVÉSZET – DEZSŐ ILONA ANNA

Csendélet – feszített vászon, akril, 40x40cm.

Citromok – feszített vászon, akril, 50x40cm Zsűrizett.

KÉPZŐMŰVÉSZ, KÉPZŐMŰVÉSZET – DEZSŐ ILONA ANNA

Ima – :feszített vászon, olaj, 50 x 40 cm. Zsűrizett.

Csend a padláson –:feszített vászon, akril, 70 x 50 cm.

KÉPZŐMŰVÉSZ, KÉPZŐMŰVÉSZET – DEZSŐ ILONA ANNA

Merengő – :feszített vászon, akril, 50 x 40 cm.

Balerinák – :feszített vászon, olaj: 40 x 40 cm. Zsűrizett

Forrás:
https://hu.wikipedia.org/wiki/Dezs%C5%91_Ilona_Anna
http://dezsoili.com/kepeim/galeriam3.html

PETHES MÁRIA

Pantomimek – Juhász Ferencnek

Ki érti a rózsák pantomimjátékát,
kinek gyónják meg, hogy tévedtek
az öröklétet illetően?

Ki oldozza fel visszavonhatatlanul
a szerelmi vereségbe belepusztult
szitakötőket?

Ki meri odatartani a vég elé testét,
mint a kezdet transzparensét?

Ki ismeri fel a szélszirének énekében
Eurydiké hangját, és kinek a szemhéja alá
örvénylik a fénnyel festett freskó
a szerelem illúziójáról?

S ha jön egy a játékszabályokat nem ismerő
hajó, ki illeszti össze a Tó tükrén összetört
panoráma puzzle-darabkáit?

Ki nyugtatja meg a lázongó kiskerteket,
hogy a nappalok rövidülése csak
átmeneti lesz?

Ne aggódj, majd akkor halunk meg,
ha vár ránk valaki a szél kardjával
felparcellázott égben, hogy letörölje
rémült ajkunkról a kérdéseket.

TÁTRAI S. MIKLÓS

Krakkói varázslat*

A vonat gyorsan közeledett a reggeli napfényben ébredő városhoz. Kötelességszerűn, csaknem unottan száguldott a fényesre koptatott síneken. Nem tudta hányszor tette meg az utat Budapest és Krakkó között. Igazán nem is érdekelte, mint ahogy az emberek sem, akik hála, és köszönet nélkül hagyták ott az állomáson, magukkal vitték csomagjaikat, mint ahogy örömüket, bánatukat, reményeiket és félelmeiket is. Kinek mit osztott a sors, bárha mégis Gorkijnak van igaza, akkor mindenki saját sorsának kovácsa.

Gergő elgondolkodva nézett ki az ablakon. Nem hitt abban, hogy sorsunk alakulásában minden csak önmagunkon múlik. Percek óta semmit sem érzékelt az előtte elsuhanó tájból. Egy lengyel lány arca lebegett előtte. Egyre erősebben, egyre jobban uralta gondolatait az évekkel korábbi találkozás emléke. Az utóbbi félórában sokszor nyúlt a zsebébe, és megérintette azt a levelet, amit tavalyelőtt kapott tőle. A barátságos és kedves szavak a leghalványabban sem utaltak arra, hogy az lesz az utolsó üzenet. A válaszra, majd két újabb türelmetlen levelére a lány már nem reagált, mintha semmi sem történt volna közöttük.

Négy évvel korábban, a hatvanas évek második felében, már nem volt meglepő, ha egy tizennégy éves fiú külföldre ment, az pedig különösen nem, ha valamelyik Kelet-európai országban nyaralt. Gergő mégis izgatottan készülődött. Szülők és barátok nélkül indult a táborba, ahol egyedül lesz magyar, a lengyel tanárok és diákok között. Andrej bácsi, egy krakkói középiskola igazgatója, már többször hívta. Szülei azonban úgy gondolták: csak a nyolcadik osztály befejezése után utazzon, hiszen így is legalább egy évvel fiatalabb lesz mindenkitől. Andrej tavaly Helenával, a feleségével, és a lányával vendégeskedett náluk. Akkor egyeztek meg a meghívásban. Barbara és Gergő hamar összebarátkozott, oroszul egészen jól megértették egymást. Abban a korban voltak, amikor fiúk és a lányok már nem csak a barátot keresik a másikban. Egy-egy pillantás és érintés, izgalmas érzéseket, gondolatokat, szándékokat indíthat kiszámíthatatlan útjára. Persze ezeket Helena is pontosan tudta, és a túlzott aggódás, vagy a konfliktusok bölcs elkerülése érdekében, mindig úgy rendezte a közös programokat, hogy a fiatalok szem előtt legyenek. Az egy hetes együttlét utáni búcsú így nem okozott különösebb elkeseredést. Gergő az osztálytársak között jól érezte magát, egyre ritkábban gondolt Barbarára, később egyáltalán nem. Egy szőke, hosszú hajú, zöld szemű lányról ábrándozott, akit azonban sehol nem talált meg, csak képzeletében élt. Ősszel az osztály színházlátogatást szervezett. Gergő jegye Olga mellé szólt, és egyáltalán nem bánta, hogy a véletlen így rendezte az eseményeket. Vonzódott a csinos lányhoz, úgy érezte ő is tetszik Olgának, de nem tudta hogyan kezdeményezzen egy bensőségesebb kapcsolatot. Bizonytalan volt önmagában, félt egy esetleges elutasítástól, és különösen a vetélytársak kárörvendő megjegyzéseitől, mert Olgát többen szerették volna meghódítani. Az előadás egyáltalán nem kötötte le. Lopva pillantott többször is a lány felé, akinek olyan mosoly futott végig arcán, ami egy nőnél sok mindent jelenthet. Hirtelen döntésre szánta el magát. Igaz, hogy Olga nem volt szőke, és nem volt zöld szemű, de ennek akkor már semmi jelentőséget sem tulajdonított. A vágyakozás hatalmába kerítette, és amikor lány akarattal, vagy akaratlanul, egy könnyed mozdulattal a szék karfájára tette kezét, óvatosan megérintette, majd megsimogatta.

Hónapokig jártak együtt, aztán májusban valami bolondságon összevesztek, és mindenki nagy meglepetésére szakítottak. Eljött a nyár, a szünidő, és úgy mentek el egymás mellett, mintha semmi sem történt volna, pedig az első szerelem emléke már örökké velük maradt.

* A *Krakkó varázslat* 2017-ben a Mécs szerelem pályázatán első helyezést ért el)

Néhány bánatos nap után Gergő a közelgő egy hónapos tábor eseményeit tervezgette. Új barátokat remélt, lányokat, fiúkat, és különleges élményeket.

Azokban az években dübörgött a lengyel-magyar barátság. Gergőt kíváncsian, és szeretettel várták, ami elsősorban magyarságának, másodsorban az igazgató úr vendégének szólt. A középiskolás diákok tizenkét személyes sátrakban laktak. A tanárok, mivel családosan érkeztek, kis faházakat kaptak. Munkájukat négy fiatalember segítette. Valamennyien egy-két éve fejezték be a középiskolát, azonban úgynevezett „vándorként" szívesen dolgoztak tovább a cserkészek, vagy, ahogy azt lengyelül nevezték a harcerzek között.

Gergő már az első napokban érzékelte, hogy a tanárok, a tábor katonás sajátosságai ellenére sem kívánnak szigorú szabályokat alkalmazni, azonban megkövetelik a rendet, egymás tiszteletét. Ez senkinek sem volt terhes, a diákok remekül érezték magukat. Az első egy-két nap a sátrak és környezetük kialakításával telt, amelyre versenyt hirdettek. Gergő nem tekintette magát vendégnek, minden munkából kivette részét, amivel tovább növekedett népszerűsége. Kedvelték, és a sportfoglalkozások után már tisztelték is, hiszen teljesítménye a futásban, a távolugrásban, a magasugrásban és a labdarúgásban az átlag feletti eredményeket mutatta a tőle idősebb társai között. Az ismerkedés és barátkozás könnyen ment. A lengyel fiúk és lányok - ha nem is szívesen, de - beszélték az orosz nyelvet. Két hét után Gergő, már a legszükségesebb lengyel szavakkal is elboldogult, érthető mondatokat fogalmazott. Társai szívesen és vidáman tanították komoly dolgokra és huncutságokra egyaránt. Humorát, kreativitását hamar próbára tették.

A harmadik napon vacsora után különös ötlettel fordultak hozzá. Arra kérték, vállalja el egy tréfás esküvő celebrálását. Legyen ő a pap, aki összeadja az ifjú párt: Grazsynát és Henriket. Nagyon jó móka lesz ígérték,semmitől sem kell tartania, csak játék az egész. Gergő nem mondhatott nemet a vidám felkérésnek, bár magában aggódott kicsit. Életében addig csak egyszer volt templomi esküvőn, és akkor sem igazán figyelte a papot, nem volt járatos az egyházi szertartásokban. Orosz tudásával - hála Vali tanárnőnek, aki nem csak az oroszt, de a gyerekek nyelvét is értette - elboldogult, de bizony olyan szavakat, hogy esküvő, násznép, áldás, szentírás sohasem tanultak. Gondosan megtervezte mondandóját, többször is elgyakorolta magában, és már előre mosolygott azon, hogy az egybegyűlteket, majd drága barátaimnak szólítja, a menyasszonyt kedves lányomnak, a vőlegényt pedig kedves fiamnak. Az akarod-e férjednek, feleségednek kérdésekkel nem lesz baj, a fogjátok meg egymás kezét, felszólítással sem, de a csókoljátok meg egymást kifejezés bizony hiányzott szótárából. Azt egyik „sátortársa" segítségével lengyelül tanulta meg. Az alkalomhoz illő kis szorongással indult el kísérőivel a szertartásra. Valahonnan egy színes terítőt kerítettek, amiből palástot készítettek számára. A násznép vidáman énekelt, várták az „ifjú párt". Először a vőlegény, Henrik Nowicki érkezett, aki egyike volt a már végzett diákoknak. A vidám, szimpatikus fiatalembert Gergő már ismerte, barátságosan beszélgetett vele a sátor környezetének csinosításakor. A lefátyolozott menyasszonyt egy másik „vándor", Adam Mazur vezette fel, és adta át a vőlegénynek. Megkezdődött a ceremónia, Gergő ügyesen tette a dolgát. Már-már arra gondolt, hogy valami nagy huncutság lesz ebből, és a menyasszony talán nem is egy lány lesz, mert nem hajtotta fel fátylát. Amikor azonban elhangzott oroszul a „kedves lányom, Grazsyna" felszólítás, a fátyol fellebbent, és ott állt az a szőke, zöldszemű lány, akiről mindig ábrándozott. Megpördült vele a világ. Abban pillanatban azt hitte: álmodja az egészet. Sosem tudta meg mennyi ideig nézte a mosolygó zöld szemeket, valószínű csak néhány másodpercig tarthatott a varázs. Henrik hangja zökkentette vissza szerepébe, aki lengyelül kedvesen sürgette a folytatást. Mindenki arra gondolt, hogy a magyar fiú egy kicsit belesült a szerepébe, amit meg is értettek. Egyedül Grazsyna volt képes olvasni a megdöbbent szemekben.

Gergőnek nem volt könnyű éjszakája. Akár ébren forgolódott, akár aludt, mindig csak Grazsyna, és szomorú gondolatok jártak az eszében. Társaitól megtudta, hogy a lány tizenhét éves, három évvel idősebb tőle, Henrik pedig húsz éves férfi, aki komolyan udvarol a lánynak. Hiába találta meg álmai szerelmét - panaszkodott önmagának -, semmi esélye sincs. Igyekezett beletörődni a megváltoztathatatlanba, és senkinek sem mutatni érzelmeit. Nem kereste Barbara társaságát sem, pedig otthon még ezt másként tervezte. A kényszerű közömbösség két napig sikerült. Társaival együtt konyhaszolgálatot látott el, krumplit pucoltak a konyhasátor mellett a patak partján. Hátat fordítottak a napnak, így a víznek is. Nem láthatták, hogy lányok érkeztek nagy edényekkel. A nevetgélésükre fordultak meg, és igen kellemes látványban lett részük. Négyen is serénykedtek a parton, ketten a víz fölé hajolva öblítették a lábasokat. Gergőt szinte áramütés érte, amikor egyikükben Grazsynát ismerte fel. Rövid, testhez simuló sortban, könnyű kis blúzban volt, és ahogy lehajolt, tökéletesen kirajzolódott formás alakja. Képtelen volt levenni róla a szemét, miközben a többi fiú hangosan, tréfásan évődött a lányokkal, akik nem maradtak adósak. Jókedvűen bolondoztak egymással, csak Gergő maradt szótlan, és nagyot nyelt zavarában, amikor Grazsyna mellé ült. Úgy értette, dicsérte őt az ügyes szereplésért, érdeklődött, hogy, honnan jött, hol tanul, hogyan érzi magát, hány éves, majd a fiú zavarát érzékelve, hamiskás mosollyal megkérdezte, hogy tetszenek-e neki a lengyel lányok.

A következő napokban Gergő kerülte a találkozást, attól tartott zavarba jönne, belepirulna egy újabb beszélgetésbe. Ha tehette, távolról nézte Grazsynát, és ábrándozott egy titkos ölelésről. Továbbra is részt vett a tábori életben, próbálta elterelni gondolatait. Aztán megint történt valami, ami teljesen összezavarta. Autóbuszos kirándulást szerveztek Kaliszba. Nem ment mindenki, önkéntes jelentkezés alapján állt össze a csapat. Már csaknem tele volt a busz, amikor Gergő és társai kerültek sorra a beszállásnál. Fellépett a lépcsőn, megállt az ajtóban, hogy helyet keressen, de erre nem maradt ideje. Az egyik hátsó sorból Grazsyna integetett felé és nevét kiáltozva hívta a maga melletti üres ülésre, amit neki foglalt. Henrik nem tartott velük, így végig kettesben utaztak, a programokon is együtt voltak. Egymás mellett ültek a buszon, néha összeért kezük, combjuk, ami véletlen is lehetett, de izgalmat és kellemes borzongást okozott Gergőnek. Grazsyna sokat magyarázott a látottakról, sokat kérdezett Magyarországról, Budapestről. Nagyon kedves, barátságos, és végtelenül gyönyörű volt. A visszaúton időnként Gergő vállára hajtotta fejét, mintha fáradt lenne. A fiú fájóan szépnek érezte azokat a perceket, és a reménytelen szerelem mindjobban hatalmába kerítette.

A kirándulás, akár bizalmasnak is nevezhető pillanatai minden bizonnyal eljutottak Henrik fülébe, mert már nem volt barátságos Gergővel. Nem tekintette vetélytársának a magyar diákot, de viselkedését szemtelennek tartotta, és ez határozottan bosszantotta. Ha nem az igazgató vendége, bizonyára félreérthetetlenül tudomására is hozza, így azonban kénytelen volt féken tartani haragját. Az utolsó héten izgalmas labdarúgó mérkőzésre készült a tábor. A közeli falu fiataljai hívták ki őket egy barátságos találkozóra. Andrej igazgató úr Nowiczki Henriket jelölte ki a csapat összeállítására, vezetésére. Egyértelműen meghatározta, hogy a magyar vendégnek legalább harminc percet játszania kell, akármilyen teljesítményt nyújt. Henrik bosszúsan vette tudomásul a döntést, pedig a korábbi - sátrak közötti bajnoki - meccseken látta, hogy Gergő nagyon ügyesen kergeti a labdát, gyors, gólképes jobbszélső. Nem tudhatta, hogy a fiú a magyar korosztályos bajnokság igazolt játékosa.

Gergő a kezdő csapatban lépett pályára. A táborlakók hangos szurkolással buzdították társaikat. Közöttük volt Grazsyna is, aki a magyar fiú minden jó megmozdulását lelkesen megtapsolta, és ez bizony nem kerülte el az egyre ingerültebb Nowiczki figyelmét. A csapat

sarokrúgáshoz jutott, amihez Gergő készülődött. Edzéseken többször, mérkőzésen egyszer sikerült úgy becsavarnia a labdát, hogy az érintés nélkül hullott a kapuba. Most is erre készült. A beadás, vagy belövés remekül sikerült, a labda a meglepett kapus felett a rövid felső sarokba vágódott. A gólt óriási ováció követte, Grazsyna állva tapsolt, éljenzett. Ez már sok volt Henriknek, és lehívta a gólszerzőt. Döntését később azzal indokolta, hogy a magyar már bizonyított, másoknak is kellett játéklehetőséget adnia.

A mérkőzés másnapján a konyhasátor mellett Grazsyna félrehívta Gergőt. Szomorúnak tűnt, és erre minden oka megvolt. Henrik kemény szavakkal követelte tőle, hogy ne csináljon bolondot belőle, és magából azzal, hogy feltűnően kedves a magyar kölyökkel. A lány kicsit szégyenkezve, de egyértelműen fogalmazott. Henrik haragszik rájuk, ezért ne beszélgessenek, ne találkozzanak a hátralévő három napban. Nem várt, nem kért választ, egy könnyed simogatással búcsúzott, amivel csak még jobban felkavarta a szerelmes fiú lelkét. Már nem érdekelték a barátok, a szórakozás, a sport, magányosan vonult el a közeli erdő fái közé. Semmi kedve sem volt a búcsúesthez, ezért az előző napon betegséget jelentett Andrej igazgatónak, aki már napok óta aggódva, és férfias megértéssel figyelte vendége hangulatváltozásait. Pontosan tudta miről van szó, hiszen a tábori pletyka gyors lábakon járt. A legjobb megoldásnak gondolta, ha Gergőt befekteti a betegek részére kialakított külön sátorba, ahol egyedül lehet. Nem kell látnia a többiek vigasságát, és nem látja Grazsynát sem Henrik társaságában. Az ügyeletesek majd ellátják, és holnapután már úgyis vége a tábornak.

Gergő két kezét feje alá téve, hanyatt fekve nézte a sötétséget. Erősen behallatszott a búcsúest vigadozása, de ő alig érzékelte. Bánatot és szomorúságot érzett, amiért sem ma, sem holnap, sem soha többet nem láthatja a zöld szemű, szőke hajú lányt, aki álmaiból lépett elő, szinte csak egy pillanatra. Nem tudta, miért kellett így történnie, miért kellett találkozniuk, ha az csak fájdalmat, reménytelen vágyakozást okoz. Úgy érezte, mindig hiányozni fog valami az életéből, amit most itt hagy, mert nem tehet mást. Zseblámpa felvillanó fénye zavarta meg ábrándozását. Az ügyeletesek fontoskodására gondolt, és befelé fordulva úgy tett, mintha aludna. Nem akart beszélni velük. A lámpafény megvilágította ágyát, majd kialudt. Valaki lágyan megérintette, és gyengéden suttogott. Azonnal megfordult az ismerős hangra. Testét forróság öntötte el, remegni kezdett. Grazsyna surrant be hozzá, nem akart búcsú nélkül elválni. Gergő nem értette pontosan mit mond a lány, csak megragadta kezét, és kiszakadt belőle a féltve őrzött sóhaj: „Nagyon szép vagy! Nagyon szeretlek!" A lány kedvesen megsimogatta arcát, megérezte forró könnyeit, és őt is elborította egy különös bódulat. Magához húzta Gergőt és megcsókolta. Néhány szavas levélkét csúsztatott a kezébe, amelyben egy budapesti képeslapot kért, és megírta címét, majd elérzékenyülve kiszaladt a sátorból.

A vonat befutott a krakkói pályaudvarra. Gergő és barátai leszálláshoz készülődtek. Krakkó önmagában is gyönyörű - gondolta Kálmán -, nem lesz gond kellemes programokat találni a következő öt napban, azután irány a Mazuri-tóvidék. Nem tudhatták, hogy aznap délután minden elképzelésük felborul. Gergő beszélt ugyan egy ismerőséről, akit szeretne meglátogatni, de Kálmán és Laci semmilyen veszélyt nem érzett, amikor barátjuk elindult megkeresni a Stokowa utcát.

A taxi húsz perces út után megállt a ház előtt. Gergő fizetett, és szorongva, idegesen gondolt a következő percekre. Váratlanul érkezik Grazsyna régi címére. Talán már nem is lakik itt, esetleg férjhez ment, és becsapja előtte az ajtót, vagy akár barátságosan is fogadhatja. Bármi lehetséges, de jöjjön, aminek jönnie kell. Hónapok óta készült erre a

találkozásra, és a régi szerelem, a régi vágyakozás egyre hevesebben lobogott benne. Úgy érezte csengetnie sem kell, olyan hangosan kalapál a szíve, hogy biztosan meghallják. Nagy levegőt vett, megnyomta a gombot. A bátortalan rövid csengetésre hamarosan kinyílt az ajtó, és ott állt Grazsyna, egy karnyújtásnyira. Azonnal megismerték egymást, felejthetetlenül gyönyörű pillanat volt. Nem tudtak, vagy talán nem is akartak megszólalni, csak nézték, hogy az idő milyen változásokat hozott. A szép lengyel nagylányból zavarba ejtően csinos nő lett. Gergő magas, jóképű fiatalemberként lépett a férfikorba. Grazsyna végre kitárta karját, és mint régi ismerősök, összeölelkeztek.

Lassan kortyolták a forró kávét. Beszélgettek, hiszen annyi mindent szerettek volna mondani a másiknak. Grazsyna sokat mesélt magáról, amiből Gergőt igazán csak az érdekelte, hogy egyetemista, nem ment férjhez, a szüleivel él, Henrikkel már régóta nem találkozott. A fiú nem sokat szólt, inkább hallgatott. Teljesen elbűvölte a lány szépsége, hangjának varázsa. Nézte bájos arcát, a csillogó zöld szemeket, ajkait, majd gondolatban egész testét végigsimította. Érezte elpirul, amikor Grazsyna elnéző mosollyal nyugtázza, hogy keresztbe tett lábain felejtette tekintetét. Ez volt az a pillanat, amelynél nem lehetett tovább várni. Gergő megismételte a négy évvel azelőtt elhangzott szavakat: „Nagyon szép vagy! Nagyon szeretlek!”, majd hozzátette: miattad utaztam Krakkóba! Grazsynát meghatotta, és felkavarta a váratlan vallomás. Egy kedves, fiatal férfi ült vele szemben, akinek arcán őszinte érzelmek tükröződtek, tekintetéből remény és vágyakozás sugárzott. Emlékek és érzelmek kavarogtak lelkében. Amióta Henrikkel szakított, nem talált újabb szerelmet, ha egyáltalán szerelem volt kettőjük kapcsolata. Kétségtelenül vonzódott hozzá, jó volt együtt lenni vele, mégis sokszor úgy tűnt, hogy Henrik inkább birtokolni, mint szeretni akarja őt. Gergőt nézve és hallgatva egyre jobban érzete, fellobban benne a szenvedély, egy gyönyörű szerelem kapujában áll, mégis időt kért a válaszra. Át kellett gondolnia ezt a váratlan, különleges helyzetet.

Az éjszaka mindkettőjüknek lassan telt. Vágyak, remények, félelmek kavarogtak a hosszú ébrenlétben és a rövid álmokban. Gergő másnap reggel a megbeszélt időpont előtt egy órával hamarabb érkezett meg Krakkó főterére, a Mickiewicz szoborhoz, amely már oly sok szerelmet látott kinyílni, virágozni és elszáradni. A Mária templom tornyából másodszor hangzott el a híres a harsonaszóló, amikor Grazsyna felbukkant a legendás Wierzynek-ház irányából. Hosszú szőke haja enyhén lobogott a délelőtti szélben. Ahogyan fehér nyári ruhájában mosolyogva közeledett, Gergő elképesztően gyönyörűnek látta. Már attól félt, bármelyik pillanatban belép egy tündérmesébe, és soha többé nem találkozhatnak. A következő másodperceket, amelyek számára a boldogságot, vagy végtelen fájdalmat okozhatnak, az egyik pillanatban sürgetni akarta, a másikban a végtelenbe tolni. Még nyolc lépés, még öt, még kettő - számolta magában Grazsyna közeledését -, aztán, mintha csak varázslat történne, eltűnt a Mickiewicz szobor, a Mária templom, a híres Posztócsarnok, eltűnt az egész tér, csak egy lágy ölelés és egy szenvedélyes csók létezett, amely minden kérdésre választ adott.

TIZENÉVE TÖRTÉNT*

2007-ben a Bükkábrány közelében lévő lignit-bányában hatvan méter mélyen mocsáriciprus-erdő maradványaira találtak,
https://hu.wikipedia.org/wiki/B%C3%BCkk%C3%A1br%C3%A1nyi_%C5%91sf%C3%A1k
melyekről Miskolcon, 2008. április 28-án tartottak sajtótájékoztatót a Herman Ottó Múzeum hátsó udvarán.

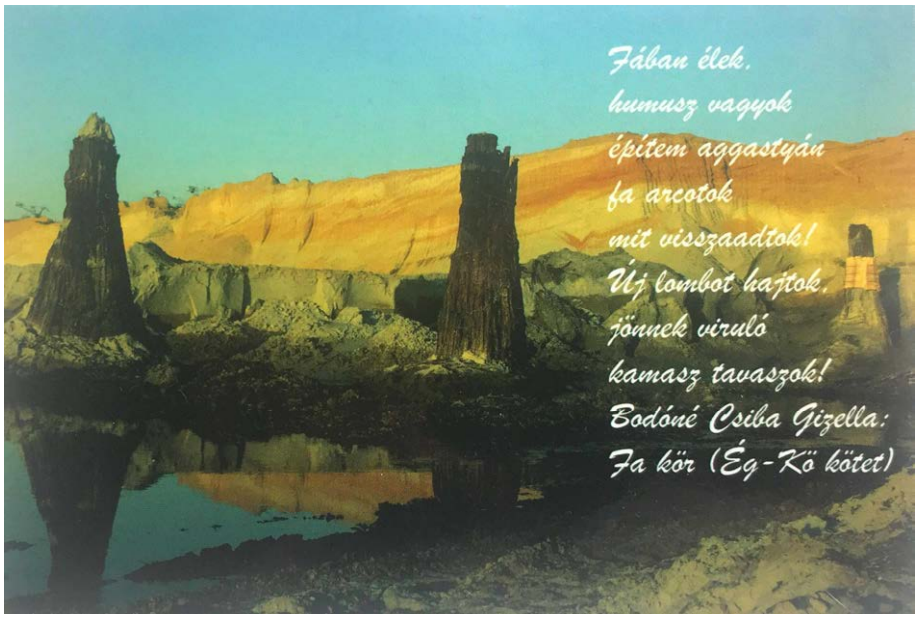

Képeslap – a miskolci Herman Ottó Múzeum kiadásában

Fotók: **BODÓ CSIBA GIZELLA**
2008 április 28. sajtótájékoztató, Herman Ottó Múzeum, Miskolc

* A képeslapon Bodó Csiba Gizella verse olvasható, akitől a rovat ötlete származik.

A következő képeket Szolyák Péter, a Herman Ottó Múzeum általános igazgatóhelyettese, őstörténész-muzeológus bocsátotta lapunk rendelkezésére a feltárásról:

IMG_0945-46, A részletfotókat készítette: Antalné Szeredi Éva (Herman Ottó Múzeum) , 2007. július 25., Fotómontázs: Szolyák Péter (Herman Ottó Múzeum), 2013. október 9.

IMG_4952, Készítette: Veres János-Selján Éva (Herman Ottó Múzeum), 2007. július 10.

IMG_4996, Készítette: Szolyák Péter (Herman Ottó Múzeum)

IMG_5060, Készítette: Szolyák Péter (Herman Ottó Múzeum), 2007. július 16.

MG_5215, Készítette: Selján Éva (Herman Ottó Múzeum), 2007. augusztus 7.

IMG_5348, Készítette: Selján Éva (Herman Ottó Múzeum).

IMG_4168, Készítette: Szörényi Gábor András (Herman Ottó Múzeum), 2007. augusztus 8.

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

A hezitálási idő lejárta

(részlet a *Mire ez a nap véget ér* című, megjelenés előtt álló regényből)

Igen? A kérdés szinte kettészakítja a benzinkút semmilyenszerű, valójában nem is érzékelhető moraját. Hogy mit akar ő itt most, pontosabb fordításban: mit parancsol ő mint kedves vevő, bár ez sem teljesen pontos. Kuka nem kedves vevő, nem akként néz rá a fazon, hanem mint aki még nem döntötte el, hogy ebből fél percen belül valami röhejes sztori, társaságban jól elmesélhető anekdota lesz, vagy abban végződik, szintén fél-egy perc alatt, hogy ki kell tessékelni ezt a fura gyereket, akivel valami nagyon nem stimmel. Hátán hátizsák, cipőjét szinte beborítja a kínai ruhabolt legolcsóbb termékeként beszerezhető egyennadrág kissé túllógó szára, felül valami feliratos póló, kezén kötött kesztyű. Áll, úgy kukamód, pipiskedik kissé, a sarka csak kiemelt, ünnepélyes pillanatokban érintkezik a földdel, a keze meg csak úgy lóg, mint a nadrágszár. Szemével a plafont kémlelve mereng még, mert hiába hangzott már el az Igen?, késik a feleszmélés. Mit szeretnél?, kérdezi eggyel kevésbé semleges, gyűlő, de még lefojtott frusztrációval az eladó. Kuka pipiskedése meg-megemelkedik, rándulna már a váll, de – amennyire tud –, összpontosít, azzal végképp elvesztené a számára, mint kedves vevőnek meghitelezett komolyságot, komolyan vételt, szólna, de még nincs szó, nyel egyet, a szája, torka, mint a krétapor lepte szivacs, nyeldekel. Benzint, mondaná, de ez így hülyén hangzik, oda a komolyan vétel, de valamit most már mondani kell, nagy unszolásra jönnek a szinonímák és alternatívák, üzemanyag, az még cikibb, pánikkeltő hangon szól a hezitálási idő lejártát már eleve késve, a többi emberéhez képest pár ezredmásodpercnyi késéssel jelző vészcsengő, vagy most mond, egyenesen rávág bármit, vagy menthetetlenül hülyének nézik, és nem kap semmit, Benzint., vágja rá, mi mást vághatna, tényleg azt akar. Az eladó ezen a ponton szerencsére még nem ütközik meg, fenntartja (mert hogy neki is jól felfogott érdekében áll), ameddig csak lehet, a normalitás látszatát, ő sem akarja, nem akarhatja, csak, ha már minden kötél szakad, a kínos helyzetet, Kuka mögött gyűlik az igaz, csak két fős sor, mindenesetre egyelőre az ő hülyének, mi több, hibbantnak nézése lassítaná a munkavégzést, furán (még furábban) néznének a mögötte állók, immáron nemcsak a Kuka hátát takaró pufidzsekire erőszakolt, dugig tömött iskolatáskára, hanem őrá, az eladóra is, elvégre, ha kizavar egy srácot, amiért benzint kért egy benzinkúton, joggal furcsállhatja a többi vevő (közben belép még egy, hamarosan három fős lesz a sor), immáron nemcsak Kuka vélt esetlenségét, hanem a kutas érthetetlen, paranoid bizalmatlanságát is. Nincs mit tenni, az eladónak el kell mosolyodnia, amennyire csak az egyre fojtottabban egyre feszültebbé váló helyzet megengedi, magában, bár ez inkább sziszegés, valamelyest röhhentenie is kell, ez is egy papíron és elvben normális szituáció része, most már az ő térfelén pattog a labda, ez a zavar már az ő zavara is, lám, most ő nem találja a szavakat és neki kell mondani valamit, az ő fejében lévő, a Kukáénál jóval pontosabb időzítéssel üzembe lépő vészcsengő visít már egy-két ezredmásodperce, hogy na, akkor erre találjon most a szituáció normalitását fenntartani képes, megfelelő választ. Milyenre lenne szükség?, ezt izzadja össze az eladó, de láthatóan maga sem hiszi, amit mond, mármint azt a részét, hogy a kérdés pontos fordítása elvben az kéne legyen, hogy amilyet erre Kuka felel, valóban olyat ad majd neki, de hát nem adhat, hogy adhatna egy hátizsákos, kötött kesztyűs, pattanásokkal jócskán borított kamasznak csak úgy benzint. Kuka most elnyújt egy ő-hangot, amit ugyan későbbre tartogatott, ebben a sportban csak egy felhasználható időkérés van, és

érzi, sejti, hogy még később is szüksége lenne párra, de muszáj, mert itt megrekedt. Milyen benzinek is vannak, kilencvenötös, kilencvennyolcas is talán, ólom- vagy oktánmentes, vagy az oktán az más, az fém, nem, az az aranynál a karát, oktánszám, olyan van, a benzinnek oktánszáma van, de akkor az a kilencvenöt vagy az egy másik szám, milyen benzint kérjen, ha azt mondja, bármilyen megteszi, végképp lefújják a meccset, és el kell hagynia az üzlethelyiséget. Biodízel, olyan van még, mondjuk az, ha egyszer bio, bizonyosan drágább, Kukánál meg csak ötszáznegyven forint van per pillanat, és ez nem egy átlagos per pillanat, hanem a legjobb pillanat, mert rendszerint még ennyije sincs épp, per bármelyik pillanat az életében. Meg különben is, vajon a biodízel is megfelel-e a célra, az állandó ütemkésésben nyekergő vészjelző már visít, túl régóta húzza az ő-hangot, mindjárt rá lesz szólva, hogy na jó, ne szórakozzon, gyűlik a sor, a harmadik vásárló már be is sorolt a mögötte várakozó kettő mögé. Nem igazán tudom, amit javasol, ezt mondja végül, és bumm, el is baszta, innentől, mint egy könnyen átlátható kiemenetelű sakkmeccs, eldőlt minden, nem volt elég a gondolkodási idő, elhamarkodta, erre a válasz már persze az, hogy az attól függ, hogy mire kell, és akkor már joggal jön a következő kérdés, hogy valóban mire kell neki benzin, mit keres itt, és na ne szórakozzon, mások itt tényleg vásárolnának is, a közvetlenül mögötte álló már egyre türelmetlenebbül lötyögteti kezében a sportszelet mellé vett doboz energiaitalt. Ez így nem fog menni.

Még szerencse, hogy ez is csak egy próba volt, most valójában kémiaórán ül.

Mert éjjel, persze, mentrendszerűen megint kiáramlanak majd a társasházzal szemben üzemelő kocsmából, megint lesz üvöltés, röhögés és sikoltozás, törik az üveg, egyre hangosabban zengenek a bazmegek, majd jönnek a dalok, férfikórus és visító, velőtrázó női röhögéstrillák, egy autórádióból megint úgy fog bömbölni a basszus, hogy belefájdul a fej, ki tudja, mióta nem alszik majd már az egész utcasor. Kuka sem. De persze valójában alszanak, mert a szervezetük és a pszichéjük adaptálódott a körülményekhez, az ugyan nem állítható, hogy ricsaj nélkül már nem is menne az alvás, hiszen megy a kevés békés éjjelen is, de a partizaj már nem okoz fennakadást. Csak egy embernek, meg egy másiknak.

Úgy kezdődne, azaz mindig úgy kezdődik, hogy lemegy. Felöltözik, tehát villanyt gyújt, leveszi a pizsamát, fölveszi az utcait. Halkan, mert a másik szobában egy másik ember nem alszik. Lábujjhegyen lélegzik, ha ugyan lehetne ilyesmit, úgy fogja meg a kulcscsomót, hogy ne csörögjön, úgy nyitja a kilincset, hogy eleve kicsit megnyomja, hogy fém és foglalat kilazult párosa lehetőleg ne adjon ki leleplező hangot. Lenyomott kilinccsel csukja be a bejárati ajtót, mely így nem kelt zajt, majd tízszeresére lassított mozdulattal helyezi be a kulcsot és fordítja el, jó esetben ez sem ébreszti föl a másik szobában nem alvót minden zajra érzékeny ébrenlétéből. Csak a liftben merne sóhajtani, túlvan a nehezén, pedig frászt, eddig lenne könnyű. A liftben az arcát vizsgálgatná, tudna-e bármennyire is ijesztő lenni (nem), akkor tudna-e beolvadni (szintén nem). Mert ezek a lent hangoskodók nem pattanásosak és nem kötött sapkában, kesztyűben, nem egy kinőtt, kifakult mikiegeres póló van rajtuk, nem ilyen a cipőjük, nem ilyen a zsebükben a mobil, nem ilyen műanyagszíjas a karukon az óra, nem így göndörödik csöppet sem korpás hajuk, ezek egy másik faj. Illetve dehogy, Kuka a másik faj, ő van kisebbségben, ő az anomália, itt, ha valaki, hát csak ő különbözhet. Minden egyes létező fizikai és lelki vonásának minden egyes lehetséges variánsában eltér tőlük, megilletődött marslakóként indul tárgyalni a földi katonasággal. A lift lassan leér, a földszinti kattanás ezúttal a hezitálási idő lejárta, meg amíg a ház kapujáig elér, amíg a kulcs fordul, nincs mese, kilépett, sötét van, így még talán van pár másodperc hosszabbítás, amíg vele egykorú fiatalnak álcázzák a gyér fényviszonyok. És akkor most mi jön? Áll a kapuban, szokás szerinti pipiskedését képtelen a talajhoz parancsolni, szeme az eget kémleltében néha a másik fajra téved, kezükben poharak, cigik, telefonok,

Sziasztok, megy oda a legjámborabbnak tűnő társaságnyúlvány legjámborabbnak tűnő alakjához, eleve csak lányok felől lehet indítani, azok legalább megverni nem fogják

bizonyosan. A lány épp legjámborabb visítása közben van, NEM MONDOD, BAZMEG, VÍÍÍÍÍÍÍÍ, süvíti, Kuka ekkor még csak fizikailag része a jelenetnek, nagyjából annyi befolyással bírva az események alakulására, mint egy útban lévő utcai szemetesláda, mondhatni kuka. Igen?, kérdezi, mintha csak benzinkutas volna, a legjámborabb mellett álló, még mindig röhögés közben lévő, kevésbé jámbornak tűnő csaj, Kuka helyzete így már szignifikáns romlásnak indul, nemcsak a jámbor csaj elvétése, hanem a kevésbé jámborból a fényviszonyokhoz képest többé-kevésbé kivehető részletek miatt, Kuka úgy egy fejjel magasabb, így még jól rá is látna, de persze akarva is nem akar. Igen?, így néz a legjámborabb csaj is, immáron egyik sem röhög, mindkettő, növekvő feszültséggel, hallgat és kivár, az ő nézőpontjukból Kuka fokozatosan felderengő sziluettje még egyformán lehet hajléktalan, dzsánki, fura fazon, aki rájuk akar akaszkodni, de ártalmatlan, bár érthetetlen, hogy épp itt és most mit kereső járókelő is. Kuka feje szabályosan dübörög, már minden létező vészcsengő szól benne, még a kocsmából kiáramlók hangját is elnyomva. Tudja (sejti), még pár ezredmásodpercnyi hezitálás és a lányok még bizalmatlanabbá válnak, jó esetben csak arrébb mennek, és akkor már nem lehet a helyzetet (másokkal sem) újrakezdeni, rosszabb esetben odahívnak többieket, fiúkat is, és utána már semmi jó nem történhet. Nem mintha eleve történhetne, főleg annak fényében, hogy ez most már nem babra megy, ez most a képzelődés egy olyan speciális alesete, ami egybeesik a valósággal, Kuka valóban lent van az utcán hajnali kettő és három között valamikor, nem gondolkodott, csak nekidurálta magát, belepréselte magát a helyzetbe, mit van mit tenni. Sziasztok, Kuka megkésve kezdi meg a már megkezdett beszédhelyzetet. Heló, felelik a lányok, és vihognak, még nem az iménti visítás hangtartományában és erejével, de egy ilyen, érlelődő visítva röhögés előzményeként, ahhoz bemelegítve. Az, izé, az van, hogy. Igen?, most kezd csak valamicskét javulni a helyzet, a legjámborabb csaj mintha egy cseppet megenyhülne, olyasformán, mint ahogy a friss levegőre kijövet egyszeriben jóval erősebben megérzett, korábban leküldött alkohol, miután még jobban beüt, hatása tekintetében picit talán csillapszik, ilyen alkohol e percben a vihogás is. Segíthetük valamit?, kérdezi egy pillanatra emberivé váló hangon, már majdnem közelebb is hajolna, hátha úgy jobban dekódolható a szemből jövő motyogás, de hát az ott álló, kötött sapkás ismeretlen azért még mindig lehet valami kóbor elmebeteg, aki rejtve bántalmazni készül. Szóval az anyám nagyon beteg, és fent. Izé, itt lakunk szemben, és eleve csak pár órát tud aludni, és. Jézusom, ne haragudj, baszki, Juli, kussolj már. És Juli kussol, bár kevésbé jámborsága még inkább az épp beüt, mint a már enyhül állapotában van, a barátnői csitítás azért elég hatékony módszer, már nem vihog, a vigyor is lehervadóban az arcáról, de teljesen józanra váltani, hátha van még pár másodpercnyi kiélvezhető élet a beállni készülő, nagy-nagy komolyság árnyékában, még nem hajlandó. Őő, ja, bocs., tart lenn egy heroikusan elnyomott böffenést. Ne haragudj, nem tudtuk, figyi, szólunk a többieknek, csendben leszünk, süllyed épp a föld alá a legjámborabbik, összehúzva csöppet a kabátját, mintha a (Kuka csak most figyel fel az ebből az irányból is elővillangató, figyelmet elterelni bőven alkalmas és zavarbaejtésre is megfelelő anatómiai részletekre) csini ruci is hozzájárulna Kuka Anyuka ébrenlétéhez. Köszi, mondja Kuka, és ha ilyen pillanatokban képes volna büszke lenni magára, most az lenne, nemcsak az elhangzó ígéret okán, hanem mert végre időben és pont azt mondta, amit ilyenkor valószínűleg kellhet. Sziasztok. Szia, suttogja egy háborús övezetbeli kórház ápolónőjének hangszínén, legjámborabb együttérzésével a lány.

Csssssst, figyi. Senki nem hallja, persze, csak a mellette álló, immáron végre többé-kevésbé együttérzővé komorodott arckifejezésű, kevésbé jármbor, meg a pipiskedő léptekkel, szokásos tempójánál gyorsabban távolodó, zsebében már a kapukulcsot keresgélő Kuka. FIGYI MÁR, ordítja a jámbor végképp tövigszégyellve magát, elvégre e pillanatban ő a leghangosabb, tudja, hogy a kaput már belülről záró Kuka ezt még hallja, hogy per pillanat ő az, aki a legvelőtrázóbban üvölt, úgy, hogy erre még a legjobban adaptálódó lakók is

felriadnak gondterhelt álmukból. Hirtelen novembertáji fagyos csend áll be – a valamelyest mélyebben alvó, zajt jobban toleráló lakók erre riadnak fel ezúttal, partizaj és síri csend feldolgozhatatlan, negligálhatatlan, döbbenetes váltására.

Vészesen múlik a hezitálási idő, ezúttal a legjámborabb csajé, mert tudja, csak egy, legfeljebb két másodpercnyi csendet szülhet egy teljes tüdejéből elvisított, csupa nagybetűs FIGYI MÁR, a partihangulat mindjárt áthullámzik a pillanatnyi döccenés felett. Most volt itt egy srác, ezt most mondhatja majdnem suttogássá halkított, emberi hangon is, hiszen megdermed a csend egyszeriben az egész utcában, az anyukája nagyon beteg és, Rosszul alszik a kedves mama?, üvölti közbe egy mélyebb fiúhang, hahahaha, Bazd már meg, pisszegi le a legjámborabb, fogd be, tényleg kurva hangosak vagyunk. Az utolsó hangok szinte koppannak a többfelől pillanatra felzúgó hahaha utáni, újabb csendszünetben, hirtelen tántorodnak meg az előbb még röhögő vagy arra készülő arcizmok. Fú, bazmeg, sóhajt fel valaki szinte suttogva. Izé, bocsánat!, ordítja egy öblösebb hang, háháhá, haha, hihihi, a legjámborabb mellett álló kevésbé jámbor is felvihog, a válaszul érkező cssss, pssszt, ne márok azonban újabb csssss, pssszt és ne már-rianásokat generálnak, végeérhetetlen gerjesztődési folyamatban, mire már nem lehet elválasztani a ténylegesen halkító szándékú és az ironikus csitításokat. Öblös böfögés vegyül a morajló csitításba, Fú, Iván, halkabban böfögj már, bazmeg (hahaha, höhöhö), Bocsánat!, üvölti föl a szembe ház felé Iván. Akkora parasztok vagytok, méltatlankodik, vesztére az ő hangjában is bújkáló kuncoghatnékkal egy másik jámborabb jellegű lány. Ja, Iván, paraszt vagy, nem lehet így csendben haldokolni. Bruhahaha, hehe, hihi, JOBBULÁST KÍVÁNOK, MAMA, üvölti egy másik. Na és figyi, akkor amit mondtam, folytatódik valahára egy a szünet óta a levegőben lógó, ezen a pontján félbeszakított beszélgetés, PARASZTOK VAGYUNK, GECIIIIÍÍÍÍÍÍÍ, zeng föl a társaság egy másik pontjáról, immáron kevesebb átéléssel, de továbbra is, nagyjából mezzo szólamú zümmögőkórusként fel-felcsendülő psssztök és fogd már be-k kíséretében.

Kuka lélegzetvisszafojtva hallgatja az anyja zörgősen visszafojtódó lélegzetét. A hangzavar már percek óta újra a régi, legfeljebb pár Nyugodjék békében, Akárki Néni!, felkiáltás cifrázza a megszokottat. Mégis, ahogy a lárma alól a legcsekélyebb hangfoszlányok, ezúttal is átszűrődik az elnyűtt szortyogás, ahogy egy fáradt, kialvatlan tüdőben szinte cseppenként hallhatóan nő a vízszint.

Kuka végül, mit lehet tenni, újra a benzinre gondol, megint átugorja a megvalósíthatatlan és eltervezhetetlen részeket, hogy hogyan is szerezne ő egy kannával, hogy tudná vele a negyedikről leönteni az egész bandát, jámborságra való tekintet nélkül, majd hogyan dobna le egy égő rongycsomót (ha már ég, hogy fogná meg, hogy hajítaná el, talán egy serpenyőbe tenné, és azt lendítené, de azzal meg hogy tudna célozni), és hogyan úszná meg ennyi ember elégetését, ha egyáltalán fizikailag lehetséges volna ezt tenni velük. Erre és a mindig kis fáziskéséssel átszűrődő, apró, de folytonos, hezitáló fáziskésésekben érkező, többnyire egyenletes lélegzetvételek szortyogására nyomja el az álom pár órára végül aznap hajnalban is.

(megjelent: *Forrás*, 2018/11.)

NAGY BANDÓ ANDRÁS

Génkapocs

Arcomra fagyva
a tükör, látom, apám
képét mutatja.

Fényhíd

Kopog a jégen
dermesztő csillogása:
jéghold az égen.

Szegénysor

Nyomorult népség,
a fénylő hold fedi föl,
mi a szegénység.

Avarszaporulat

Az ősz tivornyáz,
faház tetején pereg
a vén bíbor máz.

Tájkép

Varjak kaparnak:
fehér rongyszőnyegen
szétgurult bors.

Őszvég

Ledobta őszi
ruháját a nyír, fázós
tél lesz csupaszon.

Őszvég

Zord ősz erdei
palotája hullajtja
rőt cserepeit.

Korompor

Szürke domb, fakult
völgy, az éji lampion
már tovagurult.

Párban

Nem jó magányban,
de föl a fejjel: itt van
velem az árnyam.

Viharmadár

Vad szelek szárnyán
vitorlába fogódzva
érkezett az ősz.

Őszidő

A rügy mára múlt:
megsárgult aszott levél
a tócsába hullt.

Jégjáró

Átment befagyott
tavon, de az árnyéka
a jégbe fagyott.

VIHAR JUDIT

„Eljegyeztem magam a világgal és az igazsággal.”

„ A hiány majd kivallja…”

Vihar Béla halála után eddig három verseskötetét adták ki: *Az alkonyat kapujában* (Szépirodalmi, 1980), *Az elröppent lakodalom* (Szépirodalmi, 1984) és a *Szíjak között* (Széphalom Könyvműhely, 1998). Az első kettőt még felesége, Vihar Béláné válogatta és szerkesztette, az utolsót fiammal, Mártonfi Attilával együtt rendeztük sajtó alá. *Az elröppent lakodalom* szinte majdnem teljesen egyezik *Az egy katona megy a hóban* című időközben teljesen elfogyott kötettel, – amelyet nagyon kerestek az olvasók – azzal a különbséggel, hogy az akkori új versek a hét ciklus valamelyikébe épültek be. *Az alkonyat kapujában* jobbára kötetben addig nem szereplő verset közöl. Ekkor történt, hogy édesanyám, Vihar Béláné a Petőfi Irodalmi Múzeum felkérésének tett eleget, amikor visszaemlékezéseit magnóba mondta Pacsek Józsefnének.

A szíjak között – Gergely Ágnes szép utószavával, megint gyűjteményes verseskönyv. A három posztumusz kötetben tíz, addig még meg nem jelent vers szerepelt a hagyatékból: *A fehér ruhás, Antik hold, Arckép, tevével, Az alkonyat kapujában, Glázer Ella, Hunyadi tér, Iniciálé a Távozóról, Kozma utca hat, Meditáció a tojásról, Négy sor*. E költemények sok rokon vonást mutatnak az *Egy katona megy a hóban* új verseivel. Megindítóan szép az *Antik hold* szerelmes asszonyának, Isztárnak képe, a *Négy sor* testi és lelki szerelmi találkozása, de a diákszerelmet felidéző, Weöres Sándor versére válaszoló *Glázer Ella* is. A „négyszáz negyven reálista” szerelmét felidéző költemény egyszerre tragédia és rímek, hangok könnyed játéka a gázkamrába táncoltatott lányról:

„mert egy napon elvonszolták
géppisztolyos, vad gorillák
az egykori Glázer Ellát.
Szép termete porrá váltan,
füstté oszlott gázkamrában.”

A szabad vers izzó hangulatával, pergésével idézi fel a költő *A fehér ruhás* Jézus alakját a lágerekbe űzöttek között, a gázkamrák felé haladva.

Az *Iniciálé a Távozóról* című versében *Nagy Lászlónak*, barátjának, költőtársának állít emléket. Egészen más képet fest Vihar Béla a *Hunyadi tér* című versében. A Budapest szívében meghúzódó piactér tarka képeit, vidámságát jeleníti meg különös megszemélyesítésekkel:

„az őszirózsák feltupírozott
habfehér és lila hajzata,
arrébb a répák piros bohóchada
sereglett a rézmérleg mögött,
hol bóbiskolt a duzzadthasú tök”

A *Meditáció a tojásról* című verssel Vihar Béla folytatja a vonalak mágiájának megelevenítését. A tojás, a bezártságot jelző vonal, mint bölcső, mint szarkofág jelenik meg a költeményben.

Végül két költemény, amelyből a megfáradt, az élettől megtört ember hangja szólal meg: az *Arckép, tevével*, a kemény próbák végtelen sorát, az értelmetlen szenvedéseket bemutató bibliai példázat:

„De mást sem talált, csak újabb tűfokot.
S amikor a századikhoz ért,
már nem látott egyebet, mint a vért,
és elfeledte azt is, hogy miért?”

A *Kozma utca hat* című verse több szempontból is jelentős. A szocializmus éveiben a „zsidó temető” kifejezés hivatalosan tabunak számított. Ezért a temetésekről szóló hirdetésekben álságos módon csak Kozma utcai temető szerepelhetett. Ebben a temetőben, annak művészparcellájában nyugszik Vihar Béla most már feleségével közös sírban. A temetőről írott verse megrendítően állítja elénk az ódon sírkövekkel teli régi temetőt:

„Kőváros. Kősikoly. Kövek felkiáltójelei.
Eltávozottak országa, ahol a csöndből formált
idő áldozati oszlopai füstölögnek fölfelé…

Lobogó gyertyáid csillaga a Nyugalom Örök Szombatja felé
világol, te Kőváros, Kősikoly, magokként elvetett csontok
ezékieli kertje, te ősnéma Jeruzsálem:
Kozma utca hat.”

A három kötetről is több kritika jelent meg, köztük *Alföldy Jenő, Németh S. Katalin, Szabolcsi Gábor* írt részletes tanulmányt.

Az Élet és Irodalomban Bella István, költőtanítványa, aki 2006 óta szintén nincs közöttünk, így búcsúzott Vihar Bélától:

„Alig pár hónapja ünnepeltük hetvenedik születésnapját, és szinte tegnapvolt, hogy félévszázados költői munkásságának összegezése, az Egy katona megy a hóban megjelent. S most ő is elment azokhoz, akik már csak verseikkel vannak köztünk, azzal szomorítanak minket, hogy csak voltak… Azt hiszem, megérdemelte a mors bonát, a jó halál kegyelmét. Annyi szenvedés, háború, pokolra szállás, front, üldöztetés, majd hosszú hallgatás után nyugodt lélekkel halhatott meg. Versei kibírták a közöny és a közömbösség elsivatagosító idejét, s kivívták költőjüknek a jogot az életben maradásra. A halál túlélésére is. Élete utolsó esztendejében eltűnt szeméből az örökké ott szorongó, riadt és néma kérdés: olvastad-e versemet, a könyvemet, és… milyen? Talán az ekkor felé áramló fokozottabb figyelem és szeretet simította el aggodalmait, talán a nem végső számvetésnek készülő, de immár azzá lett tizenharmadik könyv hozta meg belső nyugalmát: nyugodt, ártatlan, gyermeki szemmel nézett a világba. Tudta, elvégzett mindent, válláról már nyugodtan leveheti a világ versei keresztjét. Az a „sírni, bírni, írni” élet, ami ráméretett, s amelyet minden percével vállalt, kibírja a jövő irgalmatlan tekintetét.

Amikor utoljára, egy nappal halála előtt, véletlenül találkoztunk, nem láttam rajta, hogy homlokát már megjelölte az angyal. Nem látszott, hogy másnap eljönnek érte. Hogy meg fog halni. Egy korrektúra fölé hajolt, az összegabalyított sorokat rakta rendbe, jelzőket cserélt, szórendet javított; dolgozott. Bölcsen és derűsen. Mint aki nem tehet mást.

A végső számvetést elvégzi majd a mindent megrostáló idő. Neki azonban nem kell félnie az időtlen bolyongásban. Nem marad egyedül. Hű társa, bajtársa várta odaát, a „katona a hóban”. S most már együtt járják a végtelen időt, egymást bíztatva jönnek haza. Szíveinkbe.”

Epigramma rövidségű költemények

Vihar Béla költészetét a teljességre való törekvés jellemzi. Mind az aforizmai rövidségű versekben, mind a hosszú elbeszélő költeményekben igazán nagyot tudott alkotni. Az epigrammáról 1975-ben ezt írta: „Az epigramma az istenek műfaja.” Kedvelte ezt a műfajt. Mint már említettük, Devecseri Gábor idézte Vihar Béla *A pataknál* című hatsoros költeményét, melyet igazi remekműnek tartott. A vers csupa játék, csupa vidámság, csupa mozgás egészen az ötödik sor végéig. Az utolsó sor azonban olyan, mint egy villámcsapás a derült égből. Az egész költemény csak azért íródott, hogy a költő megörökítse kedvese távozását. Vihar Béla e rövid költeményeit az egészen aprólékos megfigyelések, a mikrokozmosz megelevenítése jellemzik. És persze mindegyik végén ott van az epigrammára jellemző meglepő csattanó.

Egész sorozatot készített epigrammából *Séta a Botanikus kertben* címmel. Különféle virágokból álló fűzér ez, melyben ezeket a virágokat úgy mutatja be, hogy megszemélyesíti őket. Például a szegfűt:

Botanikai Greta Garbo.
Illata elégikus mosoly.
Tudja, hogy vázában kell meghalnia.

Ez a költemény is kontraszton alapszik, és váratlan csattanóval zárul. Vannak aforizmaszerű rövid költeményei is, melyekből Vihar Béla bölcs gondolatait ismerhetjük meg. Ebben a virágokról szóló versciklusban is találhatunk ilyen egysoros verset, mint például a *Rózsa* című:

Egyetlen szál virág és kilenc tövis.

Vihar Béla életbölcseletéről az 50-es évek óta vezetett Naplója is tanúskodik, melyben számos aforisztikus rövidségű költeményt olvashatunk. Néhányat ezekből verseskötetteibe is belevett, mint a *Példázat a híddal* címűt:

Bár rátaposnak, mégis ő vezet
parttól partig a hullámok felett.

Az *Ikerpillanat* című epigrammája a kettősség jegyében fogant: a lehunyt szemmel bensőnkbe nézünk, miközben betölt a „mindenség éneke.”

Sok aforizmája ma talán aktuálisabb, mint akkor, amikor írta. Ilyen az *Egy afrikai ország születésére* című:

Függetlenség! Minő varázs!
Kezdődhetik a gyilkolás.

Vagy a legtöbb emberre jellemző régihez való ragaszkodás ellen szóló *Eltűnődve:*

Lám, a megszokott rosszat,

mily nehezen cseréljük fel
a szokatlan jóval.

A felejtés jótékonysága, amely szintén az idővel kapcsolatos, csendül ki a következő háromsorosból, melyet nyugodtan haikunak is nevezhetünk:

A felejtés az a vízsugár,
ami a hóhér kezéről lemossa
a reászáradt vért.

Tájlírájában is gyakran ezt a tömör műfajt alkalmazza, ahogyan például a *Hunyadi tér* című költeményében egy városi piacteret elevenít meg, vagy a Hajdúnánásról szóló *Alföldi város* című versében is:

„Mint kajlaszarvú, ballagó tehén,
nézi a puszta bukó tájait:
akácbokrétás útra így veted
a tüzelő nyár palánkjai mögül
vályoghomlokú ázsiaarcodat,

s míg száll az avar por,
s felszáll a kerengő idő,
lassan kérődzöd a letűnt századot,
pásztori város, magyar Hajdúnánás.”

Az alkonyatban című, már-már távol-keleti tömörségű költemény, melyben az alkony gobelinjét hímezi a „Hold fürge aranytűje”, de a keletre jellemző természetbe olvadás helyett itt megjelenik a költő alakja is, akit „ezernyi sugárszállal” mintáz meg.

Egy másik rövid költeménye, *A csönd pillanata* nemcsak az alkonyt festi le, hanem a örök és mégis állandóan változó világot:

A nyírfalomb selymes hajába
most tűzi föl az alkonyati ég,
egy izzó csillag szikrázó ékszerét,
s áthallik a faágak között
az éjszaka,
a csönd szava:
a múló,
az örök.

A *Mozaik* című epigrammai tömörségű költeményében benne van az egész élet, de a halál is, amely ködbe borít mindent:

Az ifjúság: tervezés,
öregség: emlékezés.
Világnagy lombos fák alatt,
lebegő csuklyában halad,
éjszín lován: a Feledés.

Elbeszélő költemények

Vihar Béla költészetében, mint már említettük, központi helyet foglalnak el az elbeszélő költemények. Ezek közül most csak hármat emelünk ki. 1956-ban, a forradalom utáni termékenyítő légkör jótékony hatására írja két nagyszabású poémáját, *Az isten halálá*-t és *A szerelem születésé*-t. Az előbbiről már szóltunk, megtörtént eseményen alapszik e balladisztikus költemény, melyet megjelenésekor a korabeli újságírás legnagyobb alakja, Parragi György a Magyar Nemzetben vezércikkben üdvözölt, s amelyet a kiváló színész, Timár József interpretálásában lehetett sokszor a rádióban hallani. Mint mázsás súlyú malomkövek, zuhannak alá a hatsoros strófák a versben. Hömpölygnek egymás után a verssorok a 20. század legnagyobb fájdalmának, az ártatlan milliók megsemmisítésére épített haláltáborok, gázkamrák leírása közben:

Rettenet vette körül e kínvárost.
Halál kering a drótban, villanyáram,
hol vérebekként őrködtek reánk most,
vázak ezrei jöttek, mint a holtak,
csak szemük mondta, hogy emberek voltak.

A gyermekétől megfosztott apa elbúcsúzik istenétől, akiben meghasonlott, aki legnagyobb bajában nem tudott segíteni rajta, s végső kétségbeesésében a szögesdrótba kapaszkodik, amelyben villanyáram fut végig.

A szerelem születése című poémában arról szól Vihar Béla, hogyan lett az ösztönös párzásból erotikus szerelem, hogyan talált férfi és nő egymásban társat azáltal, hogy egymás felé fordulva kezdtek szeretkezni, és megcsókolták egymást:

Így találkozott ajk az ajkkal:
tüzes mezőként szomjazók,
s amott az idők kezdetében
ekként született meg a csók.

Vihar Béla e költeménye az esetleges, a fajfenntartó párzás helyett a szerelem szépségének, a társ szeretetének himnuszát zengi.

Vihar Béla talán legismertebb alkotása, amely többek között a *Hét évszázad magyar verseiben* is megjelent, az *Egy katona megy a hóban* című elbeszélő költeménye. Az 1963-ban született műről már szóltunk, benne a katonasors reménye csendül ki azáltal, hogy tíz lépésekből próbálja meg összerakni az ezer kilométeres utat hazafelé:

„Tizenhét nap és tizenhét éjszaka,
és tízszer tizenhét nap és tizenhét éjszaka.
Eközben ezer kilométernyi utat raktam össze.
Ezer kilométert tíz és tíz lépések sorából.
Az első tízet anyámért, hogy kezére roskadhassak egy napon.
A párolgó tálért, amelyben megmeríti a kanalat,
levest oszt és vele önmagát is nekünk adja.”

A „tizenhét nap és tizenhét éjszaka”, a „tíz lépések” ismétlése ünnepélyessé, magasztossá és szenvedélyessé teszi a költeményt, s az idő lassú múlását, az életben maradás gigászi erejét érzékelteti. S így tíz lépések sorával emlékezik meg a költő mindarról, amiért e földön élni érdemes: tíz lépést tesz meg az otthonért, a családért, a szerelemért, a játék, a séták, az

utazások szépségéért, a könyvekért, a muzsikáért, a képekért és szobrokért, a tiszta eszmékért. E szenvedések közepette fogyatkoznak soraik: golyó és fagyhalál, éhség és fájdalom ragadja el a hazafelé menetelőket, s egyikük sem tudja ebben az örök bizonytalanságban, hogy valaha valamikor élve megtérhet-e otthonába.

„Fúj a szél, suhog a fergeteg,
a távolban piros, nyilaló sebhelyek, falvak hamvadoznak,
egy kigyulladt gép tüzes testtel, égő keresztként
megfordul a csilingelő ezüstfehér erdők felett.
Fúj a szél, suhog a fergeteg: vajon hazatalálok-e?
Vagy évszázadokról évszázadokra
megyek, csak megyek, egy katona a hóban,
és előttem és mögöttem lábak, hátak,
katonák vonulnak az idő peremén,
egyre távolodva.”

Tudjuk, a legtöbben a csatatereken, a háborúban végezték, s csak kevesen, nagyon kevesek tértek haza. Ezeknek a hősi halált halt katonáknak állít örök emléket Vihar Béla költeménye.

Folytatjuk

Fotó: **FÁBIÁN MÁRIA**

VIHAR BÉLA

Tanító dilemmája

Valódi képed hajnalát én őrzöm meg csak,
– a legtisztább mosolyt –
és tudom, jó vagy és kedves vagy
ha már felkeltett örök anyád titkaiból a szomorú dal,
odahajlasz a dolgok felé, mint a fiatal fa
és élni akarsz,
szeretsz a melegben megbújni és mélyet aludni
a behúnyt ablaku parázs malmának duruzsoló meséjére
ami még szól elhagyott rokonaidról a tenger alatt.
Ez ősi nagy tudást örökölted a régi állatoktól,
kik megértő barátaid
az udvaron,
hogy az álomban vissza-vissza nézz,
mint távolodsz igazi hazádtól hová hiába visszatérés...
Ne félj megőriz komoly szeme jó apádnak, jó anyádnak,
tested tésztái ők –
kikkel szövetség köldöke fonódott a tekintet sugaraiból
az éjjel sötét szellemei ellen.
Vajjon a tudással védekezünk e ellened
álmaitok anarchiája ellen,
kezedből a vadember csóváját kicsavarni?
Vagy Plátó vérzik el az iskolapadban,
Raffael ecsetjét törik ketté 8-12-ig
és a mózesi fény utolsót reszket egy bizonyítvány lapjain
és ime a jó polgár?
Nem hiszem.
Tanuld meg örömeinket és sírásainkat,
váltsd meg tetteidben vértanúid –
kis gyermekek! kis gyermekek!
tanítványok fehér lelkei!
minden lépés nyúlás az ismeretlenbe
és add jóistenem, gyermekek égi királya,
legyen életem a fatál,
melyből mint a galambok csipegetik az áldás morzsáját.

Forrás: VIHAR BÉLA*: Út önmagadtól, –* ***http://mek.oszk.hu/05100/05109/05109.htm***

REJTŐ GÁBOR:

Ufójáték*

Ha elbukok, felemel
ha felállok, lesújt.
A múltból jövő lesz
s a jövőből múlt.

Így megy a végtelen
a halálos játék
így leszek éntelen
isteni szándék.

Így leszek táblán
gyalog vagy futó
a Semmiről mindent
tudó ufó.

Ki úgy van
hogy nincsen
és egyszerre zár
s kulcs a kilincsen.

Egyszerre vágy
s egyszerre szeretet.
Nem vállal Istentől
idegen szerepet.

*Simone Weilnek

2018.11.07.

KARÁCSONYVÁRÓ

ADY ENDRE

A téli Magyarország

Magyar síkon nagy iramban át
Ha nyargal a gőzös velem
Havas, nagy téli éjjelen,
Alusznak a tanyák.

Olyan fehér és árva a sík,
Fölötte álom-éneket
Dúdolnak a hideg szelek.
Vajjon mit álmodik?

Álmodik-e, álma még maradt?
Én most karácsonyra megyek,
Régi, vén, falusi gyerek.
De lelkem hó alatt.

S ahogy futok síkon, telen át,
Úgy érzem, halottak vagyunk
És álom nélkül álmodunk,
Én s a magyar tanyák.

JUHÁSZ GYULA

Karácsony felé

Szép Tündérország támad föl szívemben
Ilyenkor decemberben.
A szeretetnek csillagára nézek,
Megszáll egy titkos, gyönyörű igézet,
Ilyenkor decemberben.

…Bizalmas szívvel járom a világot,
S amit az élet vágott,
Beheggesztem a sebet a szívemben,
És hiszek újra égi szeretetben,
Ilyenkor decemberben.

…És valahol csak kétkedő beszédet
Hallok, szomorún nézek,
A kis Jézuska itt van a közelben,
Legyünk hát jobbak, s higgyünk rendületlen,
S ne csak így decemberben.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

Karácsony

Ezüst esőben száll le a karácsony,
a kályha zúg, a hóesés sűrű;
a lámpafény aranylik a kalácson,
a kocka pörg, gőzöl a tejsűrű.

Kik messze voltak, most mind összejönnek
a percet édes szóval ütni el,
amíg a tél a megfagyott mezőket
karcolja éles, kék jégkörmivel.

Fenyőszagú a lég és a sarokba
ezüst tükörből bókol a rakott fa,
a jó barát boros korsóihoz von,
És zsong az ének áhítatba zöngve…
Csak a havas pusztán a néma csöndbe
sír föl az égbe egy-egy kósza mozdony.

TÁRKÁNYI BÉLA

Harmatozzatok
(Miseének)

Kezdetre
Harmatozzatok
Égi magasok!
Téged vár epedve
A halandók lelke,
Jöjj el, édes Üdvözítőnk!

Kezdetre
Mert az emberek
Ott tévelygenek,
Hol te égi fényed
Útján nem vezérled
Őket, édes Üdvözítőnk!

Forrás: https://www.szepi.hu/irodalom/vers/karvers/index.html

KARÁCSONYVÁRÓ

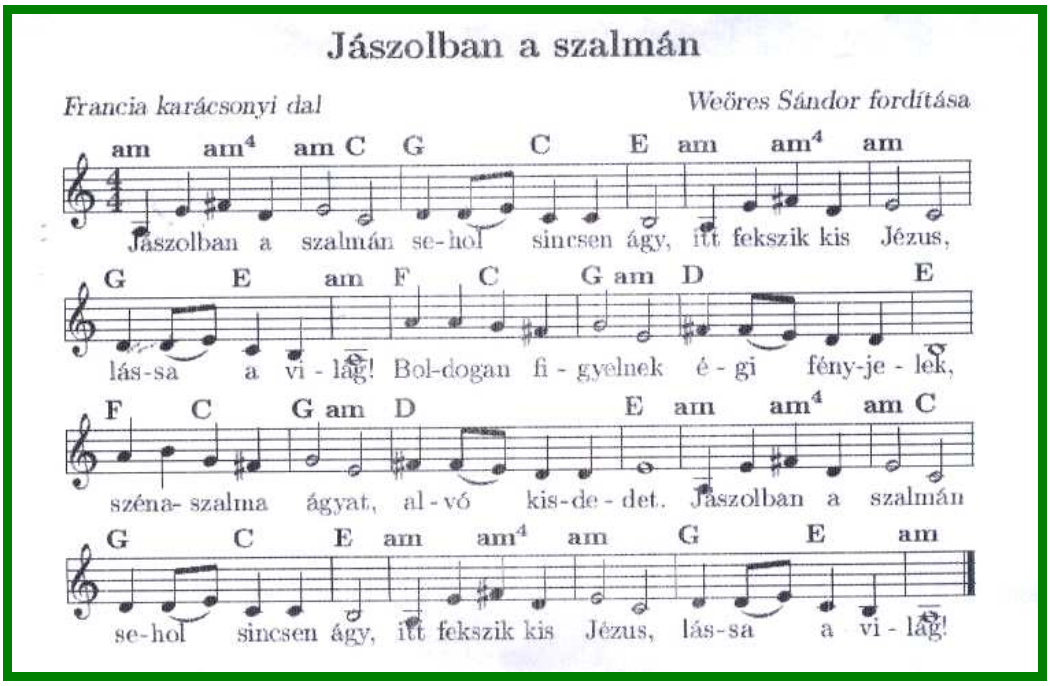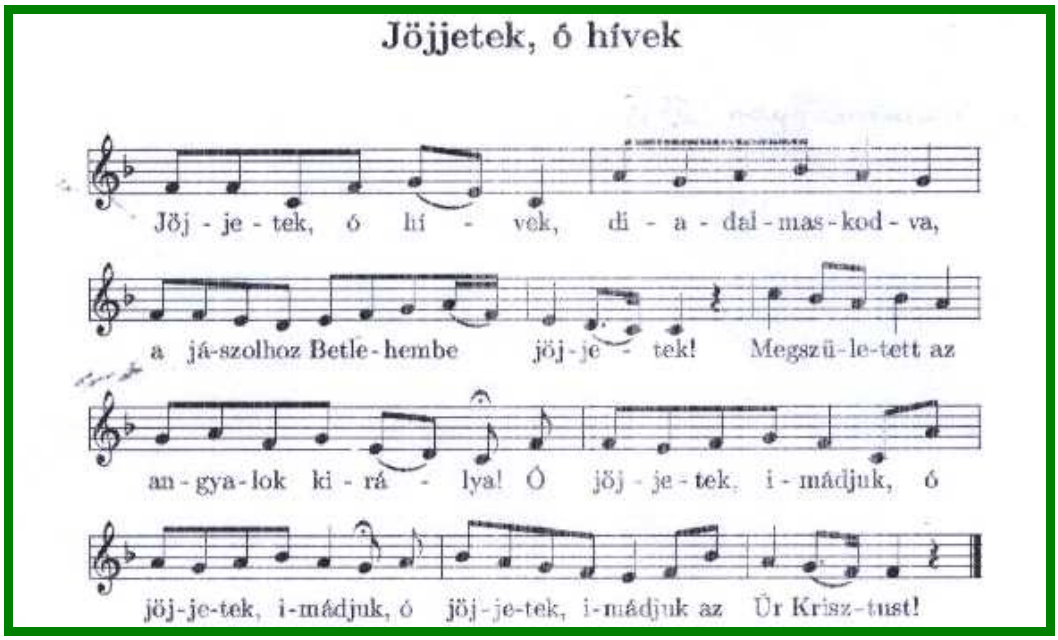

Forrás:
Google képek –Internet; Parochia (2017-es állapot), http://www.parochia.hu/

JENEY ANDRÁS

Üres kézzel

Bőröm alatt is pénz, nyargal paripám,
Hatalomban ülök, ölemben szőke cicám;
Boldogság, glóriafény, babérkoszorú,
– Akkor hát mind az enyém?

Harpagonok zsákjában hallgat a kétség.
Kincs, karrier, megvett diadal,
Kimeszelt síron díszes, nagy ravatal,
– Tényleg, mennyit is ér?
Jégsorsnak cigarettaparázs a holnapra,
Mondd meg, mit ígér?

Olvad, elillan, nincs – keselyű se rikolt,
Temetőnek füstköde, égett hús szaga fojt,
Kezem kiürült – üresen, ami volt –,
S ami van, csak a holt.
Csak a petty, csak a folt.

Számolom értékem, papírom,
Állat alá sok szalma-alom,
Lepecsételt oklevelem,
AIDS tetoválta lélek-látleletem.

Üres hát mind a kezem.
Mint meg nem született csecsemő
Sír benne a semmi.
Jó Uram, most Te elődbe hozom
Már halva világra nyögött porszemnyi
Életemet.
Lásd, ez minden vagyonom.

Kezdj vele, kérlek, tégy valamit.

KAMARÁS KLÁRA

Hittem*

Hittem istenben,
hittem hazában,
örök életben,
feltámadásban…

Hittem anyámnak,
tanárnak, papnak…
Nem úgy akarták,
mégis becsaptak.

Higgyen az ember?
Hisz is avégett,
ne hordjon vállán
felelősséget…

Mindenek túlján,
hittem magamban.
Nagy hitem árán
nagy pofont kaptam!

Elmúlt az élet,
nem maradt semmi,
csak az, hogy végül
el kell majd menni.

Nem hiszek én már,
legfeljebb abban,
csak porszem vagyok
egy nagy kalapban.

*KAMARÁS KLÁRA: *Hittem* – a vers korábban a Kaláka irodalmi periodika 2018. decemberi UTOLSÓ számában jelent meg

G. FERENCZY HANNA

December*

Piros bogyókat feledett az ősz
Az út menti tüskés bokrokon
Pára gyöngyök csillognak szerte
S a köd talán az erdők lelke
Mely gomolyog a völgyből felfelé.

Lent havasak, fent zöldek a fenyők
Valaki lefújta a hegyen át
A meghitt ünnepek gyémántporát
S a hegy lábánál rőt csuhában
A méla tölgy ezen szomorkodik

De valahol szánkó csilingel
Hajh hó – röpül két szilaj csikó
Zúzmara hullik, porzik a hó
S míg hó alatt dermed, alszik a táj
Fent a hegyormon dúdol a szél

*G: FERENCZY HANNA: *December* – a vers korábban Kaláka irodalmi periodika 2018. decemberi UTOLSÓ számában jelent meg

KŐ-SZABÓ IMRE

A szekrény és a lüszter kabát

Vendégségben voltunk Túri Sándornéknál. Éppen ott volt még Kovács Józsi szomszéd, aki valahogy végről távoli rokon, meg én Kovács Imre. Mindhárman korban már túl voltunk a félszázadon. Ha jól emlékszem iskolatársak is voltunk, a Tegyei Bandi bácsi osztályába jártunk. A beszélgetés során szóba került az örökség. Mert ugye ki ne szeretne örökölni, sok pénzt, házat, földet, vagyont. Mert akkor mindig abban bízunk, hogy jobbra fordul majd a sorsunk. Túri Sándor hozta fel ezt az örökség félét.

– Hallottátok, a szomszéd faluban Sári Jóska a Franciaországba disszidált nagybátyjától örökölt egy fekete Mercédesz autót.

– Nem hallottuk! – vágtuk rá egyszerre.

– Látjátok ilyen az örökség. Meghozták az autót, Sári Jóska hatvan évével beleült, száguldott, mint egy vagány, aztán nekihajtott egy fának. Még, hogy a kocsi összetört, egye fene, de levágták az egyik lábát, úgy összetört. Most már biceghet az örökség után.

– Persze hallottam én jobbat is – mondta Kovács Józsi. – Ez nem itt történt, amikor a kórházban voltam, ott hallottam, hogy egy fickónak a rokona, olyan szegénységben élt, hogy már gyűjtést akartak szervezni számára, de közben meghalt. Aztán váratlanul a rokon után, milliókat örökölt. Ez aztán nem semmi – nyugtázta mondókáját.

Rám néztek, mintha tőlem is várnának egy történetet. Gondolkodtam, elmondjam vagy sem, mindezt én nem hallottam, velünk történ a családban és nincs is nagy csattanója. Ez egy hétköznapi történet. Aztán úgy döntöttem, elmondom, hátha okulnak belőle.

– Az én örökségi történetem messzebbről indul. A nagyapám, Kovács István a szolgabíróságon dolgozott, úgy a harmincas, negyvenes évek időszakában, még a múlt században. Ő ott egy mindenes hivatalnok volt, abban az időben. Egy kiemelt állás volt az övé, jó fizetéssel. Olyan polgári foglalkozás volt ez. A Csabai utcában szép háza volt, berendezve. A kertre emlékszem, szépen nyírt bukszusok díszelegtek, színes üveggömbök koronázták tetejüket. Ékesítették a kertet. A nagypapa az első világháborút követő részek időszakában, megözvegyült, majd egy idő után újra nősült. Egy gazdaglányt vett feleségül, Jusztovics Sárát. Ő szült nagypapának egy lányt, Kovács Ibolyát és egy fiút, Öcsit, Kovács Istvánt. Őt csak Öcsinek hívták a családban, hiszen ő volt a legkisebb. Az én apám, aki nagyapám első házasságából született, Kovács Imre volt. A nagypapa házassága után eléggé mostohán kezelték őt

A nagypapa a szolgabíróságon dolgozott, mint már említettem. Olyan mindenesféle volt, főleg adminisztrációs munkával foglalkozott. Már régen ott volt, ő mint rangidős, szervezte azon munkákat, melyekkel a szolgabíró megbízta. Bizalmas állásnak számított, a bejáró ügyvédek megkülönböztetett bizalommal kezelték, sokszor előre is köszöntek neki. Ez a harmincas év eléggé zűrös időszak volt. Nem lehetett tudni, ki merre tart, hova tartozik. Úgy a harmincnyolcas évek derekán a már kialakított bizalom során döntött úgy Hargitai ügyvéd úr, hogy bizalmas beszélgetésre kéri őt.

Ez a beszélgetés egy késő délutáni tárgyalás után következett be. Hargitai ügyvéd úr kissé zavarban volt, nem látszott rajta az a féle maga biztonság, mint tárgyalások során.

– Egy nagy szívességet szeretnék kérni Öntől – kezdte.

–Tessék! – mondta némi zavartsággal a nagypapa. Nem tudta elképzelni, hogy ez a híres, jól menő ügyvéd, mit akarhat tőle.

Az ügyvéd egy kicsit gondolkodott, aztán belevágott, a tárgyalások során, megszokott maga biztonsággal

– Kovács uram, biztosan ismeri a most kialakulóban lévő politikai helyzetet. Nem tudom, mit hoznak a következő évek, de semmi jóra nem számíthatok. Nekem intézkednem kell ingóságaim sorsáról. Szeretném lakásán bútoraimat elhelyezni. Önnél legyenek, amíg ezek a zűrös állapotok rendeződnek

Hirtelen nem is tudott válaszolni, átfutott rajta, hogy a lakása három szobás, ott helyet tud szorítani az említett bútoroknak.

–Rendben! – mondta és némi büszkeség kerítette hatalmába, hogy az ügyvéd úr, pont rágondolt, ebben az ügyben.

– Az oda szállítást majd megbeszéljük. Először is köszönöm és kérem, kezelje ezt bizalmasan. Megállt egy pillanatra és még hozzá tette: – Ha valaki nagyon firtatná a bútorok sorsát, mondja azt, vette tőlem, majd csinálunk egy szerződést – aztán felállt, kezet nyújtott és elment.

Pár nap múlva két lovas kocsi állt meg a Csabai utcai ház előtt. A bútorok leponyvázva lapultak a kocsik platóján. A szállítók behordták a lakásba, a felesége által megjelölt helyekre. Többségében barokk bútorok voltak, ragyogó barna színben. Ha leltárt kellene készíteni róluk, akkor a listát egy barokk stílusú, üvegezett tálaló szekrény vezetné. Hozzá tartozik egy ovális, hatszemélyes, nagy asztal a hat székkel. Egy neobarokk komód és egy kétajtós barokk szekrény.

Teltek az évek, a nemzetközi porondon sok-sok attrakció lezajlott. A németek lerohanták Ausztriát. Hargitai ügyvéd urat is csak ritkán lehetett látni. A nagypapával egyszer összefutott a folyósón, de akkor már sárga csillagot viselt. Szótlanul megszorította a kezét és tovább ment. Később német tankok jelentek meg a Szentesi úton, majd Keletről Nyugat felé vonuló magyar katonai egységek. Ebben az időben a vasútállomáson bevagonírozott emberekkel teli szerelvények gördültek ki Nyugat irányába. Aztán géppuskázó orosz repülők szálltak az utak felett. Olyan nagy volt a zűrzavar, hogy ebben épeszű ember, ki sem tudott igazodni.

Ezerkilencszáz ötvenet írtak a naptárak, nagypapa halálát követően. Csend állt be a Csabai utcai lakásban. Ibolya férjhez ment egy vasutashoz, aki a helyi állomáson huszonnégy szolgálat, huszonnégy szabad fordulókban teljesített szolgálatot, mint forgalmista. Fogadta és menesztette a vonatokat. Öcsi pedig elhelyezkedett dolgozni a városban működő, népnyelven nevezett, csirketelepen. Ez egy olasz érdekeltségű baromfi feldolgozó volt, vasúti hűtőkocsikban szállították a feldolgozott csirkét, kacsát, libát átfóliázva, már akkor.

Hargitai ügyvéd úrról a család semmi hírt nem hallott, nem kapott.

A nagymama élte özvegységét, a két testvér, Ibolya és Öcsi a saját életét. Változás akkor történt, amikor Jusztovics Sára is követte férjét, a nagypapát a családi sírboltba. Ez az esemény a gyász meghittségét megőrizve, tartott pár hónapig, de aztán, mint egy időzített szerkezet, robbant. A detonáció az örökség volt. Ibolya elköltözött a férjével, a MÁV más állomásra helyezte. A gyerekek tudták, hogy a Csabai utcai házat most még nem tudják az örökség fejében szétosztani, azt el kellene, adni De a bútorokat már lehet felezni, vagy talán harmadolni, hiszen az Imre báty is ide tartozik, mint féltestvér. A vitát a nagy ebédlő szekrény váltotta ki. Ez a barokk, üveges tálaló szekrény úgy állt a nagyszobában, mint egy elmozdíthatatlan piramis.

Mindkét testvér igényt tartott rá, de kérdés, hogyan lehetne ezt megoldani.. Hosszú estéken át folyt a kezdetekben a megbeszélés, majd vita, melynek a végén Öcsi azt mondta: - Kettéfűrészelem és az egyik felét viheted!

Imre csak részben kapcsolódott be ebbe a feneketlen vitába. Ő úgy döntött, hogy sokszor látta apját, a nagypapát, ünnepnapokon felöltözve elmenni a vasárnapi tízórai misére. Ekkor

mindig egy szép, gyapjú lüszter kabátot viselt. Maga a lüszter kabát anyaga szövet volt, érdes felületű, gyapjúból készült, fényes szövet. A nagypapán ez nemcsak csinosan állt, hanem olyan igazi, éltes úriember külsőt kölcsönzött neki. Ezt ő szerette volna megszerezni, meg aztán látta ezt az ölre menő vitát, még egy kétajtós, diófából készült barokk szekrényt kért az örökségből. A többiek természetesen ezen is vitatkoztak, de a végtelen vita végén, mégis beleegyeztek.

Valószínű ez tetszett az öregnek, apámnak is, egyszer-egyszer titokban fel is próbálta és jól mutatott benne. Tehát az örökségi igény így jogos volt. A kabát az említett körülmények között birtokba került, ott lógott egy vállfán a szekrény oldalához akasztva, a lakásban. Ekkor már a vasútnál dolgozott, legalább nyolc hónapja. Kilátásban volt, hogy felszerelik az akkor divatos vasutas egyenruhával, nyári és téli változatban, mert ugye a viselet más nyáron és más a téli hidegben, a vasútnál. A lüszter kabátot az öreg egyszer vette fel. Szépen civil ruhába öltözött, fehér inget, nyakkendővel és felvette a lüszter kabátot és ő is elment vasárnap, a tízórai református misére. Aztán ahogy teltek a napok, előkerült a vasutas egyenruha, még vasárnap is az volt rajta. A lüszterkabát egy darabig ott lógott a szekrény oldalához akasztott vállfán, Aztán egyszer, senki sem foglalkozott a kabáttal, egyszerűen eltűnt. Eltűnt, nem tudni hová, senki sem kereste, egyszer sem. Eltűnt a feledés homályában.

A két ajtós barna, barokk szekrény, amely diófából készült az örökség után eléggé kanyargós pályát futott be. Utazó élete hosszúra nyúlt. Amikor megérkezett, mint az örökség tárgya, a szobában kapott helyet. Szorítani kellett, a meglévő bútorokat átrendezni, hogy legyen helye. Nem sokáig állt itt, mert a vasút, más állomáshelyre vezényelte a családot. Itt a lakás több szobás volt, a hátsó szobát a gyerekek kapták meg, itt benne foglalt helyet a kétajtós szekrény, A gyerekek ruhájának adott helyet, meg az iskolai tankönyvek sorakoztak benne. Ekkor a naptár ezerkilencszázötvennégyet, mutatott.

Újabb vasúti költözés során Dévaványára került a család, de már a lakásban csak az előszobában volt számára hely. Kabátokat akasztottak akasztós részébe, a polcos részben bevásárló szatyrok sorakoztak.

Aztán apánk is a vasút jóvoltából, kapott egy szabadjegyet az örök mezőkön futó vasúti pályák karbantartására, mint pályamester. Halála után a kétajtós szekrény a legkisebb öcsénk garázsába kapott helyet, benne szerszámok sokasága, rendben összerakva. Ha ezt most Hargitai ügyvéd úr is látná, biztosan nem tiltakozna, ellene.

DEDIK JÁNOS

Tubika

5. rész

NEKROLÓG

Kedves Papa! Égi pihenőhelyemről küldöm ezt a pár sort neked.

Tudom, hogy szomorú vagy, és a lelkiismereted fájdalma, lelki problémát okoz. De arra kérlek, hogy tedd túl magad elvesztésemen.

Te mindig jó voltál hozzám, megszerettél. Kétszer is megmentetted életem, amit neked köszönhettem. Még szép nevet is kaptam tőled. Vigyáztál reám, óvtál, babusgattál,

mondhatom, hogy felneveltél, igazi apámnak éreztelek, sok idődet rám fordítva. Soha nem volt hiányom semmiben a legfinomabb kölestől a napraforgóig mindent megkaptam tőled. Amit külön is köszönök!

Ahogy cseperedtem, úgy cserélgetted kalitkámat, míg végül is sikerült egy nagy ketrecet a családod jóvoltából szerezni nekem, csak hogy elférjek kényelmesen benne. Mindenkinek elmondtad, hogy milyen aranyos Tubika vagyok.

Én eleinte nem értettem semmit, sőt féltem tőled, azt hittem te is bántani akarsz. De ahogy felcseperedtem, érezni kezdtem a felém áradó szeretetet.

Ne bántson a bosszúállás gondolata! Inkább arra gondolj, hogy még tegnap este is, a lábad közelében üldögéltem és azon gondolkoztam a kérő szavaidon, hogy menjek be a helyemre. Valahogy úgy voltam vele, egy kicsikét rosszalkodom, nem megyek helyemre. Valami ma különösen vonzott hozzád többszöri kérés után is! Ekkor még nem tudtam, hogy az a macska, aki már többször is ellenségesen rám támadott, az éjszaka elrágja a műanyag védőhálómat gyilkosságra képes.

Nekem ennyi adatott meg az életből. De amit éltem, a te jó voltodból, az nagyon jó volt..

Köszönöm eddigi életem. Tudom, hogy nem fogsz elfelejteni, soha, és én is mindig veled vagyok és leszek.

GYÁSZJELENTÉS

DEDIK TUBIKA. **Gyilkosság áldozata lett**. Meghalt 2017. augusztus 04-én. Élt: HÁROMNEGYED ÉVET

BUDA FERENC

Álom

(*De lehet, hogy nem is az*)

> „Ez világ szemetjén gyöngyöt keresgélő,
> Olvadozó jégre betűket metélő.”

Kapaszkodol egy lék peremén
hasig mellig a dermesztő vízben
elgémberedett tenyered szilárd fogódzó után tapogat
na most! már-már sikerül támaszba lendülve
üggyel-bajjal kievickélned ám
ekkor a fagyosan áttetsző jéglemez
halk roppanással kettéreped
te pedig ismét alámerülsz
kezdheted elölről
ujjaid fagytól sajognak
csontodig hatol a hideg
szerveid működése lelassul
károsodik
nemedet veszíted
már férfi sem vagy
végül már csupán arra törekszel hogy
legalább a fejed az arcod a felszínen maradjon

BUDA FERENC: *Míg élsz*

Forrás: DIA https://pim.hu/hu/dia
https://pim.hu/hu/dia/dia–tagjai/buda–ferenc#

UMHAUSER FERENC

Nem kötnek…

Nem kötnek szabályok, stílus,
nem kell mások levetett ruhája,
általam elnyűtt göncökben
a saját utamat járom.

Újra e dallam!

Dúdolom halkan.
Halkan, hogy hangodat
halljam...
Fogynak bántó, gyors napok,
elfutnak mint tolvajok.
Fiatalságunk , erőnk,
álmaink hová lettek?
Álmatlanok az éjjelek,
s a nappal oly rideg.
Bánt a csend
és bánt a hang.
Némán, üvöltve,
halkan,
halkan, hogy hangodat
halljam.
Újra e dallam,
mint őrület kereng
köröttem.
A csend kiált
s én hallgatok,
hallgatok...

KORIM LÁSZLÓ

Magány

A Hold ragyogott az égen kevélyen,
míg a Föld csendes zugában
kikelt egy pontból az élet
s görcsös vonallá nyúlt mosolyt fakasztón,
elmét s gondolatot szült.
S a magány egy bűvös órán megszűnt.
Ketten voltunt, egy leány és én,
előttünk a világ
s felettünk a Hold.
De a Föld fordult,
tengelye csikordult,
mert az idő s a tér szólt szőkén,
akár az őszi mezők,
távoli, hívó szót üzent a fény.
A magány jött, a lány ment
s újra egyedül maradtam én.

*

Kövek alatt elhagyott titkokat keresek,
színes, kihűlt maradványait a múltnak.
Kimondhatatlan öröm megemelni a köveket,
minden kő alatt meglepetések és vágyak bújnak.
Nyúl a kezem a kő után, de súlyos a kő,
a kövér föld kiragadja karomból.
Áldott, kívánt szülőföld ez és kapzsi,
félti megszült kincsét, magához vonja,
mint lányanyák titkolt gyermeküket.

RADA GYULA

A költőhöz

Költő vagy ! MOST nem bújhatsz
El lantjaid rejtekébe, ez MOST nem
A nyál ideje! MOST ki kell állnod
ELŐRE, merre hív a tiszta igazak
Bátor hatalma, mögötted elesett
Seregek remegnek tétlen, vétlen !

NE FÉLJ ! A jövő a tét, nem ér
Fel hozzád MOST a félelem,
Taszítsd a mélybe mi gyávaság,
Most milliók szemében égsz ..!
Üvöltsd méltón az egekre,
Hogy semmi a törvény ha
Gyenge és koldus a nép, s ha
Hazug zsiványok kezéből él!
Te légy a törvény, a szikla,
Ha kell megfeszítve, vagy a
Jövő idő babér levele…

KARAFFA GYULA

Téli rege…

hó ellepte téli dombok
varjú tollászkodik éppen
nem is tudom mért borongok
áram zizzen fenn a légben
kutya vonyít hívón kérőn
lucsok csorog bundájáról
kóbor dala égig érő
megfeledkezik magáról
kutya így nem ugathat
ha oka is lenne rá…

(csengőket kaptam ajándékba egyszer
szép rézcsengő volt mindahány
a nyakamba kötni őket elfeledtem
tán azért nem hallgattak soha rám)

(mindig csak a Mount Blanc
a hó hideg jég
nem elégszer mondtam
hogy szeretlek még

mindig csak egyedül
üres ágy üres asztal
csak a szél hegedül
de már az sem vigasztal)

hólapáton hólepel
hózongora énekel

hó a fákon
hó az ágon
hó a világ hóember
hóha… mondja a kocsis
hahó… válaszol a szél
meleg bundát tűzhelyet
óhajt közben úgy remél

itt a tél itt a tél
a hidegtől bolond fél
tele van a kamra rég
rőzse pattog tűz az ég
hazaérnek nemsokára
boldogságnak nagy az ára
vizes a bak ruha csurran
kapca alatt a tél surran
mikor jön az este már
hess te varjú… hess madár…

KARAFFA Gyula: *Tartozásaim gyűlnek*, Nagyoroszi, 2015, Runner Média Kft Nyomdaüzem

Börzsönyi Helikon helikon.retsag.net

MESE MESE MESE

VERASZTÓ ANTAL

A garabonciás

Történt akkor amikor régi regékből tudjuk, mint jártak-keltek ország-világot az ördöngös vándor garabonciás diákok. Persze úgy, ahogyan az akkoriban már lenni szokott. Hol voltak valahol, hol meg nem. De hát nem csak voltak garabonciások, hanem vannak is! Már hogyisne lennének, amikor van a mi szép hazánkban egy kis falu, amit tegnap is, meg ma is úgy neveznek, hogy Garabonc. No, hát ehhez meg nincs mit hozzátennem, itt élnek a garabonciak, ami ugyan nem azt jelenti, hogy az egész falu népe garabonciás lenne. De hát a mi történetünk, amire itt szót akarunk keríteni, nem is tegnapelőttről való, mint a félretett töltött káposzta. Ha már így benne vagyunk a találkozásban, akkor hadd essen szó egy régi időkben élt igazi garabonciás diákról, aki bő malaclopó köpenyegében járta az úttalan utakat, meg a faluszéli házakhoz vezető ösvényeket.

Őt is olyannak tartották az akkori népek, aki ha köpenye egyik sarkát meglebbenti, akár viharos szelet is tud teremteni a köré a falu köré, ahol nem szívesen fogadták. A mi vándor garabonciás diákunk a tűző nap alatt nem kutyafuttában, de szép lassan ballagott. Aratás után volt az idő, hát éppen egy tarlón keresztül. A tarlón a csonkok így beszéltek neki az aratásról, látod, a minap még érő búzák voltunk, pipacsokkal incselkedtünk s most égnek mered a sebünk. Ez a sorsotok, majd jövőre újjászülettek – mondta a tarlónak a diák. Én emberekkel akarok találkozni, mindig más arcokat látni, csöndes falvakat, meg ismeretlen városok zajos tereit megismerni, ezért vándorolok. Ekkor még a garabonciás sem tudta, hogy a nekeresdi puszta közepén álló falut, amely felé éppen közeledett, Tücsökfalvának hívják. De örült, hogy végre a tömérdek illatozó akácfa közt rátalált erre a falura, mert bizony-bizony a garabonciásnak néha harmatos fű volt a vánkosa és levegő a reggelije. Előző estéjét ugyan a Kakasdűlőben álló Vacsoravesztő csárdában töltötte, de csak az estéjét, a hasát nem, mert most is az éhség volt az, ami hűségesen kitartott mellette.

A faluszélen a Sóhordó utcában éppen a kerékgyártó háza volt hozzá legközelebb, így hát oda küldte maga elé az adjon istent a garabonciás. Szerencséje volt, mert a fogadjisten is hamarosan megérkezett a pitvarból. Mert éppen otthon volt a mester meg a főzni tudó felesége is. Szívesen látták a vándorlegényt, hamar egyenesbe jöttek egymással. Azt meg el ne felejtsem mondani, mielőtt asztalra kerülne az étel, hogy a kerék-gyártónak három lánya is volt, közülük az eladósorban lévőt az anyja után, Katának keresztelték, az apja után, meg Táncosnak. Így aztán kútra menet is Táncos Katának lehetett szólítani. Amikor aztán ez az eladó lány a káposztás kását is asztalra hozta, és a garabonciás istenigazából jóllakott belőle, és pihentebbnek érezte magát, beszélgetni kezdtek. A mester elmondta, hogy az ő falujukban az a régi szokás, hogy télen hideg van, nyáron meg hőség, de a falu apraja-nagyja ebbe szokott bele. Bíztatta is a garabonciást, próbálja ki, maradjon itt a faluban, idővel majd ő is biztos beleszokik. A garabonciás meg váltig mondta, hogy ő meg a fel is út, meg le is úthoz van szokva, nem szeret egy helyben időzni.

Csavaros eszű, furfangos ember volt ez a kerékgyártó, ez már a róka tekintetéből is látszott. Puhatolózott is szorgalmasan a garabonciásnál, hogy véletlenül nem ért-e az ő mesterségéhez, mert ha annak lenne a tudója, igencsak szívesen látná maga mellett segédnek. Előhozakodott azzal is, hogy a falunak a tanítómestere is nagyon elaggott, helyette is éppen

most keresnek új oskolamestert, ha meg inkább ehhez fűlne jobban a foga, akkor meg ezért lenne érdemes abbahagynia a csizmatalp-koptatást.

Attól meg egy napig se félj, kedves öcsém, hogy itt az éhenhalás fenyegetne, – bátorította tovább a legényt a mester – akad itt feleségnek való is, aki megfőzi a főtelent. A szóbeszédre meg ebbe a faluba sem kell odafigyelni, folytatta a rossz kocsikerekek reparálója. Itt is akad egy-két vén boszorka, aki még rólam se átallja azt hírelni, hogy a kelleténél jobban szeretem a bort, pedig én még sohase kerestem marokkal a hazafelé vezető utat a csárdából jövet.

A hallottak után erősen gondolkodóba esett a garabonciás, kiváltképp, hogy a kerékgyártó szépséges kökényszemű Kata lánya igencsak kezdett belopakodni a szívébe. A garabonciás addigra már bebarangolta az egész országot. Pár nap alatt mindenütt kitapasztalta milyen emberek, milyen asszonyok élnek arrafelé. Ezért úgy gondolta, szívesen körülnézne Tücsökfalván is. A kerékgyártó szívesen adott neki szállást, így hát azt gondolta, nem csinál semmit, nem is kérdezősködik, csak néhány napig sétálgat a faluban. Majd csak akad valaki, aki megmutatja neki a helyes utat meg a feleségnek való lányokról is szót ejt majd előtte, s akkor majd kiderül, lesz-e maradni való kedve.

Leginkább az ősz szakállú iskolamester volt az, aki tanácsokat adott neki. És aki váltig unszolta, lépjen a helyébe, tanítsa tovább ő a falu gyermekeit a betűk és

számok használatára. Azt is elárulta a garabonciásnak, hogy a Táncos Kata nem csak szemrevaló fehérnép, hanem egyben a legokosabb lány a faluban. Az oskola is neked való, meg a lány is, ez volt az öreg tanító rövid véleménye.

A hallottak után már nem igen lehet csodálkozni azon, ami történt. A garabonciás déli harangszókor odaállott a kerékgyártó kökényszemű Kata lánya elé és azt mondta neki: ma, velem olyan dolog esett meg, ami kevés garabon-ciással szokott megesni, a szívem azt diktálja, hogy én téged válasszalak vándorlás helyett. Miután a legény ilyen szerencsésen átesett a lánykérésen, – amit a leány szülei már rég sejtettek, hogy meg fog történni –, a lakodalmat is rögvest meghirdették.

Nehogy véletlenül valaki is azt találja hinni, hogy világraszóló lakodalmuk volt, mint ahogy az a mesékben szokott lenni. Szó se róla, de a fél falut azért meghívták, a másik fele meg ott tolongott a szabadban rendezett vigadalom körül és együtt örült, táncolt a többiekkel. Aztán már nem is volt más dolga a garabonciásnak meg a szép és okos feleségének, minthogy boldogan éljenek idejük végezetéig. Idővel szép és okos gyermekeik is születtek, és a szép csendes estéken soha nem felejtettek el nekik meséket mondani. A gyerekek az egyszervolt garabonciásról szóló mesét szerették a legjobban.

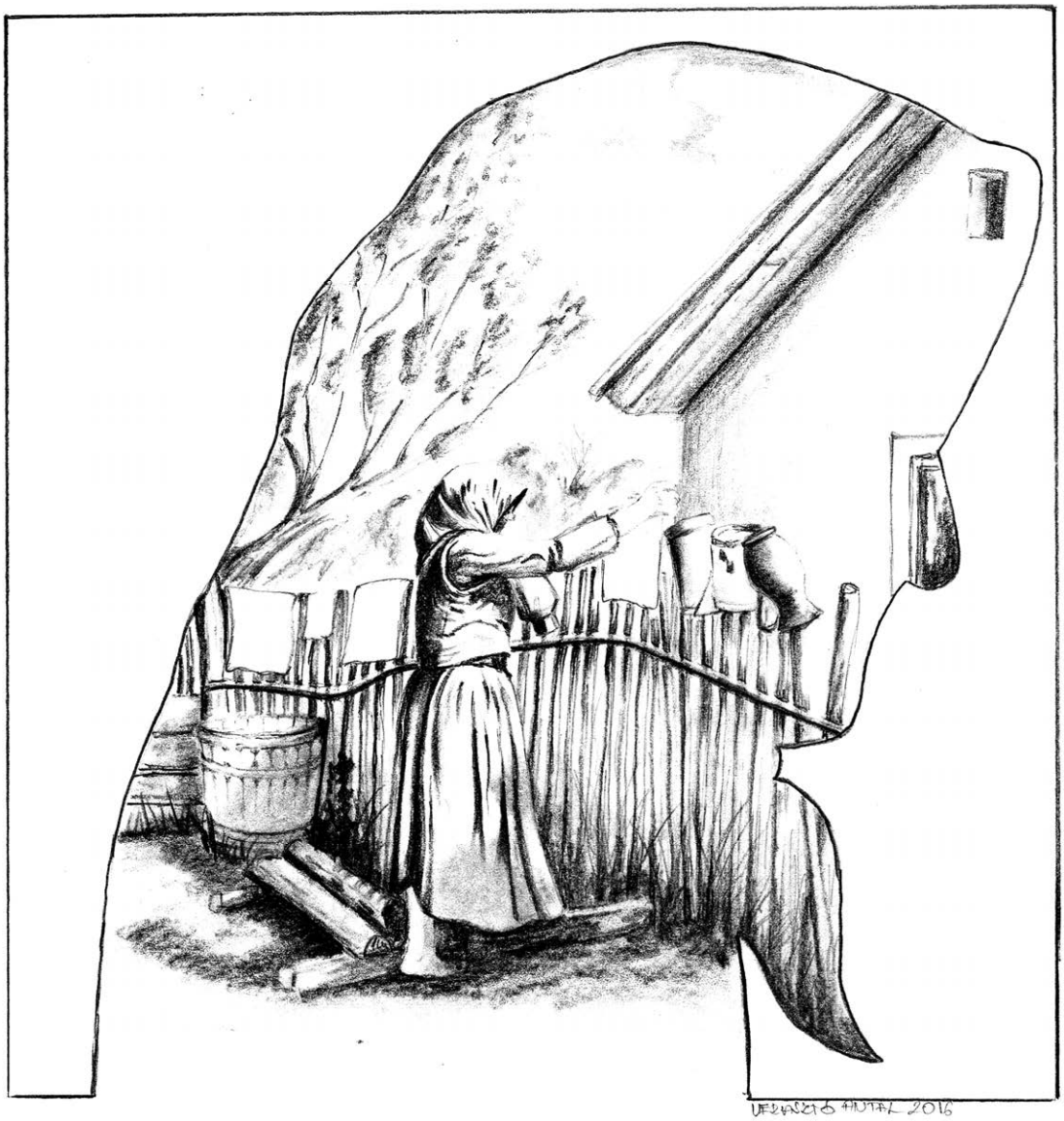

VERASZTÓ ANTAL KÁROLY:
Emberarcú életkép II, ceruzarajz, 21x29,7cm

MESE – GYEREKVERS

GAZDAG LÁSZLÓ

Cicahecc

Hóbelebanc, cicacucc,
Cicamica hova futsz?
Kencefice félperec,
Volt egy jó kis cicahecc!

*

Lebillent a dzsempalack,
Kiömlött a sok barack.
Barackra dőlt kávézacc,
Zaccszagra jött kismalac
Turcsi orra csupa zacc,
Dzsem és zacc az egész placc.

*

Ez aztán a cicapác,
Szépen elrejt az akác,
Hátadon a cicacucc,
Pucolj cica ahogy tudsz.

*

Ha jön a gazda lesz itt hecc,
Fuss el gyorsan, míg mehetsz,
Holnapután megjöhetsz,
Friss tejecskét majd ehetsz.

MESE MESE MESE

LÁM ETELKA

Sellő

Mártonka egy szép tengerparti halászfaluban lakott édesapjával. Apukája halászattal foglalkozott. Anyukája már régen nem élt. Itt mindig kellemes idő volt. Sokat lehetet sétálni a tengerparton és hallgatni a tenger morajlását, de néha előfordult, hogy nagy vihar kerekedett és felborzolta a tengerhullámait. Reggelente mindig látta a napfelkeltét, mikor kimentek a tengerre halászni apuval. Mártonka 11 éves volt már és nagyon ügyes. Csimbi a hűséges kutyája mindig mellette ugrándozott.

Egyik nap arra ébredt fel, hogy apukája rosszul van és magas a láza, nem bírt felkelni. Így telt el egy pár nap és nem lett jobban. A házukat bérelték és ki kellett fizetni hamarosan a havibért. Sajnos pénzük nem volt. Mártonka azt gondolta, hogy kimegy halászni egyedül, holnap. A háziúr megfenyegette őket, hogyha holnapután sem lesz pénz, akkor kidobja a házból.

A fiúcska reggel felkelt, papájának adott egy kis reggelit és a Csimbi kutyus meg lehúzta takarót a másik ágyról, és odahozta apának és jól betakarták őt. Nem mondta meg a apunak, hogy mire készül.

Volt nekik egy halászhajójuk. Mártonka elég jól ismerte a hajót és elég ügyes is volt. Sok mindent megtanult az apjától. El is indultak a tengeren, nem messze a parttól megálltak, lehorgonyoztak és elkezdtek halászni. Itt dobta be a hálókat a vízbe. Kint voltak már egy pár órája, de nem volt fogás. Az idő is rosszra fordult, így visszafelé indult és lassan a kikötőhöz ért. Közbe fojtogatta a sírás és Csimbi is igen szomorú volt. Elkezdett nagyon sírni, potyogtak a könnyei, amikor hirtelen a vízből kiemelkedett egy szép leány és ott úszott mellettük, egészen addig, míg ki nem értek a partra. A szép hölgy meztelen volt csak a hosszú szőke haja takarta testét. Csimbi nem ugatta meg a lányt, hanem odament hozzá és hagyta magát megsimogatni. Mártonka sem félt tőle és a lány elkezdett beszélni, tudta, hogy bajba vannak azt mondta hogy jöjjenek ki holnap halászni és segíteni fog nekik. Megsimogatta a fiúcska fejét és bevetette magát a tengervízébe.

Mikor hazaértek apuka már felébredt de feküdt az ágyban, nagyon gyenge volt. Nem mesélt el semmit a papának. Gondolta jobb lesz így ha semmit nem tud meg apa.

Másnap a szokásos időben felkelt Mártonka és a Csimbi. Szokatlanul szép idő volt, csak a szellő fújt gyengéden. A kutya boldogan csaholva futott a hajóhoz.

Úgymint tegnap a part közelben a tengeren lehorgonyoztak és elkezdtek halászni és nini jöttek a halak alig győzte a fiúcska, hamar megtelt a halászhajó zsákmánnyal, elindultak hazafelé. Mikor hazaértek a fiú elkezdte kirakni, szortírozni a halállományt és azt hitte káprázik a szeme, talált egy aranyszínű halat. Ahogy megfogadta a halat a halpikkelyekből potyogtak az aranypénzek a padlóra. Alig fogta fel, hogy mi történt, mikor kinyílt az ajtó és belépett a szobába a háziúr és rögtön meglátta a sok aranytallért. Az uraság nem bírt ellenállni a sok aranypénznek és felszedte mindet a padlóról és eltette a zsebébe. A fiút megfenyegette, hogy mesélje el ,hogy hogyan találta meg ezt a sok pénzt, majd mindenről értesülve azt követelte tőle, hogy holnap is menjen el halászni és ha megint talál aranyhalat szolgáltassa be neki.

Így szomorúan telt el az este, apukája kezdett jobban lenni, de még feküdnie kellett, mert gyenge volt. Mártonka nyugtalanul aludt, de álmában megjelent a szép sellő leány és azt mondta neki ne féljen minden rendbe fog jönni.

Másnap reggel ismét kiment Mártonka és Csimbi a szokásos tengerpartra. Hétágra sütött a nap, a tenger kékes-zöld színbe pompázott. A fiúcska és a kutya ugyanazon a helyen horgonyozták le a hajót, mint az előző két napban. Nem kellett sokat várni, mikor leengedte a hálókat ismét tele lett hallal. Elindult haza és most elkezdett félni, vajon mi lesz most, ha jön a háziúr. Csimbi ránézett a nagy szemeivel és farkával integetve jelezte, hogy majd segít.

Minden úgy történt otthon, mind előző nap, most is talált egy szép aranyhalat és mikor felemelte a hálóból akkor megint potyogtak az aranypénzek. Csak azt nem vette észre nagy izgalmába, hogy a szép sellő leány ott ült a szobában egy fotelba. Eközben nyílt az ajtó és belépett a háziúr, a kapzsiság kiült az arcára. De a meglepetéstől meg sem tudott szólalni, amikor megpillantotta a hölgyet, ilyen szép leányt még nem látott. Majd a sellő lány felállt és az aranypénzekhez ment. Csimbi odarohant a háziúrhoz és elkezdte húzni a nadrágját és hangosan ugatott. Ekkor belépett az ajtón a papa is. Mártonka mindent elmesélt a papának. A szép sellő leány nem szólt semmit csak mosolygott és ránézett a háziúrra aki tudta, hogy a többiek mint várnak tőle. Bocsánatot kért és visszaszolgáltatta az előző napi pénzt is és csak annyit fogadott el ami járt lakbér fejében.

A papa, Mártonka és a kutyus megköszönte a sellő leánynak a sok segítséget. Kimentek együtt a tengerpartra ahol elbúcsúztak, a szépséges hölgy lassan besétált a tengerhullámok közé és eltűnt. A háziúr is haza ment, szégyenkezve, és tudta hogy mindenki erről fog beszélni a környéken de megfogadta többé nem fog ilyet tenni.

A papa nagyon büszke volt Márton fiára és Csimbire. A fiú és a kutyus sokszor sétált kint a tengerparton és mindig izgalommal szemlélték a kék tengert és szemükkel keresték a szép sellő leányt.

… mese, mese… vége.

VERASZTÓ ANTAL KÁROLY: ***Álom***, ceruzarajz, 29x42cm

MESTER GYÖRGYI

Az élet megy tovább…

Nyirkos, szúrós ködtől csepegő, novemberi este. A villamosmegálló léchiányos padján szakadt ruhájú hajléktalan kornyadozik. Mellre hanyatló fejjel, magába roskadtan ül. Szeme csukva, mintha levegőt se venne, mintha nem is tudna magáról. Nem részeg. Hogy eszméletlenre igya magát, arra nem telne. Beteg. Elesett, gyenge. Hajléktalan párja előtte toporog, hozzá-hozzányúl, halk szavakkal korholja, szidja. „Térj magadhoz, így nem maradhatsz, megfagysz.” Az arcát paskolja, a fejét emeli, lökdösi, a ruhájánál fogva próbálja felrángatni, hiába. A férfi szinte elalélt. Talán már nem is él, hiába a keltegetés.

A megállóban mindeközben jönnek-mennek az utasok. Leszállnak, felszállnak a járműre. Aki teheti, nagyívben kikerüli a padon ülőt, a többiek odébb mennek, van, aki csupán hátat fordít, hogy ne is lássa, mi történik.

A hajléktalan nő tehetetlen. Semmi nem használ. Körülnéz. A pad mögötti járdán, tócsát világít meg a lámpafény. Odamegy, megmeríti kezét a sáros lében, a vizet párja arcába locsolja. Mossa, paskolja az arcát. Mindhiába. A férfi nem mozdul. Összegörnyedt testét csupán a mozdulat görcse tartja egyben, különben eldőlne. Feje a rángatásra sem reagál, újra meg újra a mellére csuklik. A nő oda-vissza ingáz, a tócsa és a férfi között. Már dühvel pofozza az arcát, tépi a kócos hajat, de nincs változás. A tócsa zavarossá válik a sok meregetéstől, a felkavarodott sár feketére festi az előbb még ragyogó vízfelszínt. Sáros, gyászos feketébe hajlóra, olyanra, mint amilyen a padon kornyadozó élet.

A villamosok pedig csak jönnek-mennek, az embertömeg hullámzik, a padot továbbra is kikerülik, távolabb mennek, háttal állnak… az élet megy tovább.

Valaki követ

Ahogy a meleg lépcsőházból kilépett az utcára, azonnal arcul csapta a hideg hajnal kellemetlenül nyirkos lehelete. A szemerkélő köd a korai kelés miatt eleve rossz hangulatát csak még borongósabbá tette.

Kedvetlenül kezdte szaporázni a lépteit, hogy legalább a fél hatos buszt el ne szalassza, mert a végén még elkésik a munkahelyéről.

Már percek óta caplatott az egyre sűrűsödő, tapadós nedvességben, amikor a csendből kihallani vélte egy másik cipő kopogását. A léptek, igazodva az övéhez, egyenletesen csapódtak az aszfalthoz, állhatatosan követték.

Újabb percek teltek el. Nem akart fóbiásnak mutatkozni, hogy lopva hátra nézzen, ki jöhet mögötte, bár talán meg se látta volna a sűrű, lekvárhoz hasonlatos ködben.

Akkor támadt egy ötlete, és az egészen felvillanyozta. A megálló messze volt, egészen kint a főúton, a lakótelepüktől majd egy kilométerre, így maga is gyakran szokta változtatni a reggeli útvonalait. Hol az épületek között kacskaringózó rövidebb, hol meg a hosszabb, a házakat jócskán elkerülő, parkon át vezető utat választotta. Most ez utóbbi mellett döntött, holott reggel, ez kicsit kockázatosnak mutatkozott. Az ilyen korai órán ugyanis, nem túl biztonságos egy kihalt fasoron átvágni, ráadásul átláthatatlan sötétségben, melyen még a közvilágítás is csak alig enyhít valamicskét.

Mégis, hogy elhatározásának érvényt szerezzen, bátran rátért a veszélyesebb útra. A léptek azonban továbbra sem maradtak el mögüle. Errefelé pedig nem sokan szoktak

megfordulni - futott át az agyán -, nem tartják kellően biztonságosnak ezt az útszakaszt. Tehát - levonva az értelemszerű következtetést, egyben megadva saját magának az egyetlen, elfogadható magyarázatot -, aki ennyire állhatatosan követi, az akarhat tőle valamit…

De vajon micsodát?! A pénzét, az értékeit? Hát, ha alaposabban szemügyre venné a ruházatát, bizonyára nem gondolná, hogy komolyabb értékek lehetnek nála, hiszen még ékszert sem visel. Vagy talán a női mivoltában izgatja a követőjét? Ez sem valószínű, mivel ha világosban, tisztán látná, egyértelmű lenne, hogy ő már rég nem az a „megkívánható, friss pipihús". A nőiessége bizonyára nem keltené fel senkinek az érdeklődését, hiszen már közelebb van a hatvanhoz, mint az ötvenhez.

De akkor a követője mi a csudának jár a nyomában?! Utol se éri, le se hagyja, viszont nem marad el mögüle, a park keményre fagyott, földes ösvényén következetesen kopognak utána a léptei.

Most mást gondolt, és újabb próbatételt eszelt ki a követője számára. Lassacskán már nem is a félelem dolgozott benne, inkább a kíváncsiság, hogy mi lesz még ebből?!

Már félúton jártak a buszmegálló felé, amikor ő hirtelen jobbra kanyarodott. Erre ő sem szokott menni, de mivel – jó nagy kerülővel – innen is megközelíthető a buszmegálló, gondolta, kipróbálja ezt is. Ha most sem marad le a követője, akkor annak már komoly oka lehet.

Még a mellékutcák között is cikkcakkban ment, jobbra-balra kanyarodott, de a lépések állhatatosan követték. Végül már nem volt hová kitérni, mert feltűnt előtte a buszmegálló alig megvilágított, homályos foltja.

Mint egy admirális, simán behajózott az öbölbe, és lehorgonyzott a megállót jelző tábla alatt. A léptek csak ekkor állapodtak meg, szintén a megállóban, de a másik végén. Mivel közelebb nem jöttek, így továbbra sem látta a követője arcát, de még az alakját sem tudta kivenni a ködtől.

Hamarosan befutott a busz. Többet szokott rá várni, de hát ezen a reggelen elvette az időt a nagy kerülőút, meg a sok kacskaringó, melyeket követője lerázása miatt volt kénytelen megtenni.

Szokásos helyére, a sofőr mögé ült le, belülre, az ablak mellé. Inkább érzékelte, mint látta, hogy a háta mögé is letelepedett valaki.

Valamelyik sokadik megállóban, új utas ereszkedett a mögötte eddig magányosan ülő mellé. Ismerősként üdvözölték egymást. A busz állandó, halkan duruzsoló zörejein keresztül is áthallatszott, amit suttogva beszélgettek.

Egy női hang azt mondta: Képzeld, ma reggel sikerült majdnem elkésnem! Tudod, rájöttem, hogy a házunkból mindig egy időben indulunk egy másik asszonnyal. Nem közvetlen szomszéd, személyesen nem is ismerem.

Ma reggel azonban - amikor, mint szokott, előttem lépett ki a kapun -, gondoltam, nagy a köd, majd utána megyek, lekövetem.

Hát el nem tudod képzelni, micsoda kerülővel jár ez ki a buszmegállóhoz! Már többször azon voltam, hogy eltérek másfelé, de féltem, hogy a végén még elkeveredek, és lekésem a buszt. Tudod, csak egy hónapja költöztünk ide, nem ismerem még a buszmegállóhoz vezető, valamennyi utat…

Bearanyozva

A megszokott kép, ahogy naponta látom. Behunyt szemmel is érzékelem, mint követik egymást a megállók. Pár nappal ezelőtt, ébredés után még sötét éjszaka rémisztgetett, szürkületben botorkáltam ki a buszmegállóhoz. Hazafelé se volt más a helyzet, jócskán

alkonyodott már, mikor a jármű döcögve, szuszogva felkapaszkodott az unásig ismert, erdős részek közt hosszan elnyúlóan kacskaringózó, hegyi aszfalton.

Ma reggel azonban valami megváltozott. Mire a jármű rátért a – változatosság kedvéért lejtős – kanyargós útra, egy prózai, hétköznapi dolognak köszönhetően, egészen kivilágosodott. Átállítottuk az órákat, a téli időszámításnak megfelelően.

A táj azonban mégsem azért vonta magára a figyelmemet, mert ismét világosan körvonalazódtak az elsuhanó házak, s láthatóvá vált minden kis szelete a mozgó világnak, hanem valami másért. Az elmúlt napokban, amíg a reggeli sötétség okán nem láttam a kinti világot, beköszöntött az igazi ősz.

Aki szereti a természetet, csupán azért nem mondhatja, hogy ez a legszebb évszak, mivel mindegyik szép. Önmagáért szép. A mindent zöldbe borító tavasz, a ragyogóan tarka, színpompás nyár, és – ugorjunk egyet – a kristálycsillogású, jégleheletű tél. Szándékosan hagytam ki a felsorolásból az őszt, mert annak kénytelen vagyok mégis hosszabb tirádát szentelni.

Amint azt ezen a reggelen is megtapasztalhattam, egy csapásra gazdaggá lett a táj, aranyba borult a világ. A legmeghatározóbb színe az ősznek valóban az arany. De mit is beszélek? A nemesfém csupán gyenge utánzata annak, amilyen pompázatos színekkel az ősz képes elkápráztatni. Csak sárgából többfélét vonultat fel a lombok színkavalkádja! Napsárgát, a hajnal pírjával beoltva, óaranyat, azután a barnának és a vörösnek minden árnyalatát felkente palettájáról ez a rafinált öreg festőművész, a Természet.

Tobzódnak a színek, a mogyoróbarna, az őz s a kávé sötétjétől, az égőpiroson, s a rőtvörösön át, vissza, egészen az eredeti alapszínig, a zöldig. És ami a legcsodálatosabb, hogy nem csak a lombkorona öltött tarka ruhát, de jobban szemügyre véve, egy-egy tenyeres levélen belül is váltakoznak a színek, sőt, olykor egyes levélkék is megosztva színeződtek. Mintha alkotójuk csak próbálgatta volna, melyik közülük a legszebb, ezért ebből, meg abból a festékből is felkent egy ecsetvonásnyit.

Nem tudom levenni szemem az elsuhanó tájról. Mikor történt mindez? Tán éjszaka, titokban dolgozott a nagy Természet mester?

A fákon még ezernyi levél, de ugyanannyi borítja lábuknál már a földet is. Jó lenne belegyalogolni, feldobni egy maréknyi aranyat, és aláállni, mint a mesében a szegény lány, aki jutalmul kapta az aranyesőt.

A jármű szelet vet, s amerre elhalad, a forgószél megpörgeti, levegőbe emeli a pihekönnyűvé vált, száraz faleveleket. Az aranytallérok lebegnek, majd visszahullanak a földre, vastagítva a taposni vágyott, puha avartakarót.

Szép vagy, ősz! A békés, mesébe illő táj látványa annyira elandalított, már majdnem azt kívántam, bár maradna örökre így minden, változatlanul.

De hová is lenne akkor a ragyogóan fehér, téli világ? Mivé lennénk, ha tavasszal nem bontanának rügyet a fák, a bokrok, s nyáron elmaradna a tökéletes kibontakozás, a gazdag, pompás, virággal felcicomázott, gyümölccsel dúsított táj?

Szép vagy ősz, gyönyörű. Mégis, pár hónap múltán örömmel vegyes szomorúsággal búcsúzom majd tőled. És jöhet a következő felvonás, amikor is a nagy öreg, a Természet ismét elvarázsol egy újabb remekével, melynek címe „Téli táj”.

AMBRUS JÓZSEF

Paczulák András nagykalapáccsal

Nyár vége volt. Az előző napok esőzésének nyomai még látszottak egy-egy tócsa képében, de szombatra már az ég is a derűsebb arcát mutatta. Mintha tudta volna, Erdőkürtön falunapot tartanak, mely egyben az első polgárőrnap is, sokrétű, színes programokkal a jurta állítástól a főzőversenyig. A Nap is huncutul mosolygott: „most már minden csak rajtatok múlik!”

Miért e cím, s hogy kerülnek ide a benne szereplők?!

Paczulák András – lévén kétlaki ember –, az élete egy részét egyébként is itt tölti, az íjászverseny pedig talán el sem képzelhető nélküle. A nagykalapácsot meg én vittem magammal. Egyrészt a polgármester asszony, másrészt a polgárőrök szíves invitálására, bemutatót tartottam kovácsolásból.

Nagy sürgés-forgás volt a tábori kohó környékén. A kiállított tárgyakat, melyek között szerszámok, segédeszközök, régiségek, de nemrég készült dolgok is voltak, sokan megnézték. Ifjak és felnőttek egyaránt érdeklődtek. Egyesek nosztalgiáztak, másokra az újdonság erejével hatott. Még versenyt is rendeztünk a gyerekek között. Nagyon tetszett, ahogy az egyik apró legényke – immár némi rutinnal felvértezve –, lelkesen okította kevésbé gyakorlott társát. A felnőttek közül is többen próbát tettek. Jó hangulatú, családias légkör alakult ki. Tán nem véletlenül, hiszen a kovácsműhely régen is a vidéki társasági élet egyik fontos színtere volt.

Örömömre, a vendégeim között tisztelhettem a szakma egyik prominens képviselőjét, Kovács János *(nomenest ómen)* nyugállományban is aktív Vanyarci kovácsmestert és feleségét. Több mint egy órát töltöttek nálam. Miközben járt a kezem, a múltról, a tisztességről, a megélhetésről, az élet kis, és nagy dolgairól beszélgettünk. Elmondták, bizony a szükség gyakran úgy hozta, hogy ez a törékeny termetű asszonyka nem csak a fakanalat, a nagykalapácsot is a kezébe vette. Nem jogról, meg kötelességről vitáztak, kitartottak egymás mellett jóban, rosszban... Lelket melengető volt, ahogy így, együtt láttam őket!...

Napközben többször meg-megállt, szemlélődött András is. Nagyjából velem egyidősnek, olyan „nyugdíjasformának” tűnt. Késő délután aztán csak kibökte: eddig ilyesmit még nem csinált, de most tenne egy kísérletet! Ennél jobb alkalmat el sem tudok képzelni, válaszoltam. Befogtam egy vastagabb négyzetes anyagot a satuba, kezébe adtam a csavaró vasat, hogy tekerje meg! Persze nem bírta, de hidegen nekem se ment volna. Megmelegítettem, így viszont már két kört is fordított rajta. Tetszett neki, de jelezte: ő olyan igazi, kalapálós kovácsolásra gondolt.

Ezen ne múljon! Máris nyújtottam a nagykalapácsot némi használati útmutatással... Mert – a közhiedelemmel ellentétben –, a kovácsolás korántsem abból áll, hogy tagbaszakadt izomkolosszusok ész nélkül, csak püfölik a vasat. Ennek is megvan a maga sajátos technikája... Nekifogtunk...

Egy ujjnyi vastagságú laposvasat lenyújtottunk, de úgy, hogy váltva, mindketten ütöttük… Bim-bumm, bim-bumm, bim-bumm... Ez az igazi együttműködés! Szépen alakult az anyag... Láttam, szívesen folytatná. Fogtam hát a nyeles vágót, hosszában egy kis arasznyit széthasítottuk, majd

ívben kétfelé hajlítottuk. Odapillantok, a szerszámát készenléti helyzetben tartja... Nosza rajta, akkor ne hagyjuk abba!... *(Forgott az agyam, mit csinálhatnánk még, mert egy-egy rendezvényre csak korlátozott szerszámkészletet vihetek magammal.)...* Előhasítás... *(Készenlét.)...* Lyukasztás... *(Készenlét.)...* Lyuktágítás... *(Készenlét.)...* Újabb hasítás... *(Készenlét.)...* Négyszögletes lyukasztás...

Legalább egy óra hosszat kalapáltunk, közben persze kedélyesen eltársalogtunk, mindkettőnk és a körülöttünk lévő több tucatnyi néző megelégedésére. Ekkor közölte: szívesen folytatná, de most már mennie kell! Felajánlottam, – ha úgy gondolja, – vigye el emlékül a munkálkodásunk eredményét, amit láthatóan jó érzéssel meg is tett. Később is sokszor gondoltam rá. Kellemes emlékeket ébresztett, de bántott, hogy nem készült fénykép a ténykedésünkről. Aztán ismét történt valami...

Néhány hét múlva újabb meghívást kaptam Erdőkürtre, egy másik rendezvényre. Azt kértem, ha lehet, András is legyen ott! Közösen csinálnánk valamit, például egy egyedi kialakítású gyertyatartót a számára, közben pedig fotóznának. A képeket a későbbi tevékenységem során felhasználnám!...

Itt álljunk meg egy picit, mert némi magyarázatot igényel! A szóban forgó emléktárgy szabadon alakított, kézi kovácsolással készül. Ez azt jelenti, hogy lehetetlen másik ugyanilyet létrehozni, tehát az erényeivel és hibáival együtt is, az egész világon csak ez az egy van belőle! Később aztán készítenék egy valamelyest hasonlót, amit a rendezvényeken bemutatnék.

Eljött, magával hozva az előző alkalommal alakítgatott vasat. Megörültem, mert ez azt bizonyítja, neki is jelent valamit. Van egy albumom, mely a sok éve tartó közösségi kovácsolásomat végigkíséri. Átnézte, s a jóváhagyását adta. Elmondtam, nemrég Szécsényben voltam a Megyenapon. Úgy gondoltam, az ott készítettnek a félig-meddig tükörképét alakítanánk ki, néhány kisebb módosítással.

Az alapanyag egy arasznyi hosszúságú, 2 cm széles, 1 cm vastag, egyenes laposvas. A feladat egyszerű. Addig kell ütni-verni, lyukasztani, hajlítani, amíg az elképzelt alakot magára nem ölti! Tűzrakás, aztán adj neki!... Itt nincs susmus. Minden a nyilvánosság előtt történik. Sokan már ismerősként üdvözöltek. Többen „vasas” szakképzettségűek, de akadt közöttük gépészmérnök is... A műveleteket nem részletezem. Haladtunk szépen, sorban. Mindketten igyekeztünk magunkból kihozni az adott pillanatban bennünk lévő maximumot. Közben persze jól eldiskuráltunk szakmai és egyéb kérdésekről. Már a vége felé jártunk, amikor bejelentettem: tervmódosítást szeretnék végrehajtani! András alaptermészetét jobban megismerve úgy gondolom, belecsempészhetnénk némi derűt, vidámságot, hiszen a tárgyak is tudnak valamiféle hangulatot sugározni!... Jóváhagyták... Remélem, sikerült!... Gyakorlatilag az egész délutánt együtt töltöttük, de végül elkészült. Díszgyertyával láttuk el, mert úgy elegáns!

Esteledett. Teljesen feloldódva társalogtunk még, de végül eljött a búcsúzás ideje.

„Mester Úr! Ez egy életre szóló élmény volt számomra!”

– Higgye el, nekem is az!”

Még egy közös fotó, barátságos integetés és az elektromos kerekesszékével kigördült a helyszínről...

Hála Styevko Mihálynak, rengeteg, kitűnő felvétel készült. Ez Andrásnak újabb gondot okozott, amit valahogy így fogalmazott meg.

„Mester Úr! Bajban vagyok! Nem tudom eldönteni, melyeket rakjam fel a közösségi oldalamra, okulásként a sorstársaimnak, hogy akaraterővel és egy kis segítséggel még ezt is lehet!!!”

Fotó: STYEVKO MIHÁLY

PÉTER ERIKA

Haldokló gyertyák áhítatában

Szunnyad a csönd,
majd lépteimtől felriad.
Az éjszakai fények
szentjánosbogarak.
Olvadozó gyertyák.
Gaudi oromdíszei.
Elmosódott, homályos képek.
Nem marad más
csupán a kongó üresség
és arcomon
a megfagyott mosoly.

Eszembe jut a múlt,
de csak a fény
távolodó emléke kísér.

HAJNAL ÉVA

pontosan ott

a könyvtárosok
kiábrándultságával ültél az ablak mellett
pontosan ott ahol tegnap a nagy költő
lábaid hanyagul széttárva nézted az üres füzetlapot
csak bámultad
tudtad
nem jön senki
nem olvas senki
nem zavar senki
akár írhatnál is
időnként kinéztél az ablakon hátha csikordul a bejárati kapu
már rég meg kellett volna olajozni
mióta az eszedet tudod nyekereg
bámultál kifelé
az ihletre vártál
pontosan ott ahol tegnap este a nagy költő ült
a könyvtár akkor is kongott az ürességtől
te zavartan köhécseltél
gyakrabban mint máskor
a nagy költő megértőn mosolygott
tudja ő hogy manapság így megy ez
nem kell rosszul érezned magad
az emberek elfoglaltak
de ugye azért az útiköltségre futja
bólintottál a kínos csendben
biztosítottad hogy meleg vacsora is lesz
és a huszonötezer forint
épp ahogy telefonon megállapodtatok
gyalog kísérted ki a pályaudvarra
jó utat kívántál
hazafelé
a kis mellékutcában szembejött a géza
jóravaló gyerek
valaha együtt jártatok hittanra
széles mosollyal köszönt
ragyogott
pirospozsgás szavait szinte irigyelted
micsoda nagy koncertet élt át
dáridó pancsival
csodálkozott is hogy nem látott téged
hisz az egész falu ott volt
te ez micsoda egy jó nő
ennivaló
megsemmisülve köhécseltél
rosszul aludtál
most pedig itt ülsz talpig önsajnálatban
pontosan ott
ahol tegnap a nagy költő
.

MÁRKUS LÁSZLÓ

Köddé válok

Lelkem ürül szívem kövül
Holt vagyok mintsem eleven
Ködből jöttem köddé válok
Nyomomat többé ne keresd

vakvágány

ha vakvágányra tolt a sors
hol csak a szél hordja a port
s mozdonyra hiába várs
mielőtt még elemészt a táj
gyürkőzz neki pusztakézzel
munkálkodj nappal és éjjel
húzd és told ameddig élsz
előbb utóbb fővonalra érsz

advent csöndje

asztalomon egy gyertya ég
fenyőillat mint friss ígéret
táncol a láng az új remény
jöttöd jelzi várunk téged

JÓNA DÁVID

jól vagyok

körülöttem minden rendben – jól vagyok,
út porát legyezi, néhány lelkes lófarok,
hova tart a had, a sereg, nem tudom,
ügetnek, vágtatnak a körpályájukon

erős hittel, a másik hite csak akadály,
nem libából készül a pástétomnak kínált libamáj,
de magát meghatározni viszont éppen elég,
főszereplő lesz néhány kiválasztott börtöntöltelék

de én jól vagyok, tisztelnek, szeretnek,
hála a türelmes természetemnek,
hogy az igyekvők elől kiállni tudok,
mielőtt hinnék, már azelőtt kiábrándulok

úgy képzelem, mint egy nagy vendégség az űrben
házigazda viseltes alsóneműben
és Te látod, ahogy szétmállik a behemót ülepén,
néhány fotelben hagyott teasütemény

és rettegsz, hogy megkínálnak,
és nem jönnek az angyalszárnyak,
amit annyiszor leírtál már, volt vers, és ének,
annyiszor, hogy akár jöhetnének

de mi okom lenne a panaszra,
hitbizományt is kapni magas kamatra,
csalásban pedig erős a licit
az egész ország egy kórház, hol elmaradt a vizit

jól vagyok, ne aggódj értem,
fénnyel álmodom a töksötétben,
és ha netán nincs igazam megint,
még a versem is összetépem.

Art'húr Irodalmi Kávéház:
https://www.facebook.com/arthurirodalmikavehaz/

EGERVÁRI JÓZSEF

Sakkparti

Bakardi Barnabás úgy számolta, még tizennégy év van hátra a nyugdíjig. Ha megéri. Ha lesz még nyugdíj. Tizedik kávéját itta, egyszer azt olvasta a Kiskegyed című tudományos szaklapban, hogy a kávé meghosszabbítja az életet, antioxidánsokat tartalmaz, leköti a szabad gyököket. A kávét ismerte, a többit nem, de ennyi elég is volt ahhoz, hogy ne legyen lelkiismeret-furdalása, éjfélt ütött a templomtorony órája, a rekedt harang tizenkettőt kondult, műszakkezdésre tolongott a szellemvilág, holt lelkek, manók, démonok flangáltak a szobában, a férfi elgondolkodva bámulta a nyüzsgést, de ők rá sem hederítettek.

Argaust várta, a sötét démont, aki őrületbe kergette az embereket, láthatatlanul mozgatta a tárgyakat, félelmetes hangokat és zajokat generált, s mindig kinyitotta az ablakot, ha valaki épp a hatodik emeletről akarta kivetni magát.

Jókat beszélgettek, néha lejátszottak egy sakkpartit, a démon pocsék játékos volt, még egyetlen egyszer sem sikerült nyernie; olykor ittak egy pohár finom, száraz vörösbort, máskor pedig csak ücsörögtek az erkélyen, bámulták a belvárosi éjszaka forgatagát, a gazdag ficsúrokat, az elkényeztetett fruskákat, a kuncsaftra vadászó prostituáltakat, a minden rezzenésre figyelő drogdílereket, a zsebtolvajokat.

Argaus szerint semmit sem változott az elmúlt ötezer évben a világ, legfeljebb a divat, a fegyverek, ma már változatosabban lehet ölni. Bakardi Barnabás elmélázva bólogatott; úgy sejtem, fűzte hozzá, az emberi gondolkodás nem elég hatékony, mint a bogáncs, beleragad egy gondolatba, tévképzetbe, és nem szabadul többé. Ha Istenben hisz, semmi sem téríti le az útról, ha utálja a cigányokat, a zsidókat, a pirézeket, akkor mindig utálni fogja őket, történjék bármi, és ennek nagyon egyszerű oka van, a félelmek, az összeesküvés-elméletek saráról összegyúrva kergeti őket egy láthatatlan démon, melytől már képtelenek szabadulni, haragot, gyűlöletet teremt ez a düh, pótcselekvés az elveszett álmok miatt; mintha a máj túl sok epét termelne, pedig nem a máj a hibás, hanem a pocsék étrend, a zsíros ételek, a kolbász és a szalonna.

Argaus megveregette barátja vállát, kihörpintette maradék borát.

– Mennem kell – mosolyodott el –, őrületbe kell kergetnem még néhány diktátort.

– Nem unod még ezt az állást? – kérdezte tőle Bakardi.

– De.

– Lehetnél segítője is ennek a tökéletlen népségnek.

– Lehetnék. De felesleges. A félelmek és az összeesküvés-elméletek sarát nehéz lemosni – nevetett fel hangosan.

– Holnap? Egy parti sakk?

– Holnap. Egy parti sakk. Hátha egyszer már én is nyerek.

A férfi egy bólintással köszönt el, mosolyogva bámult a démon után. Összeszedte a sakkbábukat, visszapakolta a lapos dobozba mindegyiket, de az utolsót kiejtette a kezéből. Egy király volt. Sötét király. Visszadobta a többi közé. Argaus pohara mellett talált egy cetlit, szabályos, szálkás betűkkel írottan rövid szöveg állt rajta. Feltette orrára az okuláréját, olvasni kezdte: Már a sejtekben is nagy a csönd, alapjárati működéssel lökdösődnek a molekulák, kedvtelenül, belefáradtan a tegnapba, a mába, a holnapba, déja vu, az idő örvénylik, felhozza a mélyből a leülepedett szennyet; Brutus egyetlen tőrdöféssel ölte meg Cézárt, mindig vannak árulók (vagy lázadók), a hatalom metamorfózisa mindig a vég, vagy így, vagy úgy, bár nincsenek kétségeim, mindig jönnek új diktátorjelöltek, mindig lesznek új spiclik és új árulók, aztán az új lázadók következnek soron. Így folytatódik ez, míg világ a világ. Kevés az ölelés.

GŐSI VALI

Talán a vers*

talán a gondolat – a szép –
talán a vers segít értelmes lét felé
talán az út során kinyújtott kéz
talán a csend-vajúdta hang becéz

ha röpke pillanatra hozzád elér
talán ha villanó remény
mint pislanó fény fakad
nem rettent rút harag

ha majd a csend szökik
szivárvány-ég alatt
körötte ékes szó szalad
utat talál s bekopog zord
szívek falán

talán
a
vers

(Parafrázis, Mészáros Viktor: A költő dolga)*

Elhagyottan

Gyakran álmodtam szépeket,
de ködben úszó fényre-ébredések
fakasztottak mindig újra keserű,
csalódottság-szürke könnyeket.
Kértem kegyelmet százezerszer
sírva, esdekelve, de vádló
miértjeimre nincs válasz
azóta sem.

Mégis, néha még
kapaszkodom semmibe hajló
álmaimba, és fojtott indulattal
kérdezem: miért hagyott
remények nélkül a hatalmasnak,
jóságosnak hitt Isten?

KETYKÓ ISTVÁN

A magány elégiája

Mióta készülök már, hogy megírjam ezt az elégiát...
Mint aki magára veszi utolsó hófehér ingét,
úgy fogom kezembe a tollat - arra várva, hogy a napok
feketébe öltözött siratóasszonyai lépnek be szobámba,
de csak a magány szürke lovai vágtatnak el ablakom alatt - - -
Most tél van - Jeszenyin kedves nyírfáira
varjak ülnek a szemközti kertben;
úgy élek mostanában, hogy a csókok ízére sem emlékszem már-
számban megkeserednek a szavak
és kiköpöm egykori boldogságom magvait is - - -
Mióta készülök már, hogy megírjam ezt az elégiát...
Úgy alszom el esténként, mint a magányos cédrus,
bár elzarándokolnak kihűlt árnyamhoz a szavak,
álmot mégsem hoznak korsóikban az emlékek.
Rosszul szerettem volna, hogy lehunyt pilláim mögött
mindig úgy jelensz meg, mint aki számon kéri tőlem az ígért boldogságot...?
Simogatni induló kezed félúton megáll,
mert riadtságot látsz szememben, pedig nem félénkség az,
hanem féltés - homlokom egyre sűrűsödő barázdáiban
gólyaként lépkednek gondjaim és csak a cserépkályha melege
olvasztja fel kissé bánatom.
Mióta készülök már, hogy megírjam ezt az elégiát...
Mint aki hosszú útra csomagolja be vágyait,
úgy kapkodom izgatottan a levegőt - szívem az ötödik bordaközben
dörömböl... le ne késsem valahogyan emlékeim szerelvényét.
Arcod pályaudvarán síri csönd - hó fedi tested vágányait
s újra bejárom azokat; van időm - korán érkeztem, túl korán...

MÁNDY GÁBOR

Gyógymódok

Azzal kezdődött, hogy megfájdult a hátam. Egy rossz mozdulatra belenyilallt. Hasogatott. Szinte mozdulatlanná merevedtem. Nem fájt állandóan, de egyszer akkor tört rám, amikor éppen leszálltam a buszról, és úgy terültem el, mint egy béka. Nagyon megijedtem, moccanni sem bírtam. Az utasok mentőt akartak hívni, de lassan feltápászkodtam, és azt mondtam: „Megoldom."

Elkezdtem az orvosokhoz járni. Először egy sebészhez mentem el. Ő azt mondta, hogy elkoptak a csigolyáim, de semmi vész, ő egy legmodernebb svájci műanyagcsigolyát fog beültetni. Kicsit költséges lesz, ugye, meg kell fizetni az anyagot, de megéri. A költségek említésére újra belenyillalt, de össze tudtam szedni magam annyira, hogy elmeneküljek.

Valaki ajánlott egy jó hírű ortopéd szakorvost, az ő gerincét is az hozta rendbe. A jó hírű szakorvos megvizsgált, és egy komplex kezelést írt elő: elektrosokk a fizikoterápián, hetente háromszor gyógytorna, nyakban való felfüggesztés és rádiumos fürdőkúra. Ettől is megijedtem, és időm se volt rá, úgyhogy hozzá sem mentem vissza.

Nem jártam jobban az akupunktúrával sem. Amikor megláttam a tűket, elnézést kértem, és távoztam.

Akkor összefutottam egy nőismerősömmel, aki egy kineziológust ajánlott. Az is elkezdte a vizsgálatot. Ezt nem részletezem, a lényeg az, hogy rájött: egyik előző életemben indián voltam, és egy ellenséges harcos a hátamba döfte a dárdáját, s ennek a sérülésnek a tudat alatti emléke okozza a fájdalmaimat. Azt ígérte, hogy tíz-tizenöt kezelés után meg fogok tudni bocsátani az ellenségemnek, és ettől a fájdalom is el fog múlni. Nem nagyon hittem benne, de gondoltam, ezt is érdemes kipróbálni, legalább nem fáj. De amikor az íróasztalán megpillantottam May Károly egyik indián történetét, úgy döntöttem, hogy ide se jövök többet.

Még egy ismerősöm ismerősének javaslatára egy híres pszichológushoz is elmentem, ugyanis a memóriám kezdett kihagyni, és a segítségét kértem. Többféle tesztet végeztetett el velem, és közben szóba került a hátfájásom. Az volt a véleménye, hogy semmim sem fáj, ezeket csak képzelem. A tudatom mélyén régi lelkiismeret-furdalásaim lapulnak, és ilyenkor törnek a felszínre. Próbáljak tökéletesen ellazulni, és közben győzzem meg magamat, hogy bármi történt is a múltban, az nem az én hibám. Éljek békében magammal és a világgal, és majd meglátom, hogy előbb-utóbb elmúlnak ezek a fantomfájdalmak is. Hát nem múltak el.

Végül valaki arról próbált meggyőzni, hogy minden betegség oka a helytelen táplálkozás. Az emberi szervezet nem arra lett teremtve, hogy hamburgert zabáljon, cukros üdítőket igyon és tejcsokival pótolja az egészséges nemi életet. A gyomrunk kőkorszaki maradt. Ezért akkor teszünk vele jót, ha nyers húst és bogyókat eszünk. Nehéz volt az átállás, de lassan megszoktam. A buszon ugyan kerültek az emberek a kipárolgásom miatt, de kárpótolt az a tudat, hogy egészségesen táplálkozom.

(Utóirat)

Ezt a feljegyzést a fiókomban találtam. De vajon ki írta? Én biztos nem. Nem is az én kézírásom. Ahhoz túlságosan szabályos, gyerekes. És semmi ilyesmire nem emlékszem.

A szanatóriumban jól bánnak velem. Időnként meglátogat egy barátságos asszony, akinek az a téveszméje, hogy ő az én feleségem. Ráhagyom. Nem is lenne semmi baj, csak a hátam ne fájna!

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

Késő őszi dal

A költészet újraérintése – tíz év után

Szürke fák alatt
bolygom hallgatag,
latyak utamon.

Kuporgó bokrok
közt porhó szitál
fojtón, hidegen

s messzi idegen
sötét vizeken
megdermed a tér.

Tűnj el, múlt! Látnom
tépett levelek
részegült táncát

elég! ne bántson!
Ölelj öröklét,
hullj s múlj szenvedély!

Budapest, 1998

Dedikáció az örökkévalóságnak, 2005

http://mek.oszk.hu/04200/04270/04270.htm

A *Könnyű versek* ciklusból

A. TÚRI ZSUZSA

Magasban

Magas hegyekre, sziklákra vittél,
Álltunk a fagyban, álltunk a szélben,
Arany fényt várva te Napnak hittél,
Hagytuk, helyettünk a szív beszéljen.

Felfele nézve, összefonódva,
Csillagot lesve feszülő éjben,
Jéghideg szirtnek nekinyomódva
Vacogtunk egymás hideg csöndjében.

Te egyet léptél, zuhanni kezdtem,
Odalent láttam erdőt és völgyet,
Egy pillanatra hittem: elvesztem.

Körülrepültem aztán a Földet,
Fehér tollakat, szárnyat szereztem,
Repkedek bércek között és közted...

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Látomás Anyámról

Csak ültél némán elmerengve,
Szép homlokodon kelt a nap,
A messze tűnő emlékekbe,
Nyár alélt a kertek alatt.

Hajadban érett őszi búza,
Mondtad, már aratásra kész,
S lágyan ringott, mint angyalhaj,
Kezem tétován nyúlt feléd.

Megérintettem cserzett kezed,
– Rajta évszázadok futnak –,
Mint ágas-bogas tölgyfaágak,
Ujjam alatt elsimultak.

Láttam szemedben ifjúságod,
Visszaragyogott utoljára,
Hulló csillagként tört még utat,
Majd elveszett az éjszakába.

– ébredés –

Lelkemig érő zsolozsma suhan
a padok között. Szememből imák
peregnek, megpihennek ajkam sarkában,
majd kézfejemről sóhajtásként illannak fel
a keresztre. Angyalszárny suhan, apró
gyermek arcára csillagot lehel. Összekulcsolt
kezekben áldás ragyog, szűz-fehér
szeretet-leplet terít reánk egy fénysugár.
A szemekben békés megnyugvás.
Isten közénk ült.

SZ. PŐRDY MÁRIA

A csirei kis Jézus

Éppen a kávéját töltötte ki, amikor a nappaliban megszólalt a vonalas telefon.

Stefi hívta, a hangja után borús hangulatban.

– Nem is hiszem el, hogy rövidesen újra itt a karácsony! – sóhajtotta köszönés helyett a telefonba.

Hosszú beszélgetés lesz, villant át Frani agyán.

– Jövök rögtön, tartsd a vonalat! – mondta a barátnőjének. – Hogy lehet ennyire idegenkedni a mobiltelefontól. Már az egész világ mobillal a kezében éli az életét, csak neki nem kell. Makacsul elutasítja – méltatlankodott félhangosan, miközben félretette a kagylót.

Közelebb húzta a fotelt a telefonasztalhoz, aprókat hörpölt a kávéjából, miközben a telefonkagylót a fülén tartotta.

Ezeket a lelkiző, hosszú monológokból álló beszélgetéseket többnyire türelmesen végighallgatta. Tudta, ilyenkor a barátnőjének nem beszélgető társra van szüksége, hanem olyan valakire, aki szótlanul egyetért vele. Ezért az életmódja változtatására irányuló bármilyen tanácsot – az évek alatt kifejlesztett érvrendszerével – azonnal hárította, miközben egyre jobban belelovalta magát az igazába. A végén többnyire keserves sírásra fakadt, telefonpartnerében felébresztve a lelkiismeret-furdalást. Panaszáradatait a gyerekei és a környezete egyre nehezebben viselte el. Olykor neki is nehezére esett csendben maradnia. Beszélhetett volna ő is társtalansága, egyedülléte nehezen viselhető időszakairól, de attól még minden maradt volna a régiben.

Nem szép dolog – futott át rajta védekezésül, – de magában „kikapcsolta” barátnője hangját. Néha egy-egy igennel megerősítette, hogy még ott van, de közben másfelé járt az agya. A közelgő karácsonyon, s az ajándékok kitalálásán és beszerzésén gondolkodott.

Nagyszerű ötlet jutott eszébe.

Néhány hete, a születésnapjára borítékot kapott a fiáéktól. Fénykép volt benne, amit az első pillanatokban nem tudott értelmezni. Hosszasan hallgatott, hol a fényképen lévő apró, fehér libbenetet nézte, hol a gyerekeket, akik somolyogva figyelték tanácstalan arcát.

– Még mindig nem tudod, mit tartasz a kezedben?

Mosolygós arcuk vezette rá a megfejtésre.

Azt hitte, már soha nem érkezik el az életében, hogy nagymama legyen!

Fia és menye túl a negyvenen találtak egymásra, szinte berobbantak egymás életébe, ahogy a gyerek is az övékébe. Nem nagyon tetszett neki, hogy házasságkötésről hallani sem akartak, de beleszólni nem akart. A boldog tudat, hogy fél év múlva kezében tarthatja az unokáját, akiről azóta már azt is tudja, hogy kislány lesz, mindent feledtetett.

Évtizedek óta eszébe sem jutott csirei házuk padlásán a felesleges holmikkal együtt tárolt bölcső. Az ő bölcsője, amelynek készítéséhez asztalos bátyja, István bátyó (így nevezte testvérét, amióta beszélni tud) akkor fogott hozzá, amikor édesanyjukról kiderült, hogy tizenhat évvel az utolsó gyereke után ismét áldott állapotban van. A virágokat azon a napon véste a bölcső támlájába, amikor kiderült, a négy fiú után kislány született.

Na, ezt a bölcsőt gondolta ki a születendő unokájának karácsonyi ajándékul.

Pár éve István bátyóék lecserélték a megöröklött szülői ház tetőzetét, megerősítették a födémgerendákat, kicserélték a tető lécezését és a cserepek nagy részét. A padláson tárolt

holmikat, az átválogatásuk után, ideiglenesen a régi nyári-konyhába pakolták. A nagy munkák idején ott járt náluk, akkor még biztosan megvolt a bölcső.

Mindkét bátyját felhívta telefonon, hogy előbbre hozná a karácsonyi látogatását, ha megfelel nekik, december 8-án érkezik és 10-én a délutáni járattal indul vissza.

A távolsági buszt épp, hogy csak elérte.

– Kérem, van egy nagy táskám, amit be kellene rakni a csomagtartóba – kiabált fel a buszvezetőnek a busz nyitott ajtaja előtt állva.

Ő morogva szállt ki a vezetőülésből. Magas, arányos felépítésű férfi volt, rövidre vágott őszes hajjal. Ruganyos léptekkel indult lefelé a lépcsőn, miközben – úgy férfi módra – alaposan szemügyre vette az izgalomtól és a rohanástól kipirult arcú nőt. Frani az útra farmert húzott, félig nyitott dzsekije alatt türkizkék, testhez simuló, kötött pulcsit viselt, nyakában hosszú törtfehér színű zsorzsettsál lógott. A férfi elégedett lehetett látvánnyal, mert morcosságát kedves mosoly váltotta fel. Frani arcán nyugtatta röpke ideig a tekintetét, majd megszólalt.

– Máskor hamarabb elinduljon el, hölgyem, ha nem akarja a busz hátát nézni, amint kikanyarodik az állásról.

– Igaza van, és elnézést kérek.

A férfi energikus mozdulattal visszacsapta a csomagtartó ajtaját, és olyan hirtelen fordult meg, hogy majdnem beleütközött a jegyét ellenőrzésre tartó nőbe. Borostyán színű szeme volt és kellemes, ápolt, férfi illata.

Franin áthullámzott a már szinte elfelejtett érzés. Zavartan huppant le az ülőhelyére. Táskából előkapta kompakt púderét. Tükrében a hullámos, gesztenyeszínűre festett hajjal keretezett arcból az izgalom miatt mélykékre változott, csillogó szem nézett vissza. Tíz évvel kevesebbnek nézel ki, hallotta sokszor. Most nem bánta volna, ha tényleg ötvenöt lenne!

A megállókban, a táskák, bőröndök kiadása és az újabbak elhelyezése után a buszsofőr, mielőtt leült volna a volán mellé, tekintetével Franiét kereste és mindig megtalálta. Kecskeméten pihenőt tartott a busz, bő tíz perc múlva indult tovább. Frani leszállt, hogy kinyújtóztassa a tagjait és kávéval frissítse fel magát. Éppen sorra került, amikor a háta mögül valaki halkan megkérdezte.

– Meghívhatom egy kávéra?

Frani kifizette a kávét, csak aztán fordult meg.

– Elkésett a meghívással – mondta kedvesen, és hozzátette – Talán egy következő alkalommal.

Félreállt és felhívta a fiát.

– Igen, időben kiértem a pályaudvarra – válaszolta és közben a forró kávét hörpölgette a műanyagpohárból.

– Nincs változás a tervezett visszautaddal? – kérdezte a fia.

– Ünnepek előtt mindenkinek sok dolga van, nem szerencsés hosszasan vendégeskedni. Holnapután a kora délutáni busszal indulok vissza.

– Sajnálom, anya! Nem tudtam átszervezni a napomat, nem tudok kimenni…

– Nem gond, kisfiam – szakította félbe fia szabadkozását. – Ha nagybátyjádék nagyon megpakolnak, majd taxival megyek haza. Ígérem. De – tette hozzá sietve – ne feledkezzél el a hét végi ígéretedről, apu síremlékének befedéséről!

Telefonálás közben szeme sarkából látta a lassan közeledő férfit. Ő megállt, úgy kortyolt a kávéjába, majd ugyanolyan komótosan lépdelt el mellette. Mintha a telefonálása végét várta volna. Vagy csak neki tűnt úgy?

A vezetőfülkéből kedvesen bólintott a helyére igyekvő Franinak. Az út további részében az asszony próbálta kifigyelni, hogy minden utassal, minden egyedül utazó nővel ilyen kedves, vagy csak őt tünteti ki a figyelmével. Ha így van, mi lehet az oka? Hiszen nem is tud rólam semmit – morfondírozott magában az asszony. Aztán, hogy hiábavalóságokon ne törje

tovább a fejét, előkereste a táskájából a kindlee olvasóját, és folytatta az abbahagyott John Green regény olvasását.

A táskáját utolsónak kapta meg.

– Szerdán a 13:30-as járattal jön vissza?

– Honnan tudja? – kérdezte meghökkenve.

A férfi talányosan nézett rá, majd kibökte.

– Hallottam, amikor telefonált.

– Ja, így könnyű kitalálni – nevette el magát a nő.

A férfi további jó utat kívánt. Frani még a hátában érezte az utána néző tekintet, amikor István bátyó úgy istenesen karjába szorította.

– Jól utaztál, húgocskám?

Csak a vacsora, amikor vidéki szokás szerint többszörös személyre számított mennyiségű vacsora után mindenki elpilledve ejtőzött szerte-szét a nappaliban, mondta el a nagy hírt a család bővüléséről.

A viharos ünneplés után előkívánkoztak az emlékezetből a régi karácsonyaik gyerektörténetei.

– Emlékszel hugi, minden karácsonykor a fa alá kellett tenni az üres bölcsődet, hogy a Jézuska az új babát, amit neked hoz a mennyországból, le tudja fektetni, mert a baba hosszú úton biztosan elfáradt. Vízkereszt után, amikor lebontottuk a fát, minden babádat ismét a bölcsőbe költöztetted.

– Tényleg, mi lett a bölcsővel? – nézett kérdőn a történet apropóján a családtagokra. – Pár éve, amikor a falu elhatározta, hogy a faluház előtti téren karácsonyfát állít, – mesélte István bátyó – jött a betlehem gondolata is. Mindenki segített ötlettel, munkával, pénzzel, amihez tehetsége volt. Mi a bölcsőt szántuk Kisjézus fekhelyének. Jó elképzelés volt, majdnem olyan, mintha jászolba feküdne.

– Majd meglátod! Holnap Imre bácsi ugye elviszed Franciska nénit a betlehemhez – kapcsolódott a beszélgetésbe a legidősebb unokahúg.

– Még ma este – kelt fel az Imre bácsinak nevezett fiatalabbik testvér. – Este, kivilágítva sokkal szebb, meghatóbb a látvány.

Szabálytalanul hatan bezsúfolódtak az öreg Fordba, mellékutakon bedöcögtek a falu másik végéről a községháza elé. A villogó, színes égőkkel dúsan díszített fenyőfa messziről óriási, szivárványos gúlának nézett ki sötétben.

Frani odaállt a szalmával bélelt jászol-bölcső elé, amelyben batiszt angolpólyába öltöztetett, újszülötthöz megszólalásig hasonlító baba feküdt. Hófehér bárányбőrrel takarták be, nehogy megfázzon. Két nagyra hízott könnycsepp gurult ki a szeméből, annyira meghatotta a szakralitásnak, Jézus Krisztus földi születését jelképező Kisdednek és az őt féltő, természetes emberi gondoskodásnak a megnyilvánulása.

– Kis Jézus! – suttogta. – Neked nagyobb szükséged van a fekhelyre, mint a jövendő unokámnak. Legyen a tied örökre a bölcsöm! …és kérlek, hozzál békességet és szeretet az embereknek, ne hagyd kialudni az otthonok melegét, hogy ne maradjanak magukra testben-lélekben didergő gyerekek!... és ne felejtsd el, hogy én is várlak!

A visszautazás napján hiába tiltakozott, sógornői dugig tömték a táskáját almával, birskörtével, tisztított zöldségcsomagokkal, az előző hétvégi vágásból disznótorossal, jóféle abált szalonnával és a kedvére frissen sütött, szilvával töltött hájaskiflivel.

Imre vitte el kocsival a buszállomásra. A kanyarban már feltűnt a Gyuláról jövő menetrendszerinti járat, mire az állomás épülete elé értek. Imre a felszállók sorának végén letette Frani táskáját és elbúcsúzott tőle.

A nagy darab sofőr szuszogva rendezgette a tárolóban a csomagokat, utána a busztól távolabb hosszú slukkokkal, nagyjából fél perc alatt elszívott egy cigarettát, majd beült a volán mellé és indított.

Frani az ablakhoz húzódva azon töprengett, mit válaszolna magának, hogy csalódott-e? Nem akarta hallani saját válaszát, inkább kivette az olvasóját, és folytatta a regény olvasását, amibe hamarosan bele is aludt.

Arra ébredt, hogy valaki finoman ütögeti a vállát. Álmosan felpillantott. A mellette lévő üres ülésen áthajolva a tegnapelőtti járat vezetője költögette. Civilben volt, farmerben és nyitott dzsekiben, amely alatt olívzöld, rozsdabarna-drapp-napsárga csíkkal díszített pulóvert viselt.

Frani villámgyorsan egyenesbe ült és kérdőn a férfira nézett.

– Van egy meghívásom kávéra – mondta. Szeme sarkában a nevetőráncok elmélyültek.

VERASZTÓ ANTAL KÁROLY:
Áhítat, légecset-festés, 21x49cm

PROSSZER GABRIELLA JÚLIA

VIHAR NAXOS SZIGETÉN[29]

(küzdő lélekkel)

regényrészlet

F.ben a Rapsz villa elé egymás után érkeztek a Zsigulik, Dáciák, Skodák, de Mercedes és Opel tulajdonosok is akadtak szép számmal az ismeretségi körünkben (főleg Annáéban). A születésnapom megtartása véletlenül egybeesett a Rapsz házaspár ötvenedik házassági évfordulójával, így aztán a kettős ünnep alkalmából zsúfolásig megtelt a Villa. A vendégeket a háziasszony személyesen fogadta: „ezer wattos" mosolyából legalább háromszázat megvillantott, egyenként mindenkinek , s én (a szintén ünnepelt!) csak setén-sután téblábóltam körülötte, miközben a házigazda odabent várta az érkezőket és széles mosollyal, már teljesen részegen, de egyszer sem megtántorodva töltögette a márkás italokat. Őszintén zavarba ejtett ez a nagy felhajtás. Bár, ismerve Annát, ilyesmire számíthattam… s még örülhettem is, hogy nem hívta meg az egész „államapparátust". Csak néhány közös ismerősünket belőle…

A tágas nappalival összenyitott egykor ügyvédi dolgozószobából társalgóvá átalakított drága bútorokkal berendezett társalgóban kényelmesen elfért a meghívott húszhuszonöt vendég. Az „állami szintű képviseletet" Bernáth Ferenc vállalta magára természetesen nem hivatalos minőségben, csak mint barát, a város szülötte és patrónusa. Az F.i Tanácselnök is családtagként volt jelen: a lánya Perczel Jutka volt az ifjabb Rapsz ügyvéd, Karcsi felesége. Természetesen az F.i Hírlap igazgatónője és főszerkesztője sem hiányozhatott a meghívottak listájáról. Majsáné Zsóka hihetetlen nagy változáson esett át, mióta „fölvitte az isten a dolgát": valamiféle lehetetlen, de mégis csodás ruhakölteményben feszített az ifjú főszerkesztő mellett, akit én csak látásból, futólag ismertem és a cikkeiből ítélve „demokratának" ítéltem akkoriban. (Évtizedekkel később viszont vad jobbikosként láttam viszont egy tüntetésen…)

Részemről a meghívottak között volt természetesen a két „főnököm" is Icu és Pali a két riválisújvárosi újságtól: az egyiknél csak lóti-futi riporter, a másiknál viszont már irodalmi rovatvezető lehettem. S meghívtam még Ida bárónőt is, de ő már sajnos nem jöhetett el… Kórházban feküdt, s egy hónap múlva meg is halt. (Itt jegyzem meg, csak röviden: Párizsban élő családtagjai el sem jöttek a temetésére, a falu temettette el és miután az örökösök többszöri felszólításra sem jelentkeztek, a házát a volt férje rokonai eladták…)

Kéti, Maya, Ica és Molnár Pali társaságában a terem egy kevésbé zsúfolt zugában ültünk, kezünkben egy-egy pezsgőspohárral s vártuk a felköszöntő végét, amelyet a család részéről Perczel Péter, a közös barátok részéről pedig Bernáth Ferenc mondott el (mindketten igen-igen meghatóan)…

Meglehetősen sokat ittunk Annával őszintén és mélyen sajnáltuk, hogy Klára és Ida bárónő már nem lehettek velünk ezen a „kettősünnepen"… Vérzett a szívünk, amit senki sem láthatott de mi éreztük.

Igen, sokat ittunk én még annál is többet , s így történhetett, hogy éjfél körül egyszer csak azon kaptam magam, hogy Bernáth Ferenc tart a karjaiban, egy szerelmes tangó muzsikája alatt. Persze nem voltam annyira részeg és nem voltam annyira józan sem, hogy bármiféle jelentőséget tulajdonítsak a dolognak. Ferenccel akkorra már megritkultak ugyan a találkozásaink miután teherbe estem tőle…, de szeretőkből újra barátokká válva még hosszú

[29] Prosszer Gabriella Júlia készülőben lévő regényének részlete

évekig találkozgattunk (Mivel az életembe kerülhetett volna egy szülés még császárral is , nem kellett „bizottsági döntés" az abortuszhoz.) Sima ügy volt, s ha talán mégsem lehetett volna sima ügy, biztosan mélyebb nyomokat hagyott volna a bennem élő gyengébbik *énem*ben: Gabriellában. Ferenc sem erőltette, bár nem is kértem az engedélyét. Egyedül döntöttem és döntésemet soha nem bántam meg. „Gábor"t is elveszítettem volna örökre és „Gabriellát" is, tudom.

Ami volt elmúlt. Ferenc nem erőltette barátságunkba a szexualitást, miután erre megkértem. Szép volt, jó volt időnként a boldogság illúzióját keltette bennem (bennünk…?), de végül is mi ketten két külön világban éltünk s élünk, amiből alkalmanként ki lehet, ki szabad, sőt néha ki is kell lépnünk, viszont sohasem szakadhatunk ki belőle. Véglegesen, soha. Ezt mind a ketten tudtuk is.

„… aztán, újra tavasz lesz a földeken, s te megint az eszembe jutsz…"

A tangó végén Ferenc megköszönte a táncot és ragaszkodott hozzá, hogy igyunk valamit együtt. Odasétáltunk hát a házi-bárpulthoz.

– Konyak jó lesz? – kérdezte. (A hangjától még mindig megbizsergett a bőröm… Évek múlva is…)

– Ha lehetne inkább vodkát… Sosem szerettem a konyakot… Már elfeledted volna, öregfiú?

Vidám, bár kissé szétfolyó mosollyal nyújtotta felém a poharat. Azt hiszem ő sem volt egészen józan, bár megjegyzem: ritka józan pasi volt amúgy.

Visszamosolyogtam rá.

Akkor lépett mellénk az ifjabbik Rapsz ügyvéd vigyorogva, nagyon részegen. (Az alma és a „fái": Anna és Ágoston bácsi is híres nagy piás volt, mióta csak megismertem őket…)

– Nem is tudtam, édes Feri bátyám, hogy ti ismeritek egymást Gábriellel?! (Rapsz Karcsit nem tudtam leszoktatni soha arról, hogy Gábrielezzen…)

– Pedig lassan húsz éve lesz már annak, hogy először találkoztunk, Karcsikám! Ugye, „kicsilány"?

– Nem mondod…, Feri bátyám…?! Talán csak nem te tartottad keresztvíz alá a drágát…?! Jó… hát csak vicceltem… Láttalak táncolni benneteket és istenemre mondom, irigykedtem rátok?! Mintha ezer éve táncolnátok együtt, úgy jártátok, szavamra…?!

Ferenc nevetve válaszolt:

– De jó is volna, Karcsikám?! Ezer év ezzel a csodálatos kislánnyal?!... Sajnos annyi nem adatott meg… Esetleg az „égiek" kegyét, ha kérném a következő kilencszáznyolcvan évre…

Csak álltam ott kettejük között, alig-alig figyelve rájuk és vidáman dúdoltam Bangó Margittal (éppen a kedvenc cigánynóta énekesnőm énekelt a magnóból)… Karcsi ügyvéd még néhány percig elcsevegett Ferenccel, aztán elhúzott valamerre, kezében egy fél üveg pezsgővel, amiből előzőleg nekünk is töltött.

– Egészségünkre, Gabika! – koccintotta pezsgőspoharát az enyémhez sármos barátom és fenékig kiitta belőle a gyöngyöző italt.

– Meg fog ártani… – jegyeztem meg kuncogva.

Ferenc a karomra tette a kezét, egészen közel hajolt hozzám és azt mondta:

– Menjünk ki innét a levegőre, kislány…

– Már meg is ártott, öregfiú – mondtam nevetve, de aztán követtem barátomat.

Átvágtunk a zajos, jókedvű társaságon. Senki sem törődött velünk. illetve, mégis. Maya. Éppen D. Molnár Palival beszélgetett, aki felhevülten magyarázott neki valamit, de Maya szemmel láthatóan borzasztóan unta a férfit, és ahogy jobbra-balra tekingetett, véletlenül látott meg bennünket. Valami volt a tekintetében valami, amit kétségbeesett segélykérésnek is vélhettem, de nem akartam tudomást venni róla, egyrészt nem, mert Ferencet sem szívesen bántottam volna meg azzal, hogy egyszerűen faképnél hagyom,

másrészt pedig az italtól elég mámoros voltam már ahhoz, hogy ne kívánnám majd megcsókolni szépséges szerelmemet, amit érthető okokból viszont jobbnak láttam elkerülni…

Nem féltettem én Mayát. Tudtam, hogy egyedül is képes lesz lerázni tolakodó udvarlóját…

Ferenccel néhányszor illedelmesen végigsétáltunk a hosszú, márvánnyal borított folyosón, elszívtunk pár cigit és jópofa dolgokat mondtunk egymásnak. Én jól nevelten és illedelmesen (merev részegen) betartottam az etikett írott és íratlan szabályait, amitől majdnem röhögő görcsöm lett, miközben az én jó hatvanas, bár még mindig igen sármos Ferenc barátom fittyet hányt a jó modornak s nyíltan ostromolt. A szeme furcsán csillogott, valahányszor rám nézett. Ősz hajából egy tincs a homlokára hullt, s ez szinte kamaszos bájt kölcsönzött komoly, mély barázdákkal szabdalt arcának. Átölelte a vállamat és ráhajolt az ajkamra.

Kifordultam az öleléséből.

– Nem, Ferenc. Ezt nem. Megbeszéltük.

– Kívánlak – mondta és újra próbálkozott.

– De én már nem kívánlak. Ne haragudj Ferenc. Kérlek.

Mosolyogni próbált. Nem tehetett róla, hogy helyette csak egy buta, kába vigyort sikerült az arcára hívni. Mióta ismertem, közel húsz esztendeje volt már, mindössze két alkalommal láttam olyan részegnek, mint akkor…

– Haragudni?... Én…? Rád?... Nem!… Csak hiányzol nekem… Csak fájsz bennem… Azt hittem, hogy a halott feleségem…, hogy… ő… az egyetlen nő, akinek a hiányához sohasem leszek képes hozzászokni… Hát tévedtem…

– Ferenc! Gyűlölj és vess meg, ha úgy érzed vétettem ellened – mondtam, egy pillanatra szinte teljesen kijózanodva. – De most azt hiszem totál részeg vagy és nem tudod mit beszélsz.

Zavartan pislogott rám.

– Igen… igen… dadogta aztán. Igazad van…, kislány… Csúnyán berúgtam… Elhitettem magammal, hogy bírom az italt… De nem. Gyorsan megárt… És… és akkor csupa őrültséget beszélek. Bocsáss meg, Gabikám. Nincs harag, ugye?

– Miért? Volt? – nevettem rá és belekaroltam. – Gyere, menjünk be, ne fosszuk meg a díszes társaságot illusztris és illuminált személyünktől?!

Folytatjuk…

HOLÉCZI ZSUZSA

Édes kis semmiség

Alexandra éppen színházi próbára sietett, amikor összefutott egykori osztálytársával Áronnal. Legalább hat éve nem találkoztak, így kölcsönösen megörültek egymásnak. Szeretett volna beszélgetni a fiúval, de sürgette az idő, ezért jobb híján megkérte: kísérje el őt a próbára. A fiú belegyezett –annál is inkább, mert mindig tetszett neki ez a magas, hosszúcombú, csinos lány –, de mint újságírót is érdekelte Szandi munkája.

Amíg beértek a színházba, Alexandra elmesélte, hogy már két éve hogy itt dolgozik. Mindig is vonzotta színpad, de érettségi után nem mert rögtön a színművészeti egyetemre jelentkezni: előbb elvégzett egy színi tanodát, amelynek vizsgaelőadásán meglátta őt az Alternatív Színház rendezője, és az előadás után – melyen egy szegény árva koldust alakított – megkereste az öltözőben. A lány nevetve mesélte Áronnak, mennyire megijesztette a Mester: amikor bekopogott, vidáman kiáltotta, hogy „bújj be” – mert azt hitte a barátnője Kinga keresi – erre belépett egy számára teljesen idegen idősebb férfi, ő pedig ott állt jóformán meztelenül, mert éppen akkor vetette le a koldusjelmezét.

– Képzelem, mennyire meglepődtél – mondta a fiú –, de aztán minden jól alakult, ugye?

– Hát persze! Rögtön mondta, hogy ne zavartassam magam, ő szakmabeli, és azért jött, hogy ajánlatot tegyen nekem. Ettől persze még jobban zavarba jöttem, azt se tudtam hirtelen mit kapjak fel – hát zavaromba visszabújtam a koldusgöncbe! Képzeld, azóta is őrzöm azt a jelmezt, hiszen szerencsét hozott nekem. Szóval visszabújtam a jelmezbe, és kikísértem a Márvány terembe ahol voltak asztalok meg székek – és leültettem. Így utólag persze azt hiszem, nekem nagyobb szükségem volt arra, hogy leüljek mint neki, hiszen akkora zavarba voltam, hogy szinte remegett a lábam. El sem akartam hinni, hogy ilyen szerencse érhet, hogy valaki szerepet ajánl, és kilátásba helyezi, hogyha felvesznek az egyetemre, szerződtetni fog engem.

– És így is lett?

– Hát persze! Képzeld: elsőre felvettek, nagyon jó osztályba kerültem, nagyon szerettem az egyetemi éveket. A mester is megtartotta a szavát: előbb csak epizód szerepeket kaptam, de ahogy az évek múltak egyre hosszabban lehettem színpadon.

– Szandi ez olyan, mint egy álom! És tudják az osztálytársaink, hogy színésznő lettél?

– Hát nem is tudom… amikor a vizsgaelőadásom volt, küldtem pár lánynak meghívót, de csak a Balogh Éva jött el, tudod, a padtársam. Neki nem sikerült a közgáz, abbahagyta harmadikban mert meghalt az apja, és nem volt aki finanszírozza a tanulást. Most könyvelőként dolgozik a távközlésnél. Szegény. Pedig ő volt a legjobb tanuló az osztályban… Látod, erről is írhatnál! Meg Pistiről is, aki belehalt a fogászati kezelésbe… Mondjuk lehetne a cikk címe „csiszolatlan gyémántok”, vagy befejezetlen életek! Mi szólsz?

– Nem tudom, Szandi. Talán rosszul esne a többieknek, ha ezekről írnék. A sikertelenségről, a félbe maradt álmokról… Inkább mesélj! A te sikereidről szívesebben írnék, ha megengeded. Miben játszol most? Arról írhatok?

– Nem tudom, ismered-e a darabot, a címe *Édes kis semmiség*, egy amerikai romantikus vígjáték. Három szexi szingli: Christina, Jane és Courtney –akik imádják az éjszakai életet – a város egyik legmenőbb szórakozóhelyén buliznak, ahol Krisztina váratlanul megismerkedik egy jóképű férfival Peterrel. A lány számra Ő a tökéletes férfi, de váratlanul elutazik, és a három lány elhatározza hogy követi. Persze a nagy Ő felé vezető rögös út csábító

meglepetésekkel van kikövezve … No de nem mondom el az egészet: gyere be és nézd meg – mondta Alexandra, mert közben megérkeztek a színházhoz.

– Jól hangzik! És mondd csak: Te vagy Krisztina, a főszereplő?

A lány arcáról a váratlan kérdés hatására leolvadt a mosoly, és végtelen szomorúsággal a szemében csak ennyit mondott:

– Á, nem! Ahhoz előbb le kellene feküdnöm a mesterrel. De ezt meg ne írd, mert akkor soha az életben nem fogok tőle főszerepet kapni!

Áron ezután megnézte a próbát, gratulált a lánynak, és megígérte, hogy a bemutatóra is eljön. De már ekkor tudta, hogy a cikket nem fogja megírni, mert ha nem írhatja meg a teljes igazságot, akkor mit ér az egész?!

December (3)
Fotó: **DARVAS JUDIT**

FÖLDESDY GABRIELLA

Józsa néni és a többiek . . .

Egyre gyakrabban jut eszembe Józsa néni, magas szárú cipőjében, fehér köpenyben (inkább szürkének vagy viseltesnek mondanám), talán még hálót is viselt öreges frizuráján (ez nem biztos, lehet, eltúlzom a dolgot), szóval borzasztó öreg lehetett, amikor minket általános másodikban tanított minden félére. Csak az éneket és a tornát tanította szaktanár, az összes többi tantárgyat ő. Manapság ilyen vénség már nem is taníthat kisiskolásokat. De akkoriban, az 50-es évek végén mi nagyon jó gyerekek voltunk még, eszünkbe sem jutott a tanárok kicsúfolása, megszólása, háta mögötti összesúgás, az majd később jött elő, és az is szerény mértékben. Mire én kezdtem el tanítani, többet kellett fegyelmezni, aztán 2000 körüli években már inkább csak fegyelmezni kellett. Tanítani csak azokban az osztályokban lehetett, ahol az elején megszereztem a tekintélyemet, vagyis kivívtam magamnak azt a jogot, hogy elmondhattam költőkről, írókról, magyar leíró, és egyéb nyelvtani problémákról, amit akartam, és diákjaim meghallgatták.

Józsa néni kijárt családlátogatásra, talán nem jószántából, ez akkor még kötelező volt. Már nem emlékszem, mit beszélt nálunk anyámmal, csak arra, hogy szóba került az aznapi olvasmányunk az iskolában. A kovácsmesterségről tanultunk (ő magyarázott róla), mi az üllő, és hogy működik a fújtató, hogy ütik a vasat a kovácsok, és én büszkén mutattam meg neki, hogy milyen szépet rajzoltam a füzetembe, ott volt az üllő is meg a kalapács is kiszínezve. Józsa néninek tetszett mindez. Ő persze más szemmel nézett szét a kissé szegényes lakásban, talán még jelentést is kellett írnia ezekről a látogatásokról. Szóval, Józsa – ez csak az év végén derült ki – valamiért nem szeretett engem. Valami nagyon nem tetszhetett neki, mert az osztályrangsorban elfoglalt jó pozíciómat látványosan lerontotta. Négyen lettünk volna kitűnők év végén, már lezárta a naplóban az osztályzatokat, és valami vizsgaféle is volt még akkoriban az utolsó tanítási napon. Tudtommal semmit nem követtem el, csak furcsán nézett rám egyszer-kétszer, aztán az évzáró bizonyítványosztásán azt látom, hogy a nyelvtan jelesem át van húzva, és jóra van javítva. Képes volt a megírt bizonyítványt elcsúfítani áthúzással és a jegy lerontásával. Nem értettük, de akkoriban nem volt divat reklamálni. Szerintem, még szabálytalan is volt, de senki nem ellenőrizte, mit firkál egy tanítónő akkoriban.

Ez a második osztály volt az, amikor már tudatosan csináltam mindent, felfogtam, hogy miért járunk iskolába, miért tanulunk, számba vettem a tantárgyakat, kezdett működni az ambíció bennem. Elsőben mindez még szinte öntudatlan volt, bejártam szorgalmasan, írtam, ha kellett, leckét csináltam, de nem tudtam, miért, mintha rajtam kívül történne az egész iskolásdi. Sokat kellett másolni a tábláról, Gabi néni volt a tanítónő, egyszer megdicsért, mert hibátlanul másoltam le, amit ő a táblára felírt több sorban. Akkor eszméltem, hogy már ezért is dicsérnek? Szegény Gabi néninek nem volt szerencséje velem. Az utolsó tanítási napon elestem a folyosón, egy forró vizes vödörbe botlottam bele, harmadfokú égés, kórház, kötözésre visszajárás. Év végi bizonyítványom kitűnő lett, viszont Gabi nénit elküldték az iskolából, sose láttam többet.

Harmadikban Emmi néni következett, fiatalosnak tűnt, mai szemmel kicsit vénkisasszonyos kinézetűnek mondanám, pedig éppen akkor ősszel ment férjhez, amikor mi voltunk az osztálya. Ő nem szólt erről semmit, de valahogy megtudtuk a dolgot, és a szülők közbelépésével pénzt gyűjtöttünk valami ajándékra, és néhányan meg is jelentünk az esküvőn. Emmi a HÉV mentén lakott, Csillaghegy környékén, ma sem tudom, hogyan szereztünk tudomást az időpontokról, helyszínekről. Emmi nem vette jó néven, hogy ott vagyunk, amikor ők kijönnek a templomból koszorúslányok kíséretében, hogy nászajándékot vettünk az osztály nevében, szóval, kedvetlen volt. És egész tanévben kedvetlenül tanított bennünket, mintha nem szeretné ezt csinálni. Mi ennek ellenére szerettük őt. Emmi tanított vázlatot írni olvasmány alapján. Meg is dicsért egyszer:

jó a vázlatod, mondta. A következő olvasmánynál már azt mondta, hogy hosszú, túlírt, írjam át. Ebben a tanévben mutatták be a *Szegény gazdagok* c. Jókai regényből készült magyar filmet, lenyűgözött a történet, az egész évemet meghatározta ez a film. Talán Emmi is beszélt a filmről, önmagáról soha egy szót se szólt, viszont mire negyedikesek lettünk, már nem ő tanított minket, egyébként meg hallottuk, hogy elvált.

Vass Kati tanította az éneket, és ő vezette az alsó tagozatos kórust is. Mezzoszoprán hangom megfelelő volt, így jártam kóruspróbákra. Év vége felé mindig volt valami hangverseny, amin a kerületi iskolák kórusai versengtek egymással. A megbeszélt időpontban a helyszínen kellett lenni puccban-parádéban. Engem nem engedett el anyám, mert éppen egy buzgó és bigott vendégünk azt kérte, hogy templomi körmenetre menjünk el vele, ez pont egybeesett a hangversennyel. Hiába mondtam, hogy szereplés van, fontos dologról van szó, és ha nem megyek, számon fogják kérni, hol voltam. Valósággal rettegtem másnap, mit kapok a hiányzásért Kati nénitől. A döbbenet az volt, hogy szerintem, észre sem vették, hogy hiányoztam. Nem szólt senki, miért nem voltam ott. Elegen voltak nélkülem is. Ez nagy tanulság volt, felsőbb osztályban így lógtam el egyik Május 1-jei felvonulást a Hősök terén.

Teca, Dudás Éva, Földvári Erzsébet, Csitári Irén, és még sokan mások, Bori, Ede, Aladár, Regina, a többiek nevét meg sem jegyeztem. Az idő múlásával egyre élesebben rajzolódik ki egyéniségük, arcélük, mondataik, miközben évtizedekig eszembe sem jutottak. Felbukkannak emlékképek formájában, és megindul a videó az agyamban, mit mondtak, hogyan mozogtak, milyen volt velük a tanítási óra. Teca tanította a tornát minden osztálynak, arca elmosódott, csak magas alakja maradt meg, és kiállhatatlan, affektálós, nyújtott hangja, amit ő mégis méltósággal, teljes természetességgel használt. Dudás Éva éneket tanított - talán negyediktől fölfelé -, ott is jártam kórusba, mert meghallgatott mindenkit, és jó hang esetében berakta valamelyik szólamba, engem a mezzoszopránba. És énekeltük a szovjet himnuszt, meg a Rablánc a lábon-t, feltételezem, ő is kényszerből csinálta mindezt, ókonzervatív külseje mögött ép észt feltételeztünk nála működni. Földvári három évig boldogított bennünket magyarból, ötven- hatvan közt járhatott életkorban. Franciás kultúrájával bombázta az osztályt. Lénye szinte leírhatatlan, aki nem ismerte, nem tudja elképzelni. Nem volt férje, de fiatalon lehettek férfi kapcsolatai. Beszéde, járása, szájmozgása teljesen egyedi volt. Egyszer elszólta magát, hogy híres őse van ám, de nem tudtuk, ki lehet az. Évekkel később rátaláltam a pécsi egyetemen írt szakdolgozatára, amelyet Béranger költészetéről írt. A híres ősre nem derült fény.

Csitári Irén kémiatanárunkat szerettük a legjobban, lehetett már hetven éves is, magabiztosan öntögette a leveket a kémcsövekbe az első emeleti kémiai labor termében. Jó tanulóknak kémikusokról szóló könyveket adott, tartsanak róla előadást. Révész Bori rajzot tanított, Szőnyi István tanítványa volt, ezt nagyon büszkén mondta. Diaképeket vetített híres magyar festményekről, magyarázta őket, persze legtöbbször a szokványos tárgyakat rajzoltuk.

Ede történelmet, Aladár biológiát tanított. Teljes ellentétei voltak egymásnak. Ede szerzetesi múlttal rendelkezett, „nyugodt erőnek” mondanám, ha ez a kifejezés nem lenne foglalt. Nagy tudását szerényen adta át nekünk, ironikusan magyarázott, tőle tanultuk a történelmi távlat fogalmát, amit Tito marsall megítélésén keresztül világított meg. Aladár teljesen prózai jelenség volt, racionális, pontos, férfias jelenség volt, és tekintélye szilárdan állt. Regina számtant-mértant oktatott (messze még a „matematika” nagyképű kifejezése általános iskolában!), szigorú, de igazságos volt osztályzáskor, én csak jót (4) voltam képes elérni nála. Nem véletlenül.

Mindez 1957 és 1965 között történt a Lovag utcai általánosban. Gyerekként is szerettem a sulit, hát még így utólag emlékezve, közel 50-60 év elteltével. Lovag utca, vajon mi lett veled az utóbbi ötven évben?

HABOS LÁSZLÓ

Azon a két napon

Éjféli hóesésben
siettél látni jászlat, kisdedet,
várni csodát, égi fényjelet.
Letérdeltél magasztalni Istent,
parazsát szítani gyermeki hitnek.
Véres naplementén
tömeg-tekinteted a fiú léptein,
talpa alatt gyarlóságod szennyei,
a golgotán magányos kereszt,
s markodban felizzott szegek.
Elmerülnél gyáván
az érintetlen könnyű hóban
vagy a vérző napkorongban,
hogy ne láss, és ne is lássanak,
hogy ne hallj, és ne is halljanak.

VERMES GYÖRGY

Az öt leghíresebb civilizátor

Mózes, aki azt mondta, a törvény az ív,
Jézus, aki azt mondta: a szeretet hív!
Marx, aki azt mondta: a tőke minden,
Freud, aki azt mondta: a szex a kincsem,
Einstein, aki azt mondta: minden relatív.

Karácsonyi gondolat

Mindenkinek minden jót!
Könnyű hinteni a szót!
Valami rajtunk is múlik,
Hogy a jövő merre nyúlik,
S hogy mozgassuk a valót!

Mert közelg az Este!

Csak ma, az egyszerű ember óhaját halld!
A Szenteste öleljen át lágyságával!
Bizseregjen tested minden élő sejtje,
Érezze, hogy ez egy különleges este!
A szeretet hullámhossza sokáig tart!

:))

NYAKÓ ATTILA: Karácsony előtt

Csúcs lenne a csúcsra egy szép bíborcsiga!
Vizslatta a fenyőt szegény Csibor Zsiga.
Ám csak kecskekörmöt forgalmaz a Balcsi,
egy reménye maradt: Törpeharcsa Karcsi!

Az ő webshopjában csodás csecsebecsék,
csillámporos csíkok, durbincsok, kecsegék,
több színben villódzó elektromos ráják
mind-mind az év végi nagy rohamot várják!

Sajnos a tó népe le van gatyásodva,
legtöbbjüknek csupán korhadt faág odva
jelenti az otthont - munkát, megélhetést
régen nem remélnek, csalfa beetetést

szórnak rájuk fentről, s kifogásnak, szónak
eltompítja hangját az állami csónak.
Halak, rákok, békák tűrtök még odalent?
Szociális háló tinéktek mit jelent?

Megvéd valamitől? Szerencsét hoz rátok?
Kihúz majd a vízből, de ne akarjátok!
Cápák köröznek a felszínen és ennek
ünnepnek kék' lenni – nem megy, sajnos nem megy…

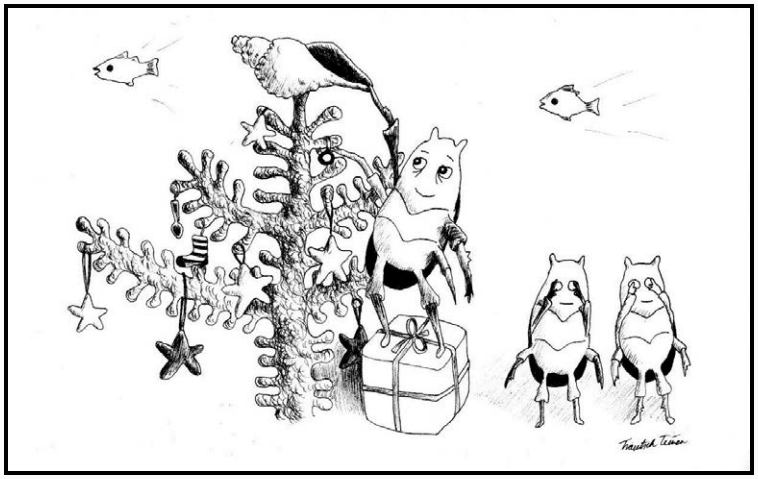

Grafika: **TRAUTSCH TIMEA**

HALÁSZ ERZSÉBET

Itthonról haza…

Miért éppen velem akar találkozni a szűkre szabott itt-tartózkodása alatt – morfondíroztam –, mikor már századszorra, na jó, sokadszorra jelezte a telefonom. Félálomban feküdtem a lesötétedettségben, kint tombolt a negyven fokot közelítő hőség. Ha rosszul vagy, ne gyere, mondja újra.

Elszégyelltem magam? Vagy valami alvó kép elém kúszott épp most? Egy kislány tolja gyorsított tempóban a biciklit a süllyedő homokban. Kis tanya húzódik meg az eperfák közt, ide rohan. A kislány csupa mosoly, de szakad a könnye is. Örökbefogadó szüleitől jött haza. Otthonról haza. Ott külön szobája, sok szép ruhája van. Itt a kis tanyában négy testvére és vérszerinti szülei élnek. Meg mindenféle állat. A kertben igazi paradicsom, krumpli, meg sok minden más szedhető. Meg itt kenyeret és lángost sütnek. A tejet tehén adja, nem a boltban veszik.

Azt mondogatták, ha nagyobb lesz, megérti, hogy miért adták örökbe, mikor belenyírt a hajába, mikor Anyák Napján ki kellett állnia, hogy „úgy szeretem édesanyám, mint lepke a mézet”...

Kezében az érettségi bizonyítvánnyal sem értette meg, hogy miért vele próbálták úgymond megmenteni a jómódú nevelőszülők házasságát. Bulizásoknak nevezett lerészegedések, majd gyors házasság – italszünet nélkül. Aztán megoldáskeresés, vagy csak véletlen folytán két gyerek jött világra. Időnként próbált az anya kiszállni, talán az apa is, de külön-külön, egymást vádolva.

A két gyerek valahogy csak felnőtt, de akkorra már a villanyt is kikapcsolták.

A sok éve külföldre menekült kisebbik lány akarja most a találkozást. Tartottam velük mindig is a kapcsolatot, de most nagy a tét... A „kislánynak” angol férje van már, a kisfia az óvodában angolul beszél, az anyuka otthon magyarul próbál... Jó állás, autó, tágas lakás várja „OTTHON”, de ITTHON” meg mindenki magyarul beszél...

*

Van-e kedved…

karácsonyi fényeket nézni, kicsit lelket melengetni? – három barátom állt az ajtóban, annak tudatában, hogy válaszom csakis igen lehet. Aztán hazafelé egy másik kérdezi, hogy hol szeretném tölteni a születésnapomat. Esetleg volna-e kedvem a tengerhez...

Magam is meglepődtem a gyors *igen* választól. Nem kezdtem hebegni-habogni, hogy pénz, elmaradt munkák, meg hogy hol van még a nyár....

Karácsony után viszont jöttek a kétségek megsokszorozódva. Azt se tudom már, milyen az: nyaralni. Csakhogy legbelül valami vitába szállt a józan érvekkel.

Egyszer csak ott álltunk négyen a valószínűtlenül kék és arany csillogásban, a forró homokban mezítláb, én a régi kétrészes fürdőruhámban az olasz Adriánál – fülig-szájjal. Valami furcsa varázslat eltörölte az évek számát. Negyven év után újra Velencében! Mintha csak tegnap jártam volna ott!

Esténként jesolói nagy sétáinknál ámulva néztük a teltházas éttermeket és az általános vidámságot. Feltűnt, hogy a vacsoraasztaloknál nem villognak a mobilok – sehol. Figyeltem, hogy sok fiatal pár körül ugrabugrált két-három csemete. A szülők békén hagyták őket, csak akkor szóltak rájuk, ha okot adtak rá. Csodálattal figyeltem, hogy csak egyszer kellett szólni. Feltűnt az is, hogy a szállodában mindenki köszön. a maga nyelvén, és figyeli, milyen nyelven köszönök vissza. Legtöbben olaszok, de szerb- és német. . szomszédaim is voltak. Budapestet mindannyian szépnek mondták. Olasz férfi nem szállt be előttem a liftbe, széles mosollyal mutatta, hogy csak utánam.

A szépséges, kedves, szívmelengető képek után egyszer csak már küldtem az SMS-t haza, hogy átléptük a magyar határt. A sok szépség után is *gyorsabban ver az ember szíve.*

December (4)
Fotó: DARVAS JUDIT

HORVÁTH–HOITSY EDIT

Több fényt...!

Több fényt, ti, égitestek !
Éjjel vonul a kis család
– nappal vad dombok zsugori
fényárnyékában senyved;
csak egy-egy satnyácska akác
nyújt néha enyhet...

Se út, se ösvény nem nyitott
e kővidéken távlatot;
sehol egy karavánszeráj
– fedél a megfáradt utasnak –,
a tevehajcsár nem erre terelget.

Ásít az aszálymarta táj
és skorpiótól hemzseg...

Ragyogj fel Dávid ékköve,
te legnagyobb, te legszebb !
Sugárfátyollal vond be a teret:
ne hagyd a meggyalázott Betlehem
vércsillagát idáig érni !

Hallgat a föld – alszik a Gyermek;
öntudatlan, csak emlőcskédet kéri;
ám ez a sivatagi út, te szép Anya,
a zsenge korból éppen hogy kinőtt;
te karcsú törzs, ki aranyágat ringatsz,
súlyosat –, te elhívott, te hív;
ki istenséget hordozol öledben,
emberként, szerényen és rendületlen,
te érintetlen, tiszta szív,
te képzeletidézte Édes,
te fájdalmas mosoly…
Nagyasszonyunk, Nővérünk, Kedvesünk,
Anyánk! – bizony, e sivatagi út
a Gyermekkel, ki emlőcskédet kéri
már kálváriád kezdetét ígéri.

BŐSZE ÉVA

A téli erdő magánya

Sír a csupasz tölgy minden ága,
oda az irtáson legtöbb társa.
Sejtelmes, távoli hang araszol
mélyről, a csikorgó hó alól…
Jön az árny, az ezüstös este,
rábízza magát a képzeletre,
hogy az ormon még sűrű fák
adják a vadak hő otthonát,
hogy vaddisznók túrják a havat,
s csámcsogják a makkot, ha van,
hogy karcsú őzek, szarvasok
kószálnak a domboldalon.
Hogy igéző égi tünemény,
ringani édes madárzenén…
Ám tél van, csend, fagyreszketés,
sűrű, sötét az álmatlan éj.
Alant a város dunnába bújt,
nem látszik fentről semmi út,
csak a hófödte tetők alól
a pisla fény, mint árny, panaszol…
S a hegy s az erdő egymagában,
mostohánál mostohábban
virrasztja egyre önmagát,
terelné messze a magányt.
Fától-fáig a huzat tánca
ágkarjaikat ráncigálja.
Néhány kivágott fa tönkje,
emléket őriz mindörökre…
Míg vére-nedve egybefolyt,
lombja egeket ostromolt.
Ha hallott is távoli baltacsapást,
falta a vidám szellőkacagást…
Most méla csend, szívszorító,
sehol egy halk, emberi szó…

PAYER IMRE

Testamentumom ólomüvegen

Ólomüvegre írom testamentumom.
Sötét, komor, bezárult ábrák.
Tévesztő napistenként
fémoxidos üvegben kitárul
változó szín, alak.
Keresztülsugározza
újjá születő tény-sugár játéka
- négyzet-, tégla- és rombuszalap -
az összeólmozott tanulság-nyomatot.
Miként szürke porából
pillanat alatt felépül
szín-teljes kupola, oltár.
Teljes mondat dallamával,
szentelt melizmával szól,
mint fehér szoborból
- bíbor és arany.
Könyöradományom a közvetett
vezetékközegben
fürkészve világosul.
Bálványsugárzás blokkolta
ajándékidőm ragyogni indul.
Boltívesen telt térben
hangmadarak emelkednek,
angyalokként süllyednek, repülnek.
Mennyei áramlatban.
el nem rejtőzhetek.
Készülj! Virrassz!
Majd sötétbe zárul.
Magukba merednek a vájatok.
Kiszáradt csatornák,
kiszökkent belőlük az életfény.
A tűnőn túli, a végtelenre álcázott
lidércnyi ragyogás,
feketés acéltengeren karcolatba hal.
Majd megjelenik újra,
hajnal első sugara,
életet áraszt a telt színnel mosolygó,
mozduló ábrába.
Mígnem az alkonyban
feltűnik a vonalháló,
a sötétben újra.

BAK RITA

Széljegyzetek

Nem keresem,
belebotlom.

Lapátolok,
a föld keménysége
agyonnyom.

Eltévedek,
elveszítem.

A víz színeivel
mázolták be az eget.
Szürke, zavaros
és fehér.

Változás

Amikor nagy vihar volt
letörtek az ágak
és a szél éles sarlói
lekaszálták a madárfészket.
Amikor visszatért
a nyugalom,
a pusztítás után is
lázálom gyötört,
fej nélkül,
lecsüngő karral
álltam.

Amikor visszatért a nyugalom,
az öröm is eltűnt a Földről.
Mintha elfújták volna.
Mint egy szappanbuborékot.

BÁRDOS LÁSZLÓ

Performansz

Amit ma megtehetsz — az osztja be
a lélegzetvételed. Ne halaszd
az esengő testtartást, utóvégre mai terv
az öröm; egy másodperctől függ a cél,
de majd tovább ered. Öröme lesz:
s neked ő a cél, ennyi az egész.
A zárt láthatár nem foghatja fel
alázatos fejed, a nyakad ívét
és kegyes domborulatát a hátnak…
Mindez fohászra vall, ég-kémlelésre,
de még lopva se leshetsz égre, földre;
benn rejlő arcod homály eszköze,
átizzott zuglakó. – Ó, második
személy! Csupán késlekedésre jog! –

Holnapra nem halasztható. A tényked feszes ritmusa dönt,
amely kitart, ha már elkezdetett.
De mintha óceánban levegőzne
kapaszkodásunk, oly szabad, s olyan
kiszámíthatatlan. Habok, valóban,
tárgytalan hullámzás, egy más közeg
nyom belénk oxigént: kettős az éltünk.

S mint a késleltetésre épülő
filmben, jut is, marad is az idő;
pillanatonként ott tartunk, ahol
csak szórt sűrűsödés, a mágnesesség
gyönge fokozódása sejteti:
közeledünk. A cím nem büszke jogcím.
Zongorista, Holdjáró, Ördögűző –
amíg a felkent, a beavatott,
a profi produkciójához érünk,
tanácstalan hegyvidéken kelünk
át. Újra fenn, tehát megint legörgünk.
Most kevélyen hiszed: ez büntetés,
s egy szuszra szitkozódsz, s teszed tovább
a dolgod. Elcsitult űrben haladsz.
Vakfolt, mélypont: berendezett mezők;
majd újabb sürgetés taszít bozótba.
Gyors a hálád, feszes ritmusra vált
ön-mércéd, a fül biztatást neszel.
Ilyenkor lohol messze a kutya,
előre, egész a kijáratig,

s ilyenkor suhan vissza az árny. Hiába nézel.
Megláttad magadnak: elvesztegetted.
Eredsz nyomába újra, százhatodszor;
most a legkétesebb: emelkedik
gyomrodból a szédület, már remegsz,
nincs levegőd, jelzi a szűkület…
Ugyan hol szűkül, hová temeti
torkod a távolságokat, milyen
fekete lyukba – abbahagyni már!
Szaggatott küszködés szabdal ezentúl
másodpercet, tüdőt, nyelőcsövet,
míg újra megsegít a levegő.
(Előbb megérted: újra késni fogsz;
beszívja következő percetek
a légszomj, elprédálja a beszéd.)

S tovább, örömről mit se tudva már,
vagy értve a kínzás szabályait,
két kopár kőtömb fölfelé görög.
Befülledt meditáció. Habár
minden pillanatot beoszt a *várás,*
s mindegyiké a pálma, ha ugyan
immár megelőzted, és mindegyik
legyőzött győzhetetlen – tudható:
csak középről támadhat a siker.
*Bár*mikor eszmélek, *felén bukom.*
Mindegy: mi készület volt, végtelen
haladékra, egyszerre testet ölt.
Alig hiszed: a légzés szaporáz,
nem látsz, nem hallasz, minden egyszerű;
csak annyit érzel, szárad a veríték,
körülnézhetsz, ott vagy, s nézel őutána.

(Befejezve: 2001. május 13. Átdolgozás lezárva: 2003. július 12-én)

FETYKÓ JUDIT

Ausztrália messze van*

Mikor végre elutaztak, Péter napokig nem bírta kiheverni a rendszeres pálinkázást. Ha szólt, minden félresikerült, a hangja karcos, vagy durva lett, bár nem úgy akarta. Az asszony meg valamiféle távolságot tartott, ami igen lassan kezdett csökkenni.

Péter emlékezett, az új barátokkal való beszélgetések közben, amibe néha Olga is be-bekapcsolódott, hogy az asszony mondott valamit, hogy az egyik régi-új ismerőséről, vagy tán munkatársáról, valami nőről, aki szintén írogat. Eleinte figyelmen kívül hagyta ezt az információt, mert akkor épp el volt foglalva a legújabb ismerősökkel, valahol megkapaszkodott az emlékezetében ez a dolog, néha felsejlett benne, de nem mert rákérdezni. Olga még mindig nem felejtette el a harsány barátkozás és pálinkázás napjait. Legalábbis Péter ezt gondolta, mert az asszonyban valami félreérthetetlenül megváltozott, elmúlt belőle. Egy-egy alkalommal, mikor a nő munkatársairól beszélgettek, Péternek már a nyelvén volt, hogy megkérdezze: te! Ki is az, akiről azt mondtad, hogy egészen tűrhetően ír? De sose kérdezte meg. Óvatosan bánt az emlékkel, néha azt gondolta, talán csak fantázia az egész, mert sok volt a szesz, sok volt az adomázás. Attól meg Isten mentsen meg, hogy valami végzetes marhasággal álljon elő az asszonynak.

Olga estéi a gyerekekkel teltek, a tanulásban követte őket, főleg a nyelvtanulást forszírozta, ami viszont azzal járt, hogy az ő ideje forgácsolódott szét. A fiúk szépen haladtak, az anyai tudás és tanítási képesség helyén volt, a lustaságot meg Olga azzal törte meg, hogy csak angolul vagy németül lehetett beszélni, ha bármit akartak mondani, csak így kaptak választ. Délután, iskola után Péter várta a gyerekeket, megebédeltette őket, és lazán, de felügyelte a tanulásukat. Az idén már csak a fiatalabbét, a másik csak hétvégékre jött haza, mióta középiskolás lett. Főleg az irodalom, a történelem meg a földrajz érdekelte fiai tananyagából, de ezt rejtegetni igyekezett a húzósabb tantárgyak iránti érdeklődésével. Könnyen ment, mivel betegsége előtt matematika-fizika szakos tanár volt. Szigorú képpel ellenőrizte a házi feladatok példáit, hogy aztán a titkosan szeretett oldalról is tájékozódjon. Az elmúlt hetek ivászatai alatt elmaradt a rendszeres apai gondoskodás, ami nyáron más volt, mint a tanév napjaiban. Nyári estéken kint lehetett ülni, éjszakába nyúlóan nézni az eget, a csillagképeket beazonosítani, beszélni a csillagászati felfedezések fejlődéséről. Megvárni a még látható, szemmel követhető, alacsony pályán mozgó műhold ismételt feltűnését meg a következőét, nyár végén meg a változó csillagképeket követni, egészen addig, míg az őszbe hajolva feltűnik az őszi égbolton az Orion.

Egyik nyári este a teraszon ültek, Olga halkan dúdolgatott valamit. Péterből kihullt az elmúlt napok lelki sara, felgyújtotta a villanyt, és Olga kezébe tett egy gépelt lapot.

– Ma írtam… talán lesz belőle egy színdarab…

Olga a hajába feltolt szemüvegét leeresztette, és olvasni kezdett.

– Na? – kérdezte a férfi várakozón.

– Ennyi? Nincs több?

– Ennyi van kint, a többi a számítógépben, még nem nyomtattam ki.

– Verses színdarab?

– Operett… musical… még nem döntöttem el… zene kéne hozzá.

---

* azonos című színdarab készülő regényváltozata (http://mek.oszk.hu/10500/10529/)

– Legalább írsz… – sóhajtott a nő, de a versek hangulata ott maradt a fejében.

Péter cigarettáért nyúlt, motozott a dobozzal, aztán mégis visszatette az asztalra. A szél száradó széna illatát hozta, melybe belekeveredett a falu kiskertjeinek esti virágillata. Nem akarta ezt az illatorgiát elrontani a bűz-rudacska szagával.

– Ha majd lesz belőle több, nyomtasd ki. Megmutatom Katának. Ő is írogat. Talán hasznosabb lesz, ha vele beszéled meg az írással kapcsolatos világmegváltó nézeteidet. Telefonon, mert arra nem lesz ideje, hogy kijárjon ide. …te meg… – Olga hosszan hallgatott, latolgatta magában, hogy jó lesz-e ennek a két embernek az összeismertetése. Eszébe jutott az is, hogy így Kata jobban bele fog látni az életükbe. És Péter meg… Péter nem fogja megtagadni önmagát. Beleborzongott.

– Ő nem iszik. Így legalább attól nem kell féltselek. Bele fogsz szeretni – sóhajtott. Kezdte bánni, hogy szóbahozta Katát, ismét furcsa sejtése lett, amit elhessegetett magától.

– De még az is jobb, mint a folytonos pálinkázás – fejezte be a gondolatot, amivel újat nem mondott, sem olyat, amiből vita kerekedhetne. Mindketten ismerték már a másik, és kettejük közös játszmarendszerét, mely időnként pattanásig feszült, majd helyrezökkent.

Péter hallgatott. Fel akart mordulni a pálinka miatt, de jobbnak látta, ha hallgat. A feje búbjától a lába ujjáig elöntötte a forróság. Különös, vibráló melegség járta át a lelkét is, s közben arra gondolt, hogy vajon csak ő érzi-e ezt a hevet, vagy talán elpirult, s Olga látja-e, a nő említése milyen hatással van rá. Különös előérzete volt, ami egyszerre a meglepetés és a jövőre való ráérzés keverékeként rezgett, majd átváltott örömbe és ragyogásba, mintha valami különleges kristály kerülne hamarosan a közelébe. Megvan hát a szál! Ismét elöntötte a forróság Itt az a valaki, aki ír. Mindegy, mit ír. Ír. És lehet, talán lehet vele levelezni, vagy telefonálni, esetleg e-mailezni.

– Nem fogok beleszeretni! – morogta maga elé, és egészen gyerekesen morcosnak érezte magát, míg mondta. – Kizárt. Aki ír, abba nem lehet. Az előbb, vagy utóbb, de inkább előbb, ha még ír is valamit… az nem barát, az nem nő. Az író. Még képes jót is írni – ettől kicsit dühös lett, mert megrebbent benne, ami egyszerre vonzotta és taszította ettől a még nem is ismert nőtől. – Szóval, előbb, vagy utóbb bekövetezik. És akkor már nem barát. Akkor már… – aztán megérezte belül a csendet, és elhallgatott. Nem akarta kimondani: rivális.

A csenddel valami hidegség és távolodás is együtt járt. Meg dacféle, ellenérzés, hogy már megint csak beszél. Tudta, bárhogy fogadkozik, bármit is mond, okoskodhat, indokolhat, bele fog szeretni ebbe a Katába, legalábbis egy rövid időre biztosan bele fog szeretni, mert vagy hat-hét éve minden valamire való nőbe beleszeretett, aki a közelébe került. Olga, mint mindig, észre fogja venni, és nem szól, úgy ahogy eddig se. Mikor elmúlik, majd utána, valami félmondattal, épp megemlítve, csak sejtetve, mégis értésére adva: igen, ez is elmúlt, most megint nyugalom van, most megint csak ők vannak ketten. Vagy nem szól, mert lassan elege lesz a visszatérő helyzetekből, amik már szóra sem érdemesek, a következő fellángolásig. Szar alak vagy – mondta önmagának. – Mihez kezdenél, ha Olga csinálná ezt? – nézte a feleségét, és biztos volt benne, hogy Olga soha nem tudna ilyen apró, hirtelen jövő szerelmekbe belekeveredni, pár hétig, napig önemésztően lángolni, majd hirtelen kijózanodni az egészből. Ez a szerencséd! – mondta önmagának.

Olga mindennap bebuszozott a városba, az oda-vissza út elvett a napjából több mint három órát, amihez még hozzá lehetett volna számolni azt az időt is, míg eljut a buszpályaudvartól házáig, vagy a munkahelyéig. Nem panaszkodott. Házasságuk viharos szerelemmel indult, tartott ez az állapot még az esküvő után is majd nyolc-kilenc évig. Mások ennyi idő alatt már rég megunták egymást, de köztük inkább nőtt, mint csillapodott a lángolás. Időnként beszéltek róla: ha ez így megy tovább, elégeti őket a hév –, mégse akarták, hogy csillapodjon, őrültség lett volna lemondani róla. Mire megszületett az első gyerek, Péter betegeskedni kezdett. Lassan, nehezen értékelhető tünetekkel, fájdalmakkal kezdődött a

betegsége. Eleinte úgy tűnt, hogy valami korai gerinckopás. Hónapokig tartott, mire elkezdtek más irányba vizsgálódni.

A nagyobbik fiúk, mióta középiskolás lett, a hétköznapokon egy rokonnál volt elszállásolva. A gimnáziumban ebédelt, aztán a nap további részét a katonás rendben élő nagybácsiéknál töltötte, aki apai figyelemmel követte a fiatalember tanulását. Szeretett náluk lenni. A napi utazás felőrölte volna minden idejét, a tanulás rovására mehetett volna. A hétvégék otthon, a faluban, együtt. Olga nehezen törődött bele ebbe a helyzetbe, voltak napok, mikor csak a későbbi járattal ment haza, hogy találkozhasson Balázzsal, a nagyobb gyerekkel. A másikat, Gábort, otthon Péter várta haza az általános iskolából, a közeli kisvárosból. Szerencsére onnan fél óránként jött busz a falujukon át, fel a többi hegyek közt lévő településre is. Ennek a gyereknek a leckéit továbbra is Péter felügyelte. Olga gyakran érezte, kimarad az apa-fiú kettősből. Tudta, Péternek mennyire fontos, hogy a gyerekkel foglalkozzon. Voltak visszatérő periódusok, amikor ez a napi követés, gondoskodás elmaradt, mert a férfiban ellenállhatatlan vágy támadt valami kimondhatatlan után, s ezt a vágyat alkohollal oldotta. Ilyenkor magába fordult, a gyerek már megszokta, hogy vannak ilyen napok. Olgára, az Olga késő délutánjaira, estéire maradt mindaz, amit egyéb, nyugodt napokon Péter szokott elvégezni: főzés, takarítás, a gyerek.

Több mint tíz éve tartott ez a vidéki élet. Olga munkája a fővárosban, ami állandó utazgatással járt; Péter napjai a faluban, ahol lassan átvette az otthoni feladatokat, amikre az asszonynak ettől az utazós életmódtól alig maradt ideje. Vagy egy évig reményteljesen alakult az állapota –, a környezetváltozás, a hegyek közelsége, a kertes ház, a csend –, mind igazolni látszott az orvosok javaslatát: vidéken kell élni, ez a betegség fellángolásait lecsökkentheti. Betartotta amit javasoltak, légzőtornát, napi háromszori félórás hason-fekvést, hogy a gerince ne görbüljön tovább. Nagy nehezen elfogadta, hogy a már bekövetkezett hajlottságon már nem lehet segíteni. Korábbi testsúlyából jócskán veszített, sovány volt, de legalább nem fogyott tovább, nem is hízott vissza, pedig evett rendesen. Az évente két-három alkalommal periodikusan jelentkező fájdalmak, majd bénulások közel egy évig nem jelentkeztek, aztán a tizenkettedik hónapban hirtelen ismét tombolni kezdett a betegség, a férfi ágyba kényszerült. Ez a zajlás nagyon hosszú volt, négy hónapig tartott. Ismét elkezdődött, folytatódott a meglévők mellé a látható izomtorzulások újabb sora, ami időnként megállt, majd néhány hónapi stagnálás után jelentkezett fájdalmak közepette. Kórház, otthon, fizikoterápia, ismét kórház, otthon. Aztán már csak otthon élte végig a rossz periódusokat. Ha szakellátás került szóba, csak legyintett. Belefáradt a betegségébe. Mire véglegesen leszázalékolták, már többféle ortopédiai diagnózisa is volt, hol volt már az első, amikor „csak” Bechterew-kórt állapítottak meg. Hogy még elkeserítőbb legyen a helyzet, emésztési bajok is jelentkeztek. Ahogy telt az idő, egyre ritkábban végezte a légzőtornát, a hason fekvés is rendre kimaradt, elkezdett a háta görbülni, a nyaki izületek is lefelé kényszerítették a fejét, inkább a földet nézte, mint a normál szemmagasságú világot. Mikor felfelé nézett, testét, törzsét oldalra hajtotta amennyire csak engedte a dereka, de még így is időnként olyanná vált ez a felfelé pislogás, mint mikor a csirke nézi az eget. Autóimmun, pszichoszomatikus – olvasta a zárójelentéseken. Megkapta a parkolási rokkantigazolványt, melyet nemesi oklevélként emlegetett. Ezzel befejezettnek tekintette a betegséggel kapcsolatos további orvoshoz járást. Olga nem tudta rábeszélni, hogy járjon kontrollra, bár már jó előre lehetett tudni, jön a következő hullám; előtte hetekkel Péter nem bírta fékezni az idegeit, fájdalmai voltak. Szorongásait szesszel oldotta. Gyakori lett a vita. Mennél több volt a pálinka, annál féltékenyebb lett, mindenkivel meggyanúsította a feleségét, követelte, hogy az asszony mondja fel a munkáját, mert ott körülveszi mindenféle, csábításnak van kitéve, ki a megmondhatója, hogy miket csinálhat. Ismételgette, hogy mondja meg végre az asszony, ha van szeretője, mert neki azt tudnia kell, joga van hozzá, hogy tisztán lásson. Meg aztán vannak másféle csábítások, ismételgette: nem csupán a testi vonzalom, a lelki összerezgés

sokkal súlyosabb, mintha lefeküdt volna valakivel, mondja csak meg, ha van ilyen. Mert neki azt joga van tudni, ha már ilyen torz lett, legalább tudja, amit tudnia kell. Ismét és ismét követelte, hogy maradjon itthon a felesége, keressen valami munkát itt, a faluban. Mindketten tudták: ez lehetetlen. Itt semmilyen munkalehetőség nincs, a helyi lakosok elég nagy része munkanélküli. Péter rekedtre beszélte magát, amikor szinte szónokolva mindennap előadta Olgának a félelmeit, felsorolta az asszony lehetséges botlásait, majd azzal fejezte be, hogy nem élné túl, ha Olgához hozzáérne egy másik férfi. Majd beleőrült ebbe a gondolatba. Ilyenkor az soha nem jutott eszébe, hogy ő maga meg beleszeret a felesége minden barátnőjébe, közeli nő-ismerősébe, szerelmet vall nekik, ezzel végleg elrontja a nők barátságát.

Olga eleinte próbálta türelemmel elviselni ezeket a heteket. Aztán belátta, bármit tesz, bármit mond, minden csak további vitákat gerjeszt. Semmilyen válasz, semmilyen mozdulat, cselekvés nem jó, nem az kell. Ami kéne, meghatározhatatlan, az valami más, sose jön elő, hogy mi, de más. Volt, hogy mikor Péter javában mondta a magáét, ismételgette aggályait, amiknek minden egyes elemét, fordulatát már előre tudták mindketten, Olga kifogyva az érvekből, átölelte a férjét, simogatta, úgy próbálta nyugtatgatni, mint egy gyereket. Kevés sikerrel, bár a férfi érezte, hogy most épp asszonyi dédelgetésére van szüksége, csak az olthatná ki ezt az önpusztító felhangoltságot. Beszédkényszere volt, csak pörgette, forgatta a szavakat, nem bírta uralni az idegeit, beleragadt a féltékenység fantáziaképeibe, közben meg tudatában volt annak: rombolja, repegeti kettőjük életét. Olga néha csak annyit kérdezett: Péter, mit akarsz? Mire való ez a beszéd? – amire sose volt válasz, a férfi csak ritkán szakította meg szónoklatszerű mondókáját. Az asszony látta: az ismétlődően kicsattanó viták, indulatok, kibeszélések mindig ugyanarról, lassan felőrlik őket. Egyre gyakrabban érezte, hogy lazulnak a család belső kötelékei. Aggódott a gyerekekért, mert lehetetlen volt bármit is eltitkolni előlük, s ahogy nyílt az eszük megértették, ennek nagyrészt az apjuk betegsége az oka. Voltak napok, mikor Olga már alig várta, hogy kimenjen a faluból a busz, beérjen a nyüzsgő nagyvárosba, a munkába, ami ugyan folyamatosan megterhelő, mégis volt egy nagyon fontos jellemzője: a munkatársak a kötelező udvariassági formákat követve nem piszkálták egymást. Ó, tudta ő már… Még Péter betegségének kezdetén elolvasta az összes szakmai irodalmat erről a kórról, a lehetséges nyugalmi periódusokról, a hirtelen kialakuló rosszabbodások menetéről, a hangulati, érzelmi hullámzásokról, az időről, ami paciensenként változó, míg eljut addig, ahol végül életképtelenné válik.

Folytatjuk

Decemberben (5)

Fotó: DARVAS JUDIT